

**Załącznik Nr 1
do Uchwały Nr XLIII/442/09
Rady Gminy w Ozorkowie
z dnia 26 listopada 2009 r.**

Gmina Ozorków

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY OZORKÓW
na lata 2008-2011
z perspektywą na lata 2012 - 2015**

Ozorków
listopad 2008

Wykonawca:

Ekoprofil
Marcin Spychała
ul. Cienista 12
64 500 Szamotuły
NIP 787 102 99 44
REGON 634547532

Autorzy:
dr Arnold Bernaciak
dr Marcin Spychała
mgr Jagienka Mazurek

Ozorków 2008

Polityka środowiskowa Gminy Ozorków

Władze Gminy Ozorków podejmują działania proekologiczne traktując ochronę środowiska jako ważny czynnik kształtujący rozwój społeczno-gospodarczy. Mając na uwadze ponadto unikatowe walory przyrodnicze i wyjątkowe położenie Gminy, we wszystkich podejmowanych decyzjach uwzględniamy ich wpływ na środowisko.

Najważniejszym celem działań Władz Gminy Ozorków jest zmniejszanie presji na środowisko oraz poprawa jakości życia mieszkańców. Ochronę środowiska traktujemy za jeden z priorytetowych obszarów swej działalności, mając na uwadze dobro obecnych i przyszłych pokoleń.

Dążąc do realizacji działań prośrodowiskowych wyrażamy gotowość do ciągłego ich udoskonalania zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Jednocześnie zobowiązujemy się do nieustannego zapobiegania negatywnym zmianom w środowisku.

Zapewniamy, że nasze wysiłki zmierzać będą w kierunku:

- ochrony wód przed zanieczyszczeniami poprzez rozwój sieci kanalizacyjnej,*
- doskonalenia systemu racjonalnej gospodarki odpadami,*
- racjonalnej gospodarki energetycznej,*
- ochrony unikatowych zasobów przyrody i zachowania bioróżnorodności,*
- zapobiegania degradacji gleb,*
- kreowania świadomości ekologicznej mieszkańców.*

Deklarujemy rozwój Gminy zgodny z najlepszą praktyką współistnienia ze środowiskiem naturalnym. Jednocześnie zobowiązujemy się przestrzegania uregulowań prawnych związanych z ochroną środowiska i ciągłego doskonalenia systemu zarządzania środowiskowego.

Treść polityki jest publicznie dostępna, skierowana do wszystkich zainteresowanych stron oraz w miarę potrzeb aktualizowana.

Władysław Sobolewski

Wójt Gminy Ozorków

Spis treści

	Str.
Spis treści	4
Wprowadzenie	6
Diagnoza	8
1. Sfera społeczno-gospodarcza	8
1.1. Położenie	8
1.2. Uwarunkowania społeczno-demograficzne	11
1.3. Rozwój gospodarczy	17
1.4. Sytuacja ekonomiczno-finansowa	26
2. Środowisko przyrodnicze	30
2.1. Powierzchnia ziemi i gleby	30
2.2. Zasoby wodne	34
2.3. Powietrze	41
2.4. Złoża surowców naturalnych	47
2.5. Żywe zasoby przyrody	48
2.6. Lasy	49
2.7. Obszary i obiekty chronione	50
2.8. Hałas i pola elektromagnetyczne	53
2.9. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska	54
2.10. Odpady	55
3. Infrastruktura ochrony środowiska	58
3.1. Ochrona wód	58
3.2. Ochrona powietrza	62
3.3. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi	63
4. Zarządzanie środowiskowe w Gminie	65
Uwarunkowania programu	67
1. Uwarunkowania zewnętrzne	67
1.1. Polityka Ekologiczna Państwa	67
1.2. Wojewódzki Program Ochrony Środowiska dla Województwa Łódzkiego	70
1.3. Powiatowy Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Zgierskiego	75
2. Uwarunkowania wewnętrzne	78
2.1. Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Ozorków	78
2.2. Strategia Rozwoju Gminy Ozorków	79
2.3. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego	79
2.4. Wieloletni Program Inwestycyjny	80
3. Podstawy prawne	81

Strategia ochrony środowiska	88
1. Metodyka opracowania	88
1.1. Wprowadzenie	88
1.2. Wstępne porozumienie – organizacja pracy nad Programem	91
1.3. Diagnoza	94
2. Polityka środowiskowa	99
3. Wizja ochrony środowiska	102
4. Priorytety (obszary strategiczne)	104
5. Cele i zadania środowiskowe	106
6. Monitoring i ocena	113
7. Dokumentacja Programu	125
8. Wdrożenie i realizacja	127
9. Finansowanie Programu	128
Spis rzeczy	130

WPROWADZENIE

Ochrona środowiska stanowi wielkie wyzwanie przełomu wieków. Szybki rozwój gospodarczy dawno przekroczył dopuszczalne granice ingerencji w środowisko. Podnoszone od kilku dziesięcioleci kwestie konieczności ochrony zagrożonych gatunków, siedlisk, ekosystemów, a także wody, powietrza, ziemi czy zasobów geologicznych stają się coraz bardziej aktualne. Podejmuje się szereg działań mających na celu powiązanie rozwoju społeczno-gospodarczego z rozwojem ekosystemów. Ekorozwój – rozwój trwały i zrównoważony, zapewniający ciągły dostęp do walorów i zasobów środowiska zarówno obecnym, jak i przyszłym pokoleniom to jedno z największych wyzwań współczesnej cywilizacji.

Przesłanie „myśl globalnie, działaj lokalnie”, zasady subsydiarności i pomocniczości a także współpraca międzynarodowa to bardzo ważne elementy kreujące sposób działania w implementacji koncepcji ekorozwoju.

Państwa dostrzegające wagę problemu starają się tworzyć jak najdogodniejsze warunki do wdrażania zasad rozwoju zrównoważonego.

Wychodząc z powyższych założeń władze ustawodawcze RP przyjęły w 2001 r. ustawę *Prawo ochrony środowiska*. Ustawa ta narzuca na wszystkie szczeble samorządu konieczność przygotowania programów ochrony środowiska. Podstawową wytyczną dla tworzenia programów są zapisy Polityki Ekologicznej Państwa. Wszystkie programy wojewódzkie powinny być z nią zgodne i tworzyć warunki regionalne do jej wdrożenia. Realizacji programów wojewódzkich powinny sprzyjać programy powiatowe. Z tymi ostatnimi zgodne powinny być programy gminne. W ten sposób odgórnie projektowana koncepcja ochrony środowiska powinna znaleźć swoje praktyczne odzwierciedlenie w rzeczywistości lokalnych uwarunkowań.

Zgodnie z przyjętą filozofią działania, oraz wszelkimi wymogami formalnoprawnymi opracowany został Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ozorków na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015. Program powstał na bazie Programu Ochrony Środowiska na lata 2004-2007 z perspektywą na lata 2008-2011. Przyjęta wówczas polityka środowiskowa, wizja środowiska i priorytety (obszary strategiczne) nie uległy zmianom. W zaktualizowanym Programie Ochrony Środowiska uaktualniono diagnozę stanu Gminy Ozorków oraz zadania środowiskowe przewidziane na nowy okres obowiązywania Programu.

Nadrzędnym celem programu jest dążenie do jak najpełniejszego wdrożenia na terenie Gminy zasad zrównoważonego rozwoju. Osiągnięcie oczekiwanego stanu będzie wymagało wielu długookresowych działań. Stąd w praktyce działań operacyjnych najważniejszym wydaje się dążenie do ciągłych ulepszeń w zakresie relacji społeczność-gospodarka-środowisko.

Niniejszy dokument specyfikuje Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ozorków. Jego 3 zasadnicze części to: diagnoza, uwarunkowania i strategia ochrony środowiska.

Diagnoza stanu podzielona została na 4 rozdziały. Pierwszy z nich opisuje poziom rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy. W drugim zawarto opis środowiska przyrodniczego. Rozdział trzeci to opis infrastruktury ochrony środowiska, a rozdział czwarty przedstawia najważniejsze zagadnienia z zakresu zarządzania środowiskowego w Gminie.

Uwarunkowania programu to część przedstawiająca zewnętrzne i wewnętrzne czynniki determinujące kształt programu. Uwarunkowania zewnętrzne to Polityka Ekologiczna Państwa, Program Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego i Program Ochrony Środowiska Powiatu Zgierskiego. Najważniejsze uwarunkowania wewnętrzne to Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Ozorków na lata 2008-2013, Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, jak również Wieloletni Program Inwestycyjny.

Strategia ochrony środowiska Gminy Ozorków przedstawiona została w części 3. Omówiono tutaj metodykę przygotowania Programu, zaprezentowano politykę środowiskową Gminy, wizję ochrony środowiska oraz, służące jej osiągnięciu, cele i zadania. Dla wszystkich celów i zadań określono harmonogramy ich realizacji oraz niezbędne do ich osiągnięcia nakłady. Przygotowano również mierniki oceny osiągania poszczególnych celów.

Wyrażamy nadzieję, że realizacja Programu w istotny sposób przyczyni się do usprawnienia działań z zakresu ochrony środowiska, poprawy jego stanu, a w efekcie podwyższenia jakości życia mieszkańców Gminy Ozorków.

Autorzy

DIAGNOZA

1. Sfera społeczno-gospodarcza

1.1. Położenie

Gmina Ozorków jest jednostką samorządu terytorialnego, leżącą w północnej części woj. łódzkiego, na terenie powiatu zgierskiego.

W granicach administracyjnych powiatu zajmuje jego północną część i graniczy z następującymi jednostkami samorządowymi:

- od południa i południowego-zachodu – m. Ozorków,
- od południowego-zachodu i zachodu – gm. Parzęczew,
- od północy – gm. Łęczyca, gm. Góra Św. Małgorzaty,
- od północnego-wschodu – gm. Piątek,
- od wschodu – gm. Zgierz.

Fot. 1. Krajobraz Gminy Ozorków

Mapa 1. Powiat zgierski z podziałem na gminy

Źródło: www.lodzkie.pl

Powierzchnia Gminy wynosi 96 km² i pod tym względem Gmina zajmuje szóste miejsce w powiecie. W tabeli nr 1 przedstawiono sieć osadniczą Gminy Ozorków na tle województwa, powiatu oraz innych gmin powiatu zgierskiego.

Tabela 1. Sieć osadnicza Gminy Ozorków na tle województwa, powiatu i gmin powiatu zgierskiego

Jednostka terytorialna		Powierzchnia		Sołectwa	Miejscowości
		w km ²	w % powierzchni województwa		Ogółem
Województwo Łódzkie		18219	100,00	3491	5062
Powiat Zgierski		855	4,7	183	263
Gmina	m. Głowno	20	0,11	-	1
	m. Ozorków	15	0,08	-	1
	m. Zgierz	42	0,23	-	1
	gm. Aleksandrów Łódzki	116	0,64	26	31
	gm. Stryków	158	0,87	35	44
	gm. Głowno	105	0,58	31	32
	gm. Ozorków	96	0,53	28	33
	gm. Parzęczew	104	0,57	23	45
	gm. Zgierz	199	1,1	40	75

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rocznika statystycznego województwa łódzkiego (GUS 2007)

Podstawowy układ sieci drogowej Gminy stanowią drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Ogółem długość sieci drogowej w Gminie wynosi 230,9 km, w tym:

- drogi krajowe – 8,0 km,
- drogi wojewódzkie – 15,2 km,
- drogi powiatowe – 41,4 km,
- drogi gminne – 166,3 km.

Przez Gminę Ozorków przebiega droga krajowa nr 1 relacji Gdańsk – Łódź – Cieszyn o znaczeniu międzynarodowym oraz drogi wojewódzkie (tab. 2). Wpisują one Gminę w regionalny system komunikacyjny.

Tabela 2. Przebieg dróg wojewódzkich na terenie Gminy Ozorków

Numer drogi	Przebieg drogi	Uwagi
708	Ozorków - Stryków	droga o znaczeniu regionalnym
469	Wróblew – Gostków - Uniejów	droga o znaczeniu regionalnym
-	Ozorków – Parzęczew – Uniejów - Turek	Projektowana droga regionalna, która obsługiwać będzie strefę przedsiębiorczości i pełnić rolę południowej obwodnicy miasta Ozorkowa

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ozorków

Drogi gminne mają istotne znaczenie dla ruchu lokalnego. Prezentują bardzo zróżnicowany stan techniczny i standard: niecałe 28% dróg gminnych posiada nawierzchnię utwardzoną, pozostała część to drogi szlakowe (22%) i gruntowe (50%). Drogi powiatowe w całości są drogami o nawierzchni bitumicznej (tab. 3).

Tabela 3. Przebieg dróg powiatowych na terenie Gminy Ozorków

Numer drogi	Przebieg drogi
24106	Modlna-Gieczo-Kwilno-Władysławów
24196	Aleksandrów-Nakielnica-Parzęczew
24204	Chociszew-Biblianów-Ozorków-Solca Wielka
24209	Solca Wielka-Wielka Wieś
24211	Borszyn-Trojany-Nowe Różyce
24212	Sierpów-Parzyce
24213	Ozorków-Gębice-Cedrowice
24214	Ozorków-Cedrowice-Leśmierz
24215	Maszkowice-Leśmierz-Antoniew
24216	Modlna-Leśmierz-Mierczyn-Lęczyca
24217	Emilia-Kania Góra-Sokolniki

Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Ozorków na lata 2008-2013 r.

Przez Gminę przebiega linia kolejowa relacji Łódź-Kutno oraz trasa tramwajowa Ozorków-Zgierz.

Gmina Ozorków położona jest na 51° 56' długości północnej (N) oraz 19° 10' szerokości wschodniej (E). Według klasyfikacji fizyczno – geograficznej Kondrackiego, granice Gminy znajdują się na pograniczu dwóch makroregionów. Południowa część obszaru należy do makroregionu Niziny Południowopolskiej i leży w zasięgu Wysoczyzny Łaskiej, a część północna należy do mezoregionu Równiny Łowicko-Błońskiej, stanowiącej część makroregionu Niziny Środkowo-Mazowieckiej.

Gmina Ozorków położona jest w klimacie Polski Środkowej, charakteryzującym się niedoborem opadów. Średnia roczna temperatury powietrza wynosi 7,8⁰C, a roczna amplituda temperatur ponad 20⁰C. Przeważają wiatry zachodnie i południowo-zachodnie. Roczna suma opadów waha się w granicach 500-550 mm; są to wartości należące do najniższych w Polsce. Niskie wartości opadów są przyczyną zagrożeń naturalnych ekosystemów oraz szeregu upraw mniej odpornych na brak wody. Rezultatem niedoboru opadów, widocznych w ostatnich latach, szczególnie w okresach letnich jest stepowienie.

1.2. Uwarunkowania społeczno-demograficzne

Gmina Ozorków ma charakter wiejski. Na terenie Gminy znajdują się 33 wsie skupione w 28 sołectw (tab. 4). Gmina Ozorków liczy 6 544 mieszkańców (dane GUS, stan na koniec 2006 r.), co plasuje ją na drugim miejscu wśród gmin wiejskich powiatu zgierskiego i na 7 wśród wszystkich gmin powiatu (tab. 5).

Tabela 4. Sołectwa Gminy Ozorków wraz z miejscowościami wchodzącymi w ich obszar i liczbą ludności

Lp.	Nazwa sołectwa/osiedla	Miejscowości wchodzące w skład sołectwa	Liczba mieszkańców (stan na luty 2008 r.)
1.	Aleksandria	Aleksandria	143
2.	Boczki	Boczki	97
3.	Borszyn	Borszyn	242
4.	Cedrowice	Cedrowice, Opalanki	212
5.	Cedrowice Parcela	Cedrowice Parcela	317
6.	Celestynów	Celestynów, Katarzynów	100
7.	Czerchów	Czerchów, Dybówka	272
8.	Helenów	Helenów	181
9.	Konary	Konary	133
10.	Leśmierz	Leśmierz	934
11.	Małachowice	Małachowice	82
12.	Małachowice Kolonia	Małachowice Kolonia	198
13.	Maszkowice	Maszkowice	360
14.	Modlna	Modlna	236
15.	Muchówka	Muchówka	48
16.	Ostrów	Ostrów	92
17.	Parzyce	Parzyce	179
18.	Sierpów	Sierpów	377
19.	Skotniki	Skotniki	140
20.	Skromnica	Skromnica, Tkaczew	237
21.	Sokolniki Wieś	Sokolniki Wieś	124
22.	Sokolniki Las - osiedle	Sokolniki Las	581
23.	Sokolniki Parcela	Sokolniki Parcela	196
24.	Solca Mała	Solca Mała	212
25.	Solca Wielka	Solca Wielka, Pełczyska	376
26.	Śliwniki	Śliwniki	92
27.	Tymienica	Tymienica	149
28.	Wróblew	Wróblew	229
	RAZEM		6 539

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Uzupełnienia Koncepcji Programowo-Przestrzennej odprowadzania i oczyszczania ścieków dla Gminy Ozorków, luty 2008 r.

Średnia gęstość zaludnienia Gminy wynosi 69 os./km², co stawia Gminę na drugim miejscu wśród gmin wiejskich powiatu zgierskiego i na 6 wśród wszystkich gmin powiatu. Średnia gęstość zaludnienia w województwie łódzkim wynosi 141 os./km², natomiast w powiecie zgierskim 188 os./km². Obecnie w Gminie grupą dominującą są kobiety, 3 292

w stosunku do 3 252 mężczyzn, co daje wskaźnik 101 kobiet na 100 mężczyzn (stan na koniec 2006 r.).

Tabela 5. Ludność Gminy Ozorków na tle województwa, powiatu i gmin powiatu zgierskiego

Jednostka terytorialna		Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	na km ²	Kobiety na 100 mężczyzn
Województwo Łódzkie		2 566 198	1 221 937	1 344 261	141	110
Powiat Zgierski		160 760	76 621	84 139	188	110
Gmina	m. Głowno	15 057	7 131	7 926	759	111
	m. Ozorków	20 529	9 521	11 008	1 328	116
	m. Zgierz	58 272	27 233	31 039	1 377	114
	gm. Aleksandrów Łódzki	26 492	12 681	13 811	228	109
	gm. Stryków	12 166	5 957	6 209	77	104
	gm. Głowno	4 946	2 470	2 476	47	100
	gm. Ozorków	6 544	3 252	3 292	69	101
	gm. Parzęczew	5 100	2 642	2 458	49	93
	gm. Zgierz	11 654	5 734	5 920	59	103

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rocznika statystycznego województwa łódzkiego (GUS 2007)

Na przestrzeni ostatnich 5 lat zauważyć można wahania liczby ludności, zarówno w Gminie jak i w powiecie, z tendencją stopniowego wzrostu. Tempo tego wzrostu nie jest duże, jednakże wzrost liczby ludności jest zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju populacji mieszkańców danego regionu.

(tab. 6).

Tabela 6. Zmiana liczby ludności w latach 2002-2006

Liczba ludności ogółem	2002	2003	2004	2005	2006
Powiat Zgierski	159 746	159 955	160 352	160 728	160 760
gm. Ozorków	6 466	6 444	6 477	6 512	6 544

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rocznika statystycznego województwa łódzkiego (GUS 2003-2007)

Jednym z istotnych czynników dla oceny sytuacji demograficznej danego obszaru jest przyrost naturalny. Na terenie Gminy Ozorków wskaźnik ten jest od dłuższego czasu ujemny (tab. 7).

**Tabela 7. Przyrost naturalny w Gminie Ozorków
w latach 2002-2006**

ROK	Wartości bezwzględne	na 1000 mieszkańców
2002	- 10	- 1,5
2003	- 22	- 3,4
2004	- 1	- 0,2
2005	- 28	- 4,3
2006	- 8	- 1,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rocznika statystycznego województwa łódzkiego (GUS 2003-2007)

Od 5 lat utrzymują się wartości ujemne przyrostu naturalnego. Obecnie jest to – 1,2 osoby na 1000 mieszkańców (stan na koniec 2006 r.). Wspomniany stopniowy wzrost liczby mieszkańców jest spowodowany przewagą napływu ludności do Gminy nad wymeldowanymi, gdyż przyrost naturalny w analizowanym okresie był cały czas ujemny. Jednak proces odpływu ludności z terenu Gminy, przede wszystkim ludzi młodych, w ciągu najbliższych lat będzie prawdopodobnie się pogłębiać. Malejący przyrost naturalny wraz ze spadkiem liczby ludności spowodowanej m.in. emigracją są zjawiskami niekorzystnymi z punktu widzenia struktury wiekowej populacji Gminy.

Kolejnym czynnikiem, istotnym dla opisu procesów demograficznych, są migracje ludności. Saldo migracji województwa łódzkiego jest ujemne i wynosi – 1,1. Na tym tle powiat zgierski wypada lepiej – (+594). W Gminie saldo migracji jest obecnie dodatnie i wynosi 54 osób (stan na koniec 2006 r.). W pozostałych gminach powiatu zgierskiego saldo migracji jest również dodatnie.

Dodatnie, ale wciąż niskie saldo migracji wraz z ujemnym przyrostem naturalnym mogą być czynnikami mającymi niekorzystny wpływ na tendencję rozwoju ludności Gminy Ozorków. Proces ten może pogłębić się w wyniku odpływu ludności, przede wszystkim ludzi młodych, z terenu Gminy. Potencjalnymi kierunkami emigracji są, ze względu na bliskość położenia, Łęczyca, Kutno oraz Łódź. Szczególnie mocno dostrzegalne jest w ostatnich latach zjawisko migracji polegającej na wyjeździe za granicę.

Odsetek mieszkańców Gminy w wieku produkcyjnym jest dość wysoki i stanowi 60,9% ludności ogółem, ale jest niższy niż w powiecie (64,61%) i w województwie (63,90%). Dość wysoki odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym oznacza umacnianie się potencjału społecznego lokalnej ludności. Ludność w wieku przedprodukcyjnym

stanowi 21,3% ludności ogółem, a w wieku poprodukcyjnym 17,8% (stan na koniec 2006 r., tab. 8).

Tabela 8. Ludność Gminy Ozorków w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym na tle województwa i powiatu

Jednostka terytorialna	Ogółem	Przedprodukcyjnym		Produkcyjnym		Poprodukcyjnym	
		Liczba	Udział %	Liczba	Udział %	Liczba	Udział %
Województwo Łódzkie	2 566 198	474 384	18,49	1 639 722	63,90	452 092	17,62
Powiat Zgierski	160 760	29 592	18,41	103 859	64,61	27 309	16,99
Gm. Ozorków	6 544	1 394	21,30	3 988	60,94	1 162	17,76

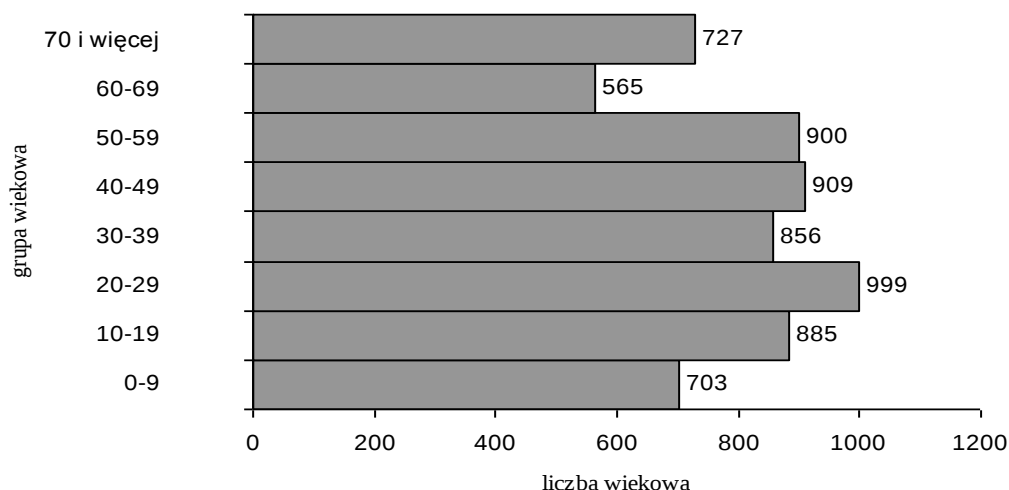
Źródło: opracowanie własne na podstawie Rocznika statystycznego województwa łódzkiego (GUS 2007)

Spółeczeństwo Gminy jest młodym społeczeństwem; najliczniejszą grupę stanowią ludzie w wieku 20-29 lat. Najmniej liczną grupę stanowią mieszkańcy gminy w przedziale wiekowym 60-69 lat (tab. 9, ryc. 1).

Tabela 9. Ludność Gminy Ozorków wg grup wiekowych w 2006 r.

Grupa wiekowa	Ogółem	%
0-9	703	10,7
10-19	885	13,5
20-29	999	15,3
30-39	856	13,1
40-49	909	13,9
50-59	900	13,8
60-69	565	8,6
70 i więcej	727	11,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS, www.stat.gov.pl/bdr

Ryc. 1. Struktura wiekowa populacji Gminy Ozorków według grup wiekowych w 2006 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS, www.stat.gov.pl/bdr

Według danych z ostatniego Powszechnego Spisu Ludności z 2002 r. wśród mieszkańców Gminy przeważają osoby z ukończonym wykształceniem podstawowym, w łącznej liczbie – 2 247 osób. W grupie mężczyzn dużą grupę stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (ryc. 2).

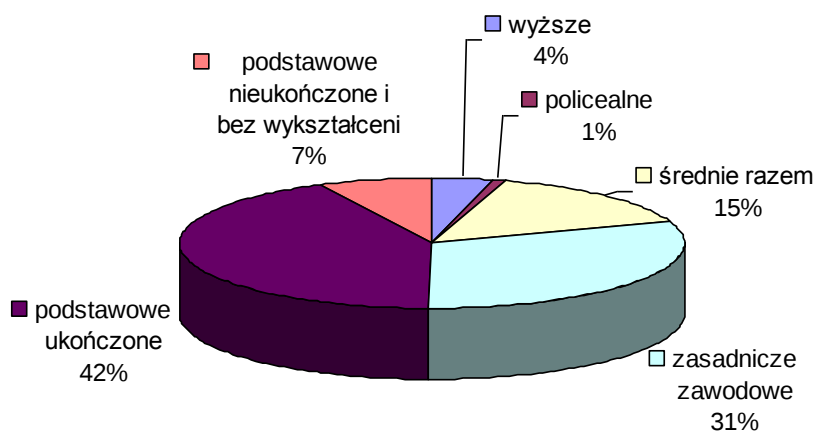
Tabela 10. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Ozorków według płci (stan na koniec 2002 r.)

GRUPY WIEKU	ogółem	Poziom wykształcenia							
		Wyższe	policealne	średnie			zasadnicze zawodowe	podstawowe ukończone	podstawowe nieukończone i bez wykształcenia
				razem	ogólnokształcące	średnie-zawodowe			
OGÓŁEM	5 377	236	103	951	278	673	1 362	2 247	478
Kobiety	2 687	128	81	559	193	366	528	1 105	286
Mężczyźni	2 690	108	22	392	85	307	834	1 142	192

Źródło: opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Ludności (GUS 2003)

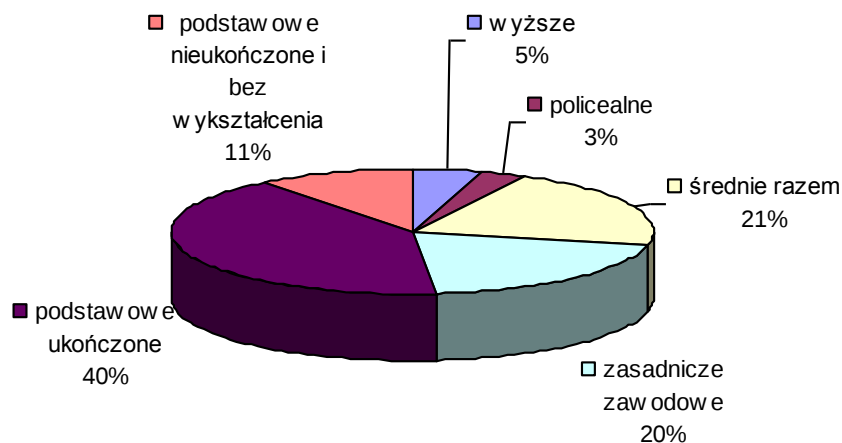
Wśród kobiet, obok grupy z wykształceniem podstawowym (40%), należy wymienić grupę z wykształceniem średnim stanowiącą 21% (ryc. 3). Wysoki odsetek mieszkańców (42,24%) legitymujących się wykształceniem zawodowym i wyższym pozwoli, obecnym

i przyszłym pracodawcom, rekrutować swoje kadry pracownicze spośród ludności lokalnej.

Ryc. 2. Procentowy udział wykształcenia mężczyzn w Gminie Ozorków

Źródło: opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Ludności (GUS 2003)

Ryc. 3. Procentowy udział wykształcenia kobiet w Gminie Ozorków

Źródło: opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Ludności (GUS 2003)

Niewielki przyrost naturalny oraz odpływ ludności, zwłaszcza ludzi młodych z obszaru Gminy wskazują na niekorzystną tendencję zmian i starzenie się społeczeństwa. Istnieje zatem konieczność przedsięwzięcia działań mających na celu poprawę sytuacji

demograficznej w Gminie (m.in. rozwój gospodarczy przyciągający inwestorów tworzących nowe miejsca pracy). Gmina Ozorków podejmuje działania zachęcające do inwestowania na swoim terenie m.in. poprzez modernizację infrastruktury oraz szereg instrumentów ekonomicznych: niskie podatki, system szkoleń i seminariów m.in. z zakresu pozyskiwania funduszy z UE.

Liczba i jakość placówek dydaktycznych odpowiada standardowi gmin wiejskich. W Gminie Ozorków funkcjonują trzy szkoły podstawowe połączone z gimnazjami: w Solcy Wielkiej, Modlnej i Leśmierzu. Gmina posiada jedno przedszkole publiczne w Leśmierzu.

Na terenie Gminy nie ma żłobków, a w celu kontynuowania nauki w szkole zasadniczej bądź średniej na terenie Gminy absolwent szkoły podstawowej może wybrać Zasadniczą Szkołę Rolniczą w Modlnej.

W Gminie działa pięć bibliotek, z ich księgozbiorów liczących łącznie 43 494 woluminów skorzystało pod koniec 2006 r. 413 czytelników (6,3 % ogółu mieszkańców Gminy).

Na omawianym obszarze znajduje się specjalistyczny szpital dla dzieci z chorobami dróg oddechowych, zaburzeniami nerwicowymi i wadami postawy i wymowy. Poza tym ośrodkiem najbliższy szpital znajduje się w Zgierzu i Głownie. Ozorków, jako jednostka gminna, posiada trzy ośrodki zdrowia, w Leśmierzu, Sokolnikach Parceli i Solcy Wielkiej. Na terenie Gminy są cztery apteki (wg danych z Planu Rozwoju Lokalnego Powiatu Zgierskiego na lata 2007-2015).

1.3. Rozwój gospodarczy

Zarówno położenie geograficzne Gminy jak i rozbudowana infrastruktura techniczna przyczyniły się w dużej mierze do znacznego rozwoju gospodarczego Gminy. Dominuje tu sektor rolno-spożywczy, z uwagi na bogatą bazę surowcową, nie brak także średnich i małych firm branży usługowo-handlowej.

Poziom rozwoju gospodarczego ma również znaczenie przy podejmowaniu decyzji związanych z infrastrukturą ochrony środowiska. Wśród wskaźników opisujących sytuację gospodarczą danego regionu wyróżnić można m.in. poziom bezrobocia, dominujące sektory gospodarcze czy strukturę zatrudnienia.

1.3.1. Struktura zatrudnienia

Potencjalne zasoby pracy stanowi ludność w wieku produkcyjnym w Gminie, której liczebność wynosiła w 2006 r. 3 988 osób. Przeszło 70% ogółu ludności Gminy pracuje w rolnictwie lub jest związana z rolnictwem. Wśród pozostałej części gminnej społeczności, zdecydowana większość pracuje w małych przedsiębiorstwach (do 5 pracowników), pozostała część w podmiotach zatrudniających od 6 do 250 pracowników, z czego większość podmiotów oscyluje wokół dolnej granicy tego przedziału. Na terenie Gminy brak jest dużych podmiotów gospodarczych zatrudniających więcej niż 250 osób.

Według uzyskanych danych największy odsetek zatrudnionych jest w usługach: handel, zwłaszcza obwoźny, transport oraz gastronomia (tab. 11). Nieco mniejszy udział ma zatrudnienie w przemyśle i edukacji. Według danych GUS na koniec 2006 r. jest 36 podmiotów z sektora budowlanego. Sektor ten od kilku lat wykazuje się stabilnością liczby przedsiębiorstw działających w tej branży.

Tabela 11. Pracujący wg faktycznego miejsca pracy w 2006 r.

Ogółem		Sektor		Rolnictwo i pokrewne	Przemysł i budownictwo	Usługi	
ogółem	w tym kobiety	publiczny	prywatny			rynkowe	nierynkowe
1006	428	388	618	11	601	187	207

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rocznika statystycznego województwa łódzkiego (GUS 2007)

Według danych GUS z 2006 r. w Gminie zarejestrowanych było 385 podmiotów prowadzących działalność w sektorach gospodarki narodowej, zarejestrowanych w rejestrze REGON, w tym m. in. :

Tabela 12. Podmioty gospodarcze w Gminie Ozorków

Forma organizacyjna	Liczba podmiotów
Sektor publiczny	15
Sektor prywatny	370
Spółki prawa handlowego	24
Spółki cywilne	25
Spółdzielnie	1
Zakłady osób fizycznych	276
Razem	385

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rocznika statystycznego województwa łódzkiego (GUS 2007)

Największa grupa podmiotów gospodarczych działa w sektorze prywatnym, stanowiąc 96% wszystkich podmiotów gospodarczych na terenie gminy. Dominującą formą są zakłady osób fizycznych, jednoosobowe lub rodzinne firmy. Pod względem ilości podmiotów gospodarczych, wśród gmin wiejskich powiatu zgierskiego, Gmina Ozorków zajmuje drugie miejsce.

1.3.2. Bezrobocie

Bezrobocie jest wskaźnikiem w sposób wyraźny informującym o sytuacji gospodarczej danego regionu, jej rozwoju lub stagnacji. Walka z bezrobociem wymaga rzetelnej i szybkiej informacji o możliwości zatrudnienia, analizy zjawisk zachodzących na rynku pracy, a także badań efektywności różnych form zapobiegania bezrobociu.

W regionie powiatu zgierskiego stopa bezrobocia na koniec 2006 r. oscylowała w granicach 21,5%. W Gminie liczba osób bez pracy osiągnęła poziom 12,9% - bezrobotnych było 516 osób (dane GUS, stan na koniec 2006 r.). Liczba bezrobotnych w ciągu ostatnich kilku lat spada: w 2002 r. było ich o 140 osób więcej niż obecnie. Świadczenia w ramach pomocy społecznej dla osób pozbawionych prawa do zasiłku, realizowane są przez Gminę w formie zadań własnych oraz zadań zleconych, których finansowanie zapewnia budżet Państwa.

Strukturę bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy przedstawia tabela 13.

Tabela 13. Struktura bezrobocia w Gminie Ozorków w 2007 r.

Bezrobotni						
Ogółem	Kobiety	Zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładu	Z prawem do zasiłku	Zarejestrowani w okresie 12 m-cy od dnia ukończenia szkoły	W wieku 18-44 lat	Zarejestrowani 12 m-cy i dłużej
406	188	2	280	22	286	218

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zgierzu (stan na koniec 2007 r.)

Pozytywnym zjawiskiem, jakie można zaobserwować w gminie Ozorków, ale także w całym powiecie zgierskim i skali całego kraju, jest spadek bezrobocia. Nieznaczny wzrost nastąpił tylko w 2004 r. Według danych na dzień 31 XII 2007 na terenie gminy zarejestrowanych było 406 bezrobotnych, w tym 188 kobiet (46,3%) i w porównaniu 2002 r. była to liczba o blisko 38,1% niższa. Obecnie, z ogólnej liczby bezrobotnych, największy odsetek stanowią bezrobotni w wieku produkcyjnym mobilnym – 70,4% (wg danych PUP w Zgierzu 31 XII 2007). Prawie połowę bezrobotnych, bo aż 46,3%, stanowią kobiety (wg danych PUP w Zgierzu 31 XII 2007). Gmina Ozorków jest Gminą

rolniczą, a z rolnictwem związane jest zjawisko bezrobocia ukrytego, czyli nie wykazywania jako bezrobotne osób pracujących dotychczas w gospodarstwie rolnym.

Najbardziej charakterystyczne cechy struktury bezrobocia na terenie Gminy to:

- znaczny odsetek ludności w wieku produkcyjnym mobilnym, pomiędzy 18 a 44 rokiem życia,
- przewaga mężczyzn wśród bezrobotnych,
- dominacja osób z wykształceniem podstawowym i zawodowym,
- znaczny udział osób bez prawa do zasiłku,
- znaczny procent długotrwale bezrobotnych,
- brak motywacji do przekwalifikowania się lub podniesienia kwalifikacji.

Poziom bezrobocia w Gminie Ozorków, na tle reszty gmin wiejskich powiatu zgierskiego, jest największy. Pomimo spadku bezrobocia powiat zgierski wciąż jednak należy do regionów o największym bezrobociu w całym województwie łódzkim.

1.3.3. Rozwój przedsiębiorczości

Rozwój przedsiębiorczości jest, obok bezrobocia i struktury zatrudnienia, dobrym wskaźnikiem obrazującym procesy gospodarcze zachodzące w Gminie. Na omawianym obszarze zdecydowanie dominuje handel (124 podmioty), głównie detaliczny, obwoźny i usługi: transport, gastronomia oraz szereg małych i średnich zakładów usługowych (krawiectwo, ślusarstwo, rzeźnictwo). Gmina Ozorków prowadzi szereg działań wspierających rozwój przedsiębiorczości: szkolenia i seminaria, niskie podatki i opłaty lokalowe. Najlepszym wskaźnikiem jest uzyskanie przez Gminę po raz kolejny Certyfikatu Gminy Fair-Play – Certyfikowanej Lokalizacji Inwestycji. To prestiżowe wyróżnienie przyznawane jest gminom zaangażowanym w zapewnienie jak najlepszych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej i inwestycyjnej.

Sektor publiczny (15 podmiotów) reprezentowany jest przede wszystkim przez jednostki sfery budżetowej (administracja publiczna, szkolnictwo, ochrona zdrowia i bezpieczeństwo publiczne). W sektorze prywatnym dominują osoby fizyczne działające w sektorze rolno-spożywczym, handlu i transporcie stanowiąc znaczny odsetek działalności gospodarczej. Najliczniejszą grupą są osoby trudniące się rolnictwem i handlem obwoźnym, w zdecydowanej większości jest to działalność indywidualna (firmy jednoosobowe lub rodzinne). Kolejną grupą pod względem ilości podmiotów jest handel detaliczny oraz przedsiębiorstwa usługowo – handlowe. Największe nasycenie usługami

handlowymi i rzemieślniczymi występuje we wsiach Aleksandria, Sierpów, Leśmierz i Sokolniki.

Kształtowany przez potrzeby mieszkańców zarówno stałych, jak i sezonowo przebywających turystów, rynek determinować będzie dalszy rozwój i standard podmiotów gospodarczych.

Według danych z Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Ozorków na lata 2008-2013 działalność gospodarczą w Gminie prowadzą m.in. następujące podmioty:

- Polska Woda Sp. z o.o. w Aleksandrii - zakład zajmujący się wydobywaniem i wyrobem wody mineralnej,
- Cukrownia Leśmierz S.A. w Leśmierzu – działająca od ponad stu lat (zakończenie działalności w 2009 roku),
- „Biel-Met” s.c. w Aleksandrii – działalność produkcyjna, handlowa, usługowa,
- P.P.H.U. „Ewmar” w Parzycach – usługi budowlane, produkcja, sprzedaż materiałów budowlanych,
- P.P.H.U. „Katmar” w Sierpowie – stacja paliw,
- „Mira – Trans” w Sierpowie – stacja paliw, usługi hotelarskie, gastronomiczne, agencja celna i spedycja krajowa,
- „Nelbud” w Sierpowie – przedsiębiorstwo budowlane, oczyszczalnie ścieków, sieci wodociągowe, roboty ogólnobudowlane,
- „PPH „Pak-Pol” w Opalankach – konfekcjonowanie i pakowanie warzyw,
- P.P.H.U. „Samex” w Maszkowicach – produkcja i sprzedaż wyrobów pościelowych.

Formą dominującą są małe przedsiębiorstwa produkcyjne i usługowe.

Przedsiębiorczość jest procesem długofalowym, aktywizującym społeczność lokalną, inwestującą głównie w potencjał ludzki. Rozwój przedsiębiorczości dokonuje się w pierwszej kolejności na drodze działań edukacyjnych. W związku z tym opracowane w Gminie szkolenia i seminaria z zakresu rozwoju przedsiębiorczości, programów zachęt i wsparcia, zwłaszcza finansowo-organizacyjnych przyczynią się do znacznego wzrostu inicjatywy mieszkańców.

1.3.4. Rolnictwo

Rolnictwo stanowi ponad 70% działalności gospodarczej w Gminie, co jest istotną wskazówką dotyczącą rozwoju gospodarczego i jego kierunków w tym regionie. Łączna liczba gospodarstw wynosi 1763, a ich powierzchnia sięga ponad 7000 ha, co stanowi ponad 73% powierzchni Gminy. Największy obszar zajmują grunty orne: 5557 ha, co

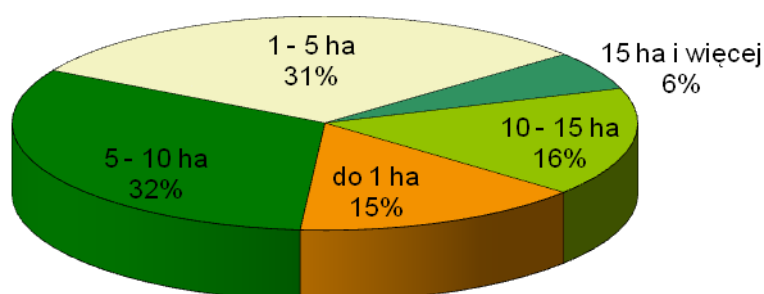
stanowi ponad 79% całkowitej powierzchni użytków rolnych i 58,4% powierzchni gminy (dane GUS, stan na 31 XII 2005 r.). Znaczna większość, bo 98,4% powierzchni użytków znajduje się we władaniu sektora prywatnego złożonego z 832 gospodarstw oraz 110 działek rolnych do 1 ha. Średnia wielkość gospodarstwa wynosi 8,2 ha i przewyższa o 1,1 ha przeciętne gospodarstwo w kraju. W przeważającej części tutejsze gospodarstwa zajmują się uprawą warzyw gruntowych. Na terenie Gminy istnieją również gospodarstwa specjalistyczne, zajmujące się hodowlą trzody (2 gosp.), owiec (1 gosp.), bydła (1 gosp.), drobiu (1 gosp.) i gęsi (2 gosp.).

Ogólna charakterystyka gospodarstw rolnych Gminy wg danych z ostatnio przeprowadzonego Powszechnego Spisu Rolnego przedstawiona została w tabeli 14 i na rycinie 4.

Tabela 14. Struktura i powierzchnia gospodarstw rolnych i użytków w Gminie Ozorków

Grupy obszarowe użytków rolnych	Liczba gospodarstw	Powierzchnia w ha		
		ogólna	użytków rolnych	lasów i gruntów leśnych
OGÓŁEM	990	7385,4	6886	142,8
do 1 ha	149	80,6	62,5	1,4
1 – 5	304	892,5	793	34,9
5 – 10	316	2513	2360,9	52,8
10 – 15	163	2036,7	1946	20,3
15 ha i więcej	58	1862,6	1723,6	33,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego (GUS 2003)

Ryc. 4. Struktura gospodarstw rolnych na terenie Gminy Ozorków

Źródło: opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego (GUS 2003)

Z Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2002 r. wynika, że struktura obszarowa gospodarstw Gminy w porównaniu do wielu rejonów kraju jest korzystniejsza, bowiem gospodarstw średnich (5-10 ha) i dużych (powyżej 10 ha) jest 54 % ogólnej ilości gospodarstw. W kraju takich gospodarstw jest 42,9%. Należy jednak zauważyć, iż w kontekście dostosowania rolnictwa do wymogów Unii Europejskiej należałoby podjąć działania w celu jego restrukturyzacji: zwiększając areał, zmniejszając ilość gospodarstw co pozwoli poprawić efektywność produkcji rolnej i jej konkurencyjność.

Istniejące na terenie Gminy dogodne warunki przyrodnicze, wpływają również pozytywnie na powierzchnię oraz strukturę zasiewów (tab.15 i 16, ryc. 5).

**Tabela 15. Powierzchnia zasiewów według grup obszarowych
Powierzchni użytków rolnych w Gminie Ozorków**

Grupy obszarowe użytków rolnych	Liczba gospodarstw	Powierzchnia (ha)
OGÓŁEM	846	5210,6
do 1 ha	97	37,4
1 – 5 ha	229	476,9
5 – 10	301	1755,1
10 – 15	161	1500,1
15 ha i więcej	58	1441,2

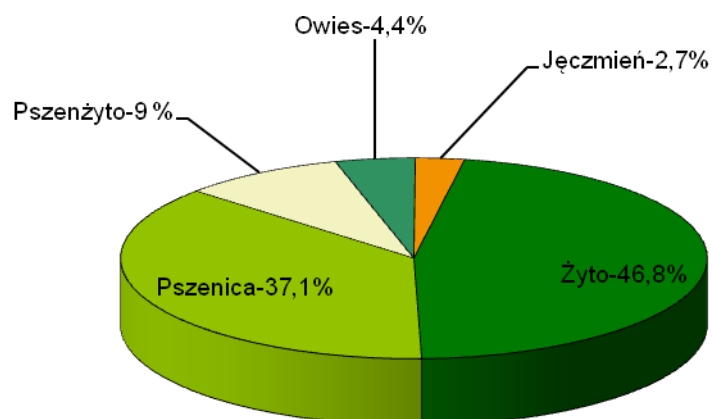
Źródło: opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego (GUS 2003)

Tabela 16. Powierzchnia zasiewów głównych ziemiopłodów w Gminie Ozorków

Rośliny uprawne	Ogółem		W tym gospodarstwa indywidualne	
	ha	%	ha	%
RAZEM	5210,6	100	5210,6	100
Zboża ogółem	3187,7	61,2	3187,7	61,2
Strączkowe jadalne na ziarno	35,3	0,7	35,3	0,7
Ziemniaki	694,7	13,3	694,7	13,3
Przemysłowe	201,1	3,9	201,1	3,9
w tym: buraki cukrowe	129,6	2,5	129,6	2,5
rzepak i rzepik	71,5	1,4	71,5	1,4
Pastewne	331,1	6,4	331,1	6,4
Pozostałe	760,6	14,6	760,6	14,6
w tym: warzywa	740,3	14,2	174,3	14,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego (GUS 2003)

Według danych z ostatnio przeprowadzonego Powszechnego Spisu Rolnego wynika, że w Gminie aż 88 % gospodarstw prowadzi wyłącznie działalność rolniczą lub działalność rolniczą wraz z pozarolniczą (dane GUS, 2003). Można więc wysnuć wniosek, iż w przyszłości tego typu gospodarstwa będą nadal przeważać ze względu na ograniczone możliwości utrzymania. Należy się również spodziewać rozszerzenia profilu tych gospodarstw o usługi i bazę turystyczną w najatrakcyjniejszych obszarach Gminy.

Ryc. 5. Udział zbóż podstawowych w ogólnej powierzchni zasiewów w Gminie Ozorków

Źródło: opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego (GUS 2003)

Powszechny Spis Rolny wskazuje, że wśród gospodarstw zajmujących się uprawami ziemiołódów największy udział mają gospodarstwa zajmujące się uprawą zbóż – 75,6 % wszystkich gospodarstw. Drugą dużą grupę upraw zajmują ziemniaki - uprawia je 73 % gospodarstw. Z roślin przemysłowych uprawia się przede wszystkim buraki cukrowe (7,3% wszystkich gospodarstw) stanowiące podstawowy surowiec dla działającej w Leśmierzu cukrowni. Ponad 57% gospodarstw zajmuje się uprawą warzyw.

Chów zwierząt gospodarskich w Gminie Ozorków, wg danych z Powszechnego Spisu Rolnego wskazuje na dominację hodowli trzody chlewnej i drobiu (tab. 17).

Rodzaj produkcji zwierzęcej w Gminie jest konsekwencją produkcji roślinnej, co potwierdza stosunkowo duża ilość bydła (3 773 sztuki), które oprócz podstawowych potrzeb zaspokaja również potrzeby na nawozy organiczne (uprawa warzyw, buraków cukrowych i ziemniaków). Nie bez znaczenia jest wykorzystywanie przez tę grupę zwierząt roślinnych produktów ubocznych (liście, nać, wysłodki itp.), stąd w porównaniu do kraju wyższa obsada bydła i krów. Mimo tego w Gminie nie produkuje się dużych ilości mleka i żywca wołowego. Wskaźnik obsady trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych nie odzwierciedla prawidłowego obrazu produkcji żywca wieprzowego, ponieważ

na jego wysokość pracuje tylko kilka gospodarstw specjalizujących się w tym kierunku, natomiast większość gospodarstw prowadzi tę produkcję przede wszystkim na własny użytek. Na terenie Gminy nie ma produkcji wielkofermowej drobiu, tylko typowy wiejski chów przyzagrodowy. Pozostałe grupy zwierząt występujące w gospodarstwach nie mają znaczenia dla obrazu produkcji zwierzęcej w gminie Ozorków.

Tabela 17. Zwierzęta gospodarskie w Gminie Ozorków

Zwierzęta gospodarskie	Sztuk
Bydło	3773
Trzoda chlewna	5252
Kozy	76
Konie	92
Króliki (samice)	210
Drób ogółem	64012
w tym drób kurzy	58839
Obsada zwierząt gospodarskich w sztukach dużych na 100 ha użytków rolnych	57

Źródło: opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego (GUS 2003).

Struktura obszarowa indywidualnych gospodarstw rolnych, odbiega od wartości średnich dla Polski (tab. 18).

Tabela 18. Struktura obszarowa indywidualnych gospodarstw rolnych w Gminie Ozorków

Wielkość gospodarstwa w ha	Gm. Ozorków	Polska
1 – 1,99	9,4	22,7
2 – 4,99	21,3	32,7
5 – 9,99	43	25,5
10 i więcej	26,3	19,1
Średnia pow.	8,2	7,0

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Ozorków, Ozorków 1999

1.4. Sytuacja ekonomiczno-finansowa

Możliwości finansowe Gminy są podstawowym narzędziem realizacji wszelkich jej działań, w tym m.in. przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska. Aby zapewnić ich efektywność i sprawność, budżet powinien wykazywać odpowiednią ilość środków i posiadać plan inwestycyjny wskazujący cele, na które pieniądze winny być przeznaczone.

Na dochody Gminy składają się dochody własne (wpływy z podatków, z opłat skarbowych, dochody z majątku Gminy i in.) dotacje, subwencje, dochody uzyskane przez jednostki budżetowe Gminy oraz inne dochody należne Gminie. Im wyższy dochód własny osiąga Gmina, tym stabilniejszą sytuacją finansową może się poszczycić. Dochód wypracowany przez Gminę świadczy o jej kondycji, zapewniając stałe zasilanie budżetu, w przeciwieństwie do subwencji i dotacji z budżetu państwa, których wysokość często zależy od bieżącej sytuacji politycznej, społecznej i ekonomicznej państwa.

Na strukturę wydatków składają się: subwencje ogólne, dotacje, wynagrodzenia i uposażenia, zakupy towarów i usług i wydatki inwestycyjne. W grupie tych ostatnich znajdują się wydatki związane z inwestycjami w ochronie środowiska.

W tabeli 19 przedstawiono dochody Gminy Ozorków w roku 2006 na tle województwa, powiatu i innych gmin powiatu zgierskiego.

Tabela 19. Dochody budżetu Gminy na tle województwa, powiatu i gmin powiatu zgierskiego

Jednostka terytorialna	Ogółem	W tym:					Ogółem dochody własne na jednego mieszkańca w zł
		Dochody własne			Dotacje z budżetu państwa	Subwencje ogólne	
		Razem	W tym podatek				
			Od osób prawnych	Od osób fizycznych			
	W tysiącach złotych						
Województwo Łódzkie	3 258 705	1 477 000	31 473	473 900	613 781	1 036235	879,6
Powiat zgierski	280 541	152 219	3 063	51 109	49 810	69 885	946,6
m. Głowno	24 908	11 580	113	4 153	5 068	6 124	763,5
m. Ozorków	40 384	20 801	202	5 919	6 612	9 782	1 011,2
m. Zgierz	93 648	57 360	1 157	21 186	15 889	19 988	983,7
Gm. Aleksandrów Łódzki	41 612	21 385	452	9 121	7 940	11 840	809,9
Gm. Stryków	25 208	14 640	919	3 171	3 762	6 159	1 207,9
Gm. Głowno	8 425	2 953	86	1 011	2 272	2 874	595,8
Gm. Ozorków	13 990	7 202	148	1 383	2 606	3 897	1 101,3
Gm. Parzęczew	10 911	5 158	2 581	1 517	2 020	2 871	987,8
Gm. Zgierz	21 454	11 139	67 433	3 648	3 641	6 351	967,8

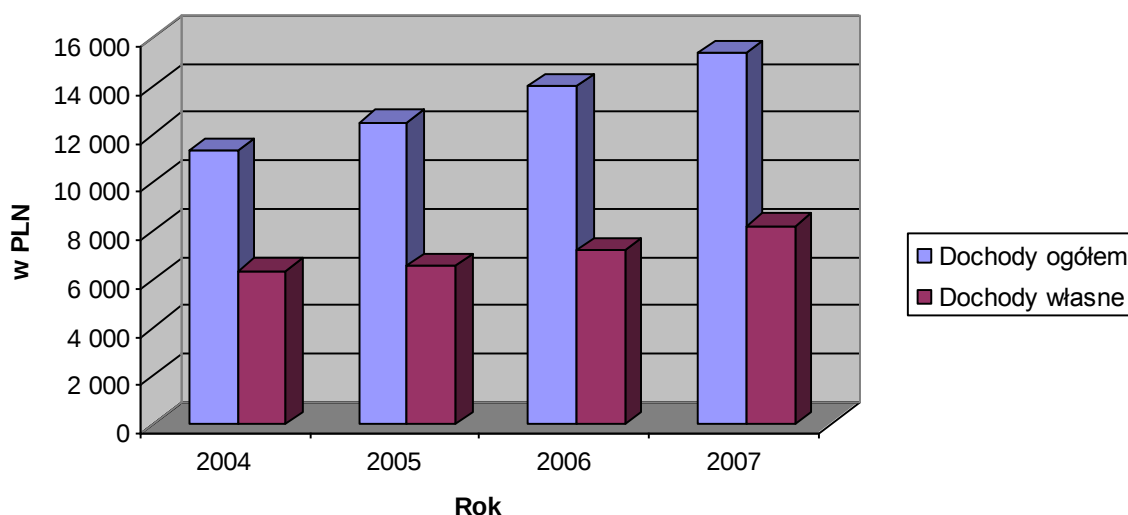
Źródło: opracowanie własne na podstawie Rocznika statystycznego województwa łódzkiego (GUS 2007)

Dochód budżetu Gminy Ozorków, pod względem wysokości, plasuje się na czwartym miejscu wśród gmin wiejskich i na siódmym w powiecie. Strukturę dochodów budżetu Gminy na przestrzeni lat 2004-2007 przedstawia tabela 20.

Tabela 20. Dochody budżetu Gminy Ozorków w latach 2004-2007

Struktura dochodów	2004		2005		2006		2007	
	w tys. PLN	w %	w tys. PLN	w %	w tys. PLN	w %	w tys. PLN	w %
Dochody ogółem	11 319	100	12 479	100	13 990	100	15 374	100
Dochody własne	6 348	56,1	6 555	52,5	7 202	51,5	8 217	53,4
Dochody własne na 1 mieszkańca	0,981	0,015	1,013	0,015	1,101	0,015	1,243	0,015

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bank Danych Regionalnych GUS, www.stat.gov.pl/bdr i danych ze sprawozdań wykonania budżetu Gminy Ozorków.

Ryc. 6. Dochody budżetu Gminy Ozorków na przestrzeni 2004-2007 r.

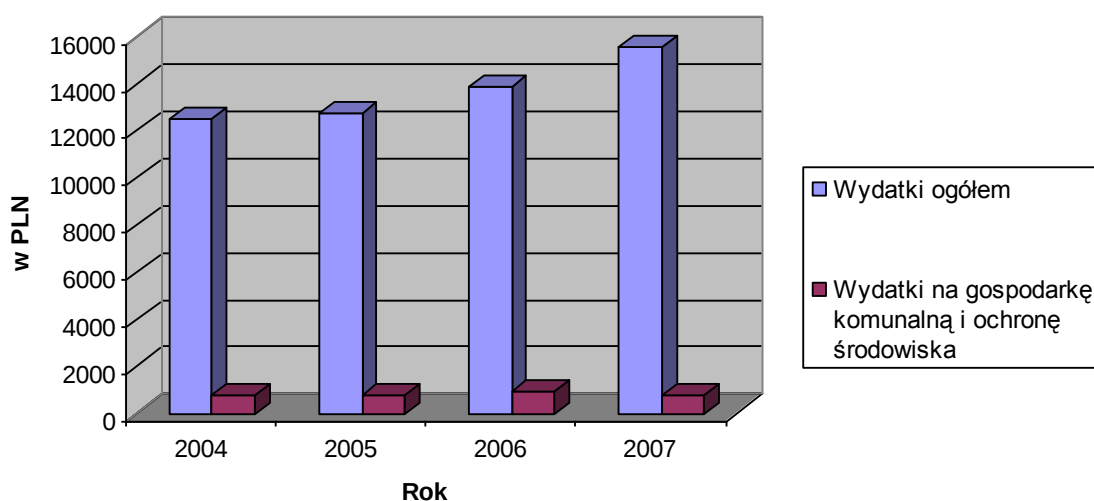
Źródło: opracowanie własne na podstawie Bank Danych Regionalnych GUS, www.stat.gov.pl/bdr

Dochody budżetu w latach 2004 do 2007 stopniowo rosły z poziomu 11 319 tys. zł do 15 374 tys. zł (ryc. 6). W roku 2007 wartość dochodów ogółem budżetu Gminy wzrosła, w porównaniu z rokiem poprzednim, o ok. 10%, zwiększył się również udział dochodów własnych Gminy (53,4%) w porównaniu z rokiem 2006 (51,5%). Najwyższy dochód własny Gmina wypracowała w roku 2007 – stanowił 53,4% dochodów ogółem. Co ciekawe w roku 2007 wydatki z budżetu na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska były niższe w porównaniu z 2006 i 2005 r. Struktura wydatków Gminy w latach 2004-2007 została przedstawiona w tab. 21.

Tabela 21. Wydatki budżetu Gminy Ozorków w latach 2004-2007

Struktura wydatków	2004		2005		2006		2007	
	w tys. PLN	w %	w tys. PLN	w %	w tys. PLN	w %	w tys. PLN	w %
Wydatki ogółem	12 467	100	12 705	100	13 830	100	15 523	100
Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska	751	6,02	792	6,23	914	6,61	788	5,08
Wydatki ogółem na 1 mieszkańca	1,93	0,015	1,96	0,015	2,11	0,015	2,35	0,015
Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca	0,116	0,015	0,122	0,015	0,140	0,015	0,118	0,015

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bank Danych Regionalnych GUS, www.stat.gov.pl/bdr i danych ze sprawozdań wykonania budżetu Gminy Ozorków

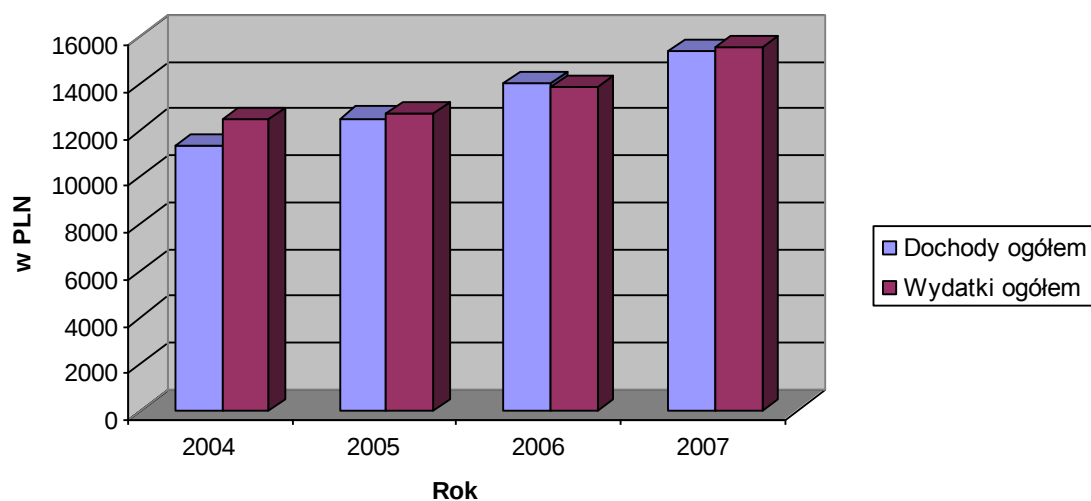

Ryc. 7. Wydatki budżetu Gminy Ozorków na przestrzeni 2004-2007 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bank Danych Regionalnych GUS, www.stat.gov.pl/bdr

Wydatki ogółem ponoszone przez Gminę w uwzględnianym okresie wzrosły o ok. 3 mln zł (ryc. 7). W roku 2004 wynosiły 12 467 tys. zł, a trzy lata później, w 2007, osiągnęły poziom 15 523 tys. zł. Udział wydatków poniesionych na inwestycje związane z gospodarką komunalną i ochroną środowiska kształtował się pomiędzy 6,0 a 6,6%, przy czym największy odsetek wydatki te stanowiły w 2006 r. Wydatki inwestycyjne na ochronę środowiska stanowią zaledwie kilka procent, nie mniej jednak Gmina sfinansowała szereg inwestycji prośrodowiskowych na swoim terenie, m.in. budowę przydomowych oczyszczalni ścieków, rozbudowę sieci wodociągowych, modernizację zbiornika retencyjnego w Sokolnikach Lesie, budowę sieci gazowej Sokolniki Las, modernizację stacji wodociągowych.

W uwzględnianym okresie wydatki budżetu Gminy nie przekraczały jej dochodu jedynie w 2006 r. (ryc. 8).

Ryc. 8. Porównanie dochodów budżetu z wydatkami w latach 2004-2007 w Gminie Ozorków

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bank Danych Regionalnych GUS, www.stat.gov.pl/bdr

Stan budżetu Gminy Ozorków w roku 2007 wynosił ponad 15 mln zł., z czego kwota na planowane wydatki jest ok. 149 tys. mniejsza niż dochody budżetu. Przedstawione powyżej dane wskazują, że w latach poprzednich budżet Gminy wykazywał przewagę wydatków nad dochodami. Stojąca przed polskimi samorządami szansa na pozyskanie funduszy z Unii Europejskiej stworzy możliwość powiększenia finansów przeznaczanych na inwestycje. Zgodnie z założeniami Gmina starać się będzie o dofinansowanie swoich inwestycji z środków UE i innych źródeł.

2. Środowisko przyrodnicze

Fot. 2. Łąki w okolicach Leśmierza

2.1. Powierzchnia ziemi i gleba

Gmina Ozorków leży na pograniczu dwóch makroregionów. W południowej części jest to Nizina Południowowielkopolska w zasięgu Wysoczyzny Łaskiej, część północna natomiast należy do Równiny Łowicko-Błońskiej stanowiącej mezoregion Niziny Środkowo-Mazowieckiej. Cały obszar wchodzi w skład podprowincji Niziny Środkowopolskiej.

Różnica wysokości na terenie Gminy oscyluje około 50 m. Najwyższe partie terenu występują w okolicach Celestynowa i Sokolnik (158-160 m n.p.m.), najniższe w rejonie Bzury, na północ od Leśmierza (110 m n.p.m.). Teren Gminy jest więc generalnie nachylony ku północy, zgodnie z kierunkiem biegu dolin rzecznych przecinających ten obszar.

Charakterystycznym krajobrazem mezoregionu Równiny Łowicko-Błońskiej jest płaski teren o niewielkich deniwelacjach, z licznymi ciekami wodnymi, płynącymi w słabo wykształconych dolinach. Jest to obszar wyniesiony średnio na wysokość 115-120 m n.p.m. Obszar położony na Wysoczyźnie Łaskiej przecina dolina górnej Bzury. Jest to teren równiny morenowej o lekko falistym podłożu, ukształtowanym przez morenę denną lądolodu Warty. Cechą charakterystyczną są wydmy występujące w południowej części Gminy, zwane Pagórkami Ozorkowskimi.

Budowa geologiczna na terenie Gminy Ozorków, szczególnie w warstwach przypowierzchniowych, w ścisły sposób wiąże się z jej rzeźbą. Równinę wysoczyznową budują w większości gliny zwałowe moreny dennej i utwory gliniasto – piaszczyste, pokrywające rozległymi płatami zachodnie i północne rejony Gminy. Utworami polodowcowymi są również piaski i żwiry wodnolodowcowe, pokrywające południową i południowo-wschodnią część Gminy. Utwory piaszczysto-mułkowe spotkać można w obniżeniu dolinnym Bzury, w pasie od Helenowa przez Maszkowice, Czerchów, Tymienicę po Leśmierz. W okolicach Maszkowic i Czerchowa lokalnie spotkać można

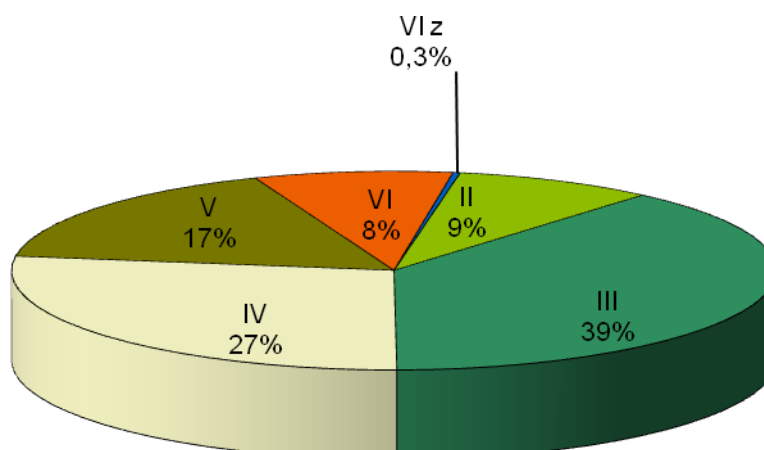
utwory torfowe, a piaski eoliczne i niewysokie pagórki wydmore powstałe na podłożu piasków rzecznych i wodnolodowcowych znajdują się na północ od Skotnik.

Określony typ gleby jest wynikiem współdziałania czynników rzeźbotwórczych i działalności wód oraz budowy geologicznej. W wyniku powyższych procesów na terenie Gminy Ozorków uformowały się gleby o wysokim wskaźniku bonitacji – 1,03, co jest najwyższym wskaźnikiem w powiecie. Gleby stanowią cenny element przyrodniczy Gminy. Dominują wśród nich gleby dobre, ważne dla rolnictwa (największy udział ma klasa III) i wymagające ochrony przed zmianą użytkowania (tab. 22, ryc. 9).

Tabela 22. Klasy bonitacyjne gleb w Gminie Ozorków – procentowy udział powierzchni

Klasy bonitacyjna gleb						
I	II	III	IV	V	VI	VIz
0	8,5	38,6	27,4	16,8	8,4	0,3

Źródło: Powiatowy Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Zgierskiego na lata 2004-2007

Ryc. 9. Klasy bonitacyjne gleb w Gminie Ozorków

Źródło: Powiatowy Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Zgierskiego na lata 2004-2007

Według danych uzyskanych z Urzędu Gminy w roku 2005 powierzchnia użytków rolnych stanowiła blisko 74% powierzchni Gminy. Wskaźnik powierzchni użytków rolnych jest zatem zdecydowanie wyższy niż średnia krajowa, która wynosi 59,61%. Również udział gruntów ornych (79,4%) jest wyższy niż średnia dla kraju stanowiąca 45,74%. Udział gruntów leśnych w całkowitej powierzchni Gminy wynosi 11,4%; lesistość w skali kraju w 2006 r. - 28,9% (tab. 23).

Tabela 23. Struktura użytkowania gruntów w Gminie Ozorków w 2005 r.

Struktura użytkowania gruntów	Ogółem	
	[ha]	w %
Użytki rolne ogółem	7000	73,6
Grunty orne	5557	58,4
Sady	107	1,1
Łąki	955	10,1
Pastwiska	381	4,0
Lasy i grunty leśne	1089	11,4
Pozostałe grunty	1428	15,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS, www.stat.gov.pl/bdr

Na terenie Gminy duży udział mają gleby bardzo kwaśne i kwaśne. Dla poprawy stanu powinno się przeprowadzać kontrolowane wapnowanie gleb oraz badania zasobności gleby w składniki pokarmowe w celu określenia bezpiecznych dawek nawozowych. Odczyn gleb użytkowanych rolniczo na terenie powiatu zgierskiego i województwa łódzkiego przedstawiono w tab. 24.

Tabela 24. Odczyn gleb użytkowanych rolniczo na terenie powiatu zgierskiego i województwa łódzkiego w latach 1999-2002 (% powierzchni użytków rolnych)

Odczyn	Wartość w powiecie (%)	Wartość w województwie (%)	Wartość w województwie (w %) w latach 2002-2005
Bardzo kwaśny pH < 4,5	37	31	33
Kwasowość pH 4,6 – 5,5	38	36	35
Lekko kwaśny pH 5,6 – 6,5	19	23	21
Obojętny pH 6,6 – 7,2	6	8	8
Zasadowy pH >7,2	0	2	3

Źródło: Raport o stanie środowiska województwa łódzkiego w 2002 r. i 2006 r. (WIOŚ 2003, 2007)

Gleby o znacznym zakwaszeniu często charakteryzują się również niską zawartością przyswajalnego magnezu i wówczas zastosowanie wapnowania w postaci wapna magnezowego jest rozwiązaniem najkorzystniejszym.

Na podstawie badań kwasowości gleb określono potrzeby ich wapnowania. W środkowym przedziale (potrzebne – wskazane – ograniczone) udział procentowy gleb odpowiada wskaźnikom dla województwa. Wyraźne różnice zaobserwować można

w skrajnych klasach (konieczne, zbędne), z wyższym odsetkiem gleb niewymagających wapnowania na korzyść powiatu (tab. 25).

Tabela 25. Potrzeby wapnowania gleb użytkowanych rolniczo na terenie powiatu zgierskiego i województwa łódzkiego w latach 1999-2002 (w % powierzchni użytków rolnych)

Wapnowanie	Wartość w powiecie (%)	Wartość w województwie (%)	Wartość w województwie (%) w latach 2002-2005 r.
Konieczne	41	31	34
Potrzebne	22	22	21
Wskazane	16	17	16
Ograniczone	10	12	12
Zbędne	11	18	17

Źródło: Raport o stanie środowiska województwa łódzkiego w 2002 r. i 2006 r. (WIOŚ 2003, WIOŚ 2007)

W roku 2002 przeprowadzono badania mające określić skażenie gleb. Na terenie Gminy pobrano próbki gleby w okolicach m. Boczek. Wyniki badań potwierdziły, stwierdzone w latach 90. ubiegłego wieku, przekroczenie dopuszczalnych poziomów kadmu w glebach. Obecnie pomiary zawartości metali ciężkich tj. kadmu – Cd, ołowiu – Pb, cynku – Zn kwalifikują większość użytków rolnych gminy do gleb nie zanieczyszczonych. Na bieżąco prowadzone są badania w zakresie zasobności tych gleb w mikro- i makroskładniki.

Od zasobności w przyswajalne składniki pokarmowe gleby w znacznej mierze zależy jej żyzność. Aby określić wysokości dawek nawozów, gwarantujących prawidłowy wzrost roślin uprawnych jak i utrzymanie na odpowiednim poziomie zasobności gleby, niezbędna jest ocena zawartości makroskładników, przede wszystkim przyswajalnego fosforu, potasu i magnezu. Na terenie powiatu składnikiem, którego brakuje najbardziej jest potas.

Spadek żyzności i urodzajności gleby jest skutkiem zwiększenia kwasowości gleby i obniżenia jakości i ilości próchnicy. Degradacja gleb spowodowana jest zarówno naturalnymi procesami takimi jak zmiany klimatyczne, zmiany szaty roślinnej, naturalna erozja itp. jak i negatywnym oddziaływaniem człowieka na środowisko. W porównaniu jednak do niszczącej działalności człowieka procesy naturalne odgrywają marginalną rolę. Niszcząca działalność człowieka polega na wyjaławianiu gleby ze składników pokarmowych, naruszeniu równowagi jonowej (ubożenie gleby w jony zasadowe) uwalnianiu związków aluminium i manganu, wzroście dostępności dla roślin niektórych

metali ciężkich, zakwaszeniu lub alkalizacji poprzez nieumiejętne nawożenie, zasolenie, przesuszenie lub zawodnienie czy zniekształcenie rzeźby terenu.

Wśród czynników pochodzenia antropogenicznego istotny wpływ na zanieczyszczenie gleb mają emisje pyłów i gazów ze źródeł przemysłowych, energetycznych i motoryzacyjnych oraz niewłaściwe składowanie odpadów i niewłaściwa gospodarka rolna.

Tereny wzdłuż szlaków komunikacyjnych są najbardziej narażone na ciągłe zanieczyszczenie. W wyniku spalania paliw powstają szkodliwe tlenki azotu, węglowodory i pierwiastki śladowe, w tym ołów, a eksploatacja dróg i pojazdów jest przyczyną przenikania do gleby związków organicznych i metalicznych: kadmu, niklu, miedzi i cynku.

Zagrożeniem dla powierzchni ziemi są również: nadmierne stosowanie środków chemicznych w rolnictwie, niewłaściwe dawkowanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin, co prowadzi do chemicznego skażenia gleb oraz eutrofizacji okolicznych wód w wyniku przedostawania się azotanów i fosforanów wraz ze spływem powierzchniowym i podpowierzchniowym do wód.

2.2. Zasoby wodne

Podstawowym aktem regulującym sprawy gospodarki wodnej jest ustawa Prawo Wodne. Zgodnie z założeniami unijnych dyrektyw (Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/EC) i konieczności dostosowania naszego prawodawstwa do obowiązujących w Unii norm, zakłada się wprowadzenie gospodarki zasobami wodnymi w układzie zlewniowym zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Zasoby wód podziemnych Gminy stanowią przede wszystkim użytkowe poziomy wodonośne zajmujące utwory górnej jury, górnej kredy i czwartorzędu. Wody powierzchniowe stanowią rzeki: Bzura, Starówka i bezimienny dopływ prawobrzeżny rzeki Bzury, uchodzący do niej na wysokości Leśmierza, będące głównymi ciekami przebiegającymi przez obszar Gminy.

Na wielkość zasobów wodnych wpływa wiele czynników, z których najistotniejsze to:

Fot. 3. Rzeka Bzura

- czynniki hydrometeorologiczne: wielkość opadów, zdolności retencyjne zlewni, warunki infiltracji,
- czynniki antropogeniczne: melioracja, regulacja cieków wodnych itp.

2.2.1. Wody podziemne

Na terenie Gminy Ozorków, w części zachodniej występuje fragment jurajskiego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych - GZWP 226 Krośniewice-Kutno. Jest to zbiornik o charakterze szczelinowo – krasowym. Zbiornik ten zaliczono do kategorii obszaru wysokiej ochrony – OWO, szczególnie wrażliwego na zanieczyszczenia, obszaru wysokiej ochrony. Środkowa i wschodnia część Gminy leży na nakładających się zasięgach zbiorników GZWP: porowego zbiornika dolnej kredy nr 401 Niecka Łódzka i zbiornika górnej jury nr 402 Stryków o charakterze szczelinowo-krasowym. Oba te zbiorniki są objęte najwyższą ochroną (ONO).

W wyniku procesów geologicznych oraz geomorfologicznych poprzednich epok na terenie Gminy Ozorków wykształciły się następujące piętra wodonośne: górna jura, górna kreda i czwartorzęd. Charakter użytkowy ma poziom górnokredowy i czwartorzędowy. Gmina korzysta z zasobów wód kredowych. W okolicach miasta Ozorkowa występują artezyjskie i subartezyjskie wody podziemne poziomu kredowego, a wody z poziomu dolnokredowego wykazują tu podwyższoną temperaturę (ok. 20⁰C).

Piętro kredowe zasila ujęcia wodociągów w Tymienicy, Modlnej, Sokolnikach Lesie i Celestynowie oraz nieliczne gospodarstwa i rolnictwo na terenach nie zwodociągowanych. Ujęcia te obsługują wschodnią, południową i częściowo północne tereny Gminy. Obszar zachodni gminy Ozorków zaopatrywany jest z gminy Parzęczew z ujęcia w Chrzastowie Wielkim, częściowo wieś Śliwniki i Helenów z ujęcia w mieście Ozorkowie. Własne studnie pobierające wody z piętra górnej kredy posiada przedsiębiorstwo Polska Woda Sp. z o.o. w Aleksandrii zajmujące się produkcją wód mineralnych.

2.2.1.1. Jakość wód podziemnych

Monitoring wód podziemnych na terenie kraju odbywa się w oparciu o sieć otworów pomiarowych w ramach monitoringu krajowego i regionalnego. Punkt monitoringu regionalnego znajduje się przy ujęciach wód na terenie miasta Ozorków i sąsiednich gmin. Na obszarze Gminy brak jest punktu pomiarowego.

Na podstawie przeprowadzonych badań w roku 2007 w ujęciach z poziomu kredowego w mieście Ozorków, należącego do 401 zbiornika GZWP stwierdzono wodę średniej jakości (II), wymagającą złożonego uzdatniania, o naturalnym chemizmie. Można więc sądzić, że podobnymi parametrami charakteryzuje się woda ujmowana z ujęć na terenie Gminy. Z kolei wody ujmowane ze studni kopanych wykazują znaczne zanieczyszczenia bakteryjne i fizykochemiczne.

2.2.2. Wody powierzchniowe

Gmina Ozorków położona jest w zlewniach dwóch największych rzek Polski, Wisły i Odry. Dział wodny I stopnia przebiega tuż za granicą Gminy, natomiast cały omawiany obszar należy do zlewni Wisły.

Głównymi ciekami występującymi na tym terenie są rz. Bzura oraz rz. Starówka i bezimienny, prawobrzeżny dopływ Bzury, uchodzący do niej na wysokości Leśmierza. Pomiędzy Maszkowicami a Czerchowem, w jego dolinie, urządzono hodowlane stawy otoczone groblami. Koryto Bzury przebiega przez centralną część Gminy z południa na północ, a lewobrzeżne dopływy płynące przez obszar Gminy uchodzą do Bzury już na terenie Gminy Łęczycy. Płynący przez Solcę jeden z nich nosi nazwę Kanału Sierpów. Ma on długość 4,9 km, z czego 1,8 km płynie uregulowanym korytem. Niewielki, wschodni fragment Gminy odwadniany jest małymi ciekami, dopływami Strugi należącymi do dorzecza Moszczenicy, dopływu Bzury. Zachodnie skrawki terenu odwadniane są przez Ner.

Obszar Gminy charakteryzuje się gęstą siecią hydrograficzną. Oprócz głównych rzek teren Gminy pokrywa sieć małych, bezimiennych cieków i rowów odprowadzających, a także zbiorników wodnych. W miejscowości Boczki są to stawy o łącznej powierzchni 1,05 ha i pojemności 10 000 m³. Oprócz nich, w Leśmierzu znajduje się zbiornik retencyjny o powierzchni 2,26 ha i łącznej pojemności 52 tys. m³.

2.2.2.1. Jakość wód powierzchniowych

Bzura

Główna rzeka Gminy Ozorków bierze swój początek na Wzniesieniach Łódzkich. Jest lewostronnym dopływem Wisły i uchodzi do niej w 587 km jej biegu. Jest rzeką II rzędu o całkowitej długości 166,2 km, z czego ok. 119 km znajduje się w granicach województwa łódzkiego. Dolina tej rzeki jest w znacznym stopniu zmelioryzowana

obfitując w liczne zbiorniki, podmokłości i stawy rybne. Słabym odwodnieniem charakteryzuje się w szczególności lewobrzeżna część rzeki.

Powierzchnia zlewni Bzury wynosi 7 787,5 km², a jej dopływem na obszarze Gminy jest Starówka i bezimienny ciek. Układ hydrograficzny w Gminie stanowi kanał Sierpów oraz sieć rowów melioracyjnych przebiegających przez rozległe obniżenia terenu.

Bzura była głównym odbiornikiem ścieków pochodzących ze zrzutów oczyszczalni komunalnych regionu łódzkiego (zwłaszcza z miasta Zgierza i Zakładu Przemysłu Barwinków „Boruta”), cechującym się dużą zawartością substancji utleniających oraz obciążeniem zawiesinami. Nadal jednak na jakość wód Bzury wpływ mają zanieczyszczenia dopływające do niej z wodami rzek z górnej części dorzecza. Stan wód gruntowych, choć niezadowalający z uwagi na ponadnormatywną zawartość związków azotowych, siarczanów i substancji organicznych, poprawia się. Poprawa tego stanu jest związana ze zmniejszeniem intensywności nawożenia gleb, stosowania środków ochrony roślin. W pkt ppk Parzyce do rzeki, oprócz ścieków pochodzących z regionu łódzkiego, prowadzonych przez rzekę, wprowadzane są dodatkowo ścieki z cukrowni w Leśmierzu.

W ramach monitoringu regionalnego Bzura jest badana w profilach pomiarowo-kontrolnych. Na terenie Gminy leży jeden, zlokalizowany w Parzycach. W profilu pomiarowo-kontrolnym Bzura – Parzyce (122,3 km jej biegu) w 2006 r. wody Bzury odpowiadały normom V klasy czystości, czyli były wodami o złej jakości. Zdecydowały o tym głównie stężenia wskaźników fizycznych, tlenowych, biogenych i mikrobiologicznych. Wyniki wykonanych badań laboratoryjnych wskazują wpływ oczyszczalni ścieków w Zgierzu, gdyż ścieki zwiększały stężenie biogenów i obniżały jakość sanitarną wód Bzury. Rzeka Bzura powinna spełniać kryteria III klasy czystości. Ostatnie pomiary wykazały, że Bzura nadal nie odpowiada wymaganej klasie czystości, pomimo poprawy uzyskanej w wyniku uruchomienia oczyszczalni ścieków w Zgierzu i w Ozorkowie.

Stan jakości wód Bzury w roku 2002 przedstawiał się następująco:

- substancje organiczne odpowiadały III klasie czystości,
- zasolenie nie przekraczało wartości dopuszczalnych dla II klasy czystości,
- zawiesiny przyjmowały stężenia nie odpowiadające żadnej klasie,
- związki biogenne przyjmowały wartości ponadnormatywne.

Wody Bzury zostały zaliczone do pozaklasowych z powodu obciążenia związkami organicznymi, zawiesinami i substancjami biogennymi. Jest to poziom sześciokrotnie

przekraczający dozwolone stężenia BZT₅ i fosforu ogólnego, a około trzykrotnie zawiesin i azotynów. Miano Coli znajdowało się w zakresie III klasy czystości.

Wyniki monitoringu wód powierzchniowych w 2006 r. przedstawia tabela 26.

Tabela 26. Klasyfikacja jakości wód Bzury w roku 2005 i 2006 w PPK nr 84 Parzyce (122,3 km)

Rok	Rodzaj monitoringu	Klasyfikacja ogólna	Ocena wskaźników eutrofizacji wód	Przydatność wód do bytowania ryb
2005	D; A; R	V	przekroczone	nieprzydatne
2006	D; A; R	V	przekroczone	nieprzydatne

D – monitoring diagnostyczny wg Rozporządzenia MŚ z dnia 11.02.2004 r.

A – monitoring wód powierzchniowych do bytowania ryb w warunkach naturalnych

R – monitoring wód powierzchniowych wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu i podatnych na eutrofizację

Źródło: WIOŚ 2007: monitoring wód powierzchniowych.

Mniejsze ciekі powierzchniowe

Naturalną sieć hydrograficzną stanowią ponadto nie objęta monitoringiem rzeka Starówka oraz ciek naturalny i bezimienny dopływ prawobrzeżny rz. Bzury, uchodzący do niej na wysokości Leśmierza. Brak jest dokładnych danych dotyczących długości oraz powierzchni zlewni obu cieków.

Brak jest także rozpoznania czystości wód Kanału Sierpów, ponadto duża część rowów melioracyjnych stanowi odbiorniki podczyszczonych ścieków sanitarnych, technologicznych lub deszczowych zrzucanych przez gospodarstwa domowe, obiekty produkcyjne i usługowe.

2.2.3. Źródła zagrożeń dla wód powierzchniowych i podziemnych

Głównymi przyczynami zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych jest nieuporządkowana gospodarka ściekami komunalnymi (brak systemów oczyszczania ścieków komunalnych we wszystkich gospodarstwach przy zwodociągowaniu Gminy, nieszczelne szamba), zanieczyszczenie odchodami zwierzęcymi (gnojowica), odcieki z dzikich składowisk odpadów. Przyczyną złej jakości wód są również zanieczyszczenia obszarowe, które pochodzą głównie z zanieczyszczonych wód opadowych i ścieków opadowych. Zanieczyszczenia zawarte w wodach opadowych warunkowane są zanieczyszczenie atmosfery. Tlenki węgla, siarki i azotu przekształcają się częściowo w kwas siarkowy, kwas azotowy i obniżając pH pary wodnej w atmosferze tworzą kwaśne deszcze, przy czym emisja zanieczyszczeń z danej strefy wcale nie decyduje o jakości wód

opadowych na danym terenie. Wody opadowe zawierają znaczne ilości metali ciężkich wynoszonych z atmosfery.

Zanieczyszczenia w ściekach opadowych na terenach wiejskich stanowią spływy z pól użyźnianych nawozami zawierającymi duże ilości związków azotu i fosforu lub nawozami w postaci odchodów zwierząt gospodarskich (gnojówka) lub ludzkich (wylewanie szamb na pola). Odprowadzanie wód i ścieków opadowych bez oczyszczania powoduje degradację bezpośrednich odbiorników wód opadowych.

Zagrożenie powodzią zależy od hipsometrii zlewni i stopnia jej zalesienia oraz od możliwości retencjonowania wody w dużych i małych zbiornikach wodnych, starorzeczach, kanałach i rowach. Cechą charakterystyczną doliny Bzury jest mała ilość wałów przeciwpowodziowych oraz niewielka liczba zbiorników retencyjnych, a cechą charakterystyczną samych rzek jest ich duża zmienność. Przy braku odpływu powierzchniowego cieki zasilane są wodami gruntowymi. W okresie wiosennych roztopów oraz dużych opadów intensywny odpływ wód stwarza zagrożenie powodziowe i powiększa deficyt wód w okresach suchych. Wody takie zalegają często w obniżeniach o gliniastym podłożu, powodując podmokanie gruntów i upraw.

Poprawa systemów zabezpieczenia przed powodzią rzeki Bzury przewidziana jest w Wojewódzkim Programie Małej Retencji dla województwa łódzkiego. Terenami najbardziej narażonymi na zalanie podczas wysokich stanów wód jest miasto Ozorków w pobliżu Bzury i przylegająca do niego część Gminy. W celach prewencyjnych niezbędne jest przeprowadzenie dalszych prac melioracyjnych w dolinie rz. Bzury, które zabezpieczą zapasy wód w okresie suchym oraz utrzymanie istniejącej sieci kanałów odwadniających.

2.2.4. Mała retencja

Retencja wód jest bardzo ważnym elementem właściwej gospodarki wodami, ponieważ pozwala sterować obiegiem wód prowadząc w ten sposób do zwiększenia zasobów wodnych (co jest szczególnie ważne na terenach ubogich w zasoby wodne) i zmniejszając ryzyko zagrożenia powodzią. Retencja czyli zmagazynowanie nadmiaru wód opadowych i powodziowych i sukcesywne ich przekazywanie do istniejącego systemu hydrologicznego pozwala na ograniczenie i spowolnienie bezproduktywnego odpływu wód, a tym samym sprzyja wyrównaniu różnic pomiędzy regionami.

Województwo łódzkie zaklasyfikowano do strefy potrzeb najpilniejszych oraz strefy potrzeb dużych, zgodnie z hierarchią potrzeb obszarowych małej retencji w Polsce, a z terenu województwa najpilniejszego rozwiązania wymaga północno-zachodnie części

województwa, charakteryzujące się niekorzystnymi warunkami klimatycznymi oraz niedostatecznymi zasobami wodnymi na obszarach rolniczych.

Proponowane w Programie Małej Retencji rozwiązania pozwalają ściśle powiązać retencjonowanie wody z działalnością rolniczą i kształtowaniem krajobrazu rolniczego. Celem tych rozwiązań było zwiększenie składowej podziemnej odpływu całkowitego, obniżenie prędkości przepływu wody (w ciekach i zbiornikach naturalnych) oraz obniżenie odpływu bezpośredniego (poprzez spowolnienie reakcji zlewni na zasilanie). Wśród kierunków retencjonowania wody preferowano gromadzenie wody w glebie i warstwach wodonośnych (dzięki ułatwieniu przesiąkania wód opadowych i roztopowych) oraz magazynowanie wody w małych zbiornikach i ciekach oraz obiektach melioracyjnych. W dolinach rzek i cieków zalecane metody regulacji obiegu wody mają charakter agrotechniczny oraz hydrotechniczny.

Programem służącym realizacji Programu Małej Retencji jest opracowywany z inicjatywy gmin zrzeszonych w Stowarzyszeniu Powiatów i Gmin Dorzecza Bzury,

Program „Bzura”.

Misją Programu „Bzura” jest: *„Poprawa stanu środowiska i ochrona jego zasobów prowadząca do rozwoju gospodarczego i podniesienia poziomu życia ludności obszaru dorzecza Bzury zgodnie z zasadami rozwoju zrównoważonego stwarzająca warunki dla uzyskania pozycji konkurencyjnej Podregionu Północnego Woj. Łódzkiego w warunkach członkostwa Polski w Unii Europejskiej.”* Realizacja Programu przewidziana jest na lata 2004-2015+. Wypełnieniu misji służyć ma spełnienie przyjętych celów: ekologicznych, ekonomicznych, społecznych i przestrzennych. Wśród celów ekologicznych wskazuje się na m.in.: poprawę czystości wód powierzchniowych i podziemnych, poprawę zagospodarowania odpadów (ograniczanie ilości dzikich składowisk) oraz utylizację odpadów zgodnie z prośrodowiskowymi standardami UE, zwiększenie obszaru stref ekologicznych poprzez zalesienia i zadrzewienia, zabezpieczenie środowiska przed zanieczyszczeniami poprzez rozbudowę systemów ochronnych i wykorzystanie w gospodarce przyjaznych środowisku technologii, ograniczenie emisji zanieczyszczeń poprzez wykorzystanie alternatywnych źródeł energii i stworzenie zintegrowanych systemów ciepłownictwa oraz wzrost świadomości ekologicznej władz lokalnych i społeczeństwa.

W Programie wskazano również szereg priorytetów i przypisano im zadania służące ich realizacji. Wskazane do realizacji zadania w ramach priorytetów określonych w Programie „Bzura” 2004-2015+ wymagają podjęcia wspólnych, zintegrowanych działań

przez zarówno członków Stowarzyszenia Powiatów i Gmin Dorzecza Bzury, jak i jednostek Samorządu Terytorialnego zlokalizowanych w obszarze dorzecza Bzura, ale nie będących członkami Stowarzyszenia.

W Programie Małej Retencji przewidziano budowę 5 zbiorników retencyjnych na terenie Gminy w miejscowościach: Skromnica, Sierpów, Cedrowice, Leśmierz i Tymienica.

2.3. Powietrze

Celem ochrony powietrza jest, określone przepisami *Prawa ochrony środowiska*, zapewnienie jak najlepszej jego jakości poprzez prowadzenie działań zmierzających do zmniejszenia stężeń do dopuszczalnego poziomu, względnie utrzymania ich na poziomie dopuszczalnych wartości.

2.3.1. Charakterystyka i diagnoza stanu aktualnego

Pyły i zanieczyszczenia gazowe są dwiema podstawowymi grupami zanieczyszczeń powietrza. Do zanieczyszczeń mających wpływ na stan sanitarny powietrza na terenie Gminy Ozorków należy zaliczyć:

- **dwutlenek węgla (CO_2)** powstaje w trakcie spalania paliw. Nie jest toksyczny, ale jego zawartość w atmosferze jest podstawową przyczyną ocieplania się klimatu, stanowiąc ponad 50% składu gazów powodujących ten efekt,
- **tlenek węgla (CO)** powstaje w wyniku niepełnego spalania węgla i jest gazem toksycznym o oddziaływaniu istotnym zwłaszcza lokalnie,
- **dwutlenek siarki (SO_2)** do atmosfery przedostaje się w procesie spalania paliw (węgla brunatnego i kamiennego). Jest gazem toksycznym, który w procesach utleniania i reakcji z wodą tworzy kwas siarkowy (H_2SO_4) będący przyczyną kwaśnych deszczy,
- **tlenki azotu (NO_x)** to gazy będące produktem wysokotemperaturowych procesów spalania paliw. Podobnie jak tlenki siarki wpływają negatywnie na organizmy żywe i biorą udział w powstawaniu kwaśnych deszczy. Stanowią ponadto dużą część zanieczyszczeń motoryzacyjnych i przyczyniają się do powstawania smogu,
- **pyły** będąc pozostałościami niepełnego procesu spalania paliw emitowanych w głównej mierze przez przemysł oraz motoryzację, w różnym stopniu stanowią zagrożenie dla środowiska. Pierwiastkami o wysokim stopniu zagrożenia wchodzącymi w ich skład są: ołów, rtęć, kobalt, miedź, chrom, cyna i cynk. Ze względu na swoje właściwości metale te są zagrożeniem dla żywych organizmów i środowiska abiotycznego,

- **węglowodory** są produktami przetwarzania ropy naftowej oraz węgla. Należą do związków toksycznych posiadających właściwości kancerogenne. Do najczęściej spotykanych należy benzo- α -piren, pochodzący ze spalania węgla,
- **metan** jest gazem powstającym tak w procesach naturalnych jak i antropogenicznych. Należy do głównych składników biogazu. W zależności od warunków może być nietoksyczny lub łatwopalny. Znaczącymi, antropogenicznymi źródłami metanu są wysypiska odpadów gdzie stanowi od 40 do 60% objętości wszystkich powstających gazów.

Opisane powyżej zanieczyszczenia trafiając do atmosfery, ulegają dalszym przemianom oraz zjawisku „synergizmu” tj. sumowania oddziaływań i w konsekwencji potęgowania efektu końcowego.

2.3.2. Źródła zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego

Do najważniejszych niekorzystnych zjawisk powodujących konieczność podejmowania działań w zakresie ochrony powietrza przed zanieczyszczeniami zalicza się:

- emisję zorganizowaną pochodzącą ze źródeł punktowych, liniowych i powierzchniowych (przemysłu, usług, lokalnych kotłowni i ogrzewania budynków mieszkalnych tzw. emisja niska),
- emisję niezorganizowaną tzn. emisję zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza bez pośrednictwa przeznaczonych do tego celu środków technicznych (np. lakierowanie, spawanie, wypalanie traw),
- emisję niezorganizowaną ze źródeł liniowych i powierzchniowych (drogi, parkingi).

Wśród źródeł zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego na terenie Gminy Ozorków należy wymienić: emisję z procesów technologicznych, emisję komunikacyjną, tzw. „niską emisję”, emisję niezorganizowaną i emisję trans graniczną.

Emisja z procesów technologicznych

Na terenie Gminy nie ma punktowych źródeł wysokiej emisji, będących obiektami zaliczanymi do grupy 14 najbardziej uciążliwych zakładów w województwie. Są jednak przedsiębiorstwa stwarzające lokalne uciążliwości dla atmosfery: Polska Woda Sp. z o.o. w Aleksandrii i Cukrownia „Leśmierz” S.A.(zakończenie działalności w 2009 roku). Cukrownia „Leśmierz”, (wg danych z Raportu o stanie środowiska województwa łódzkiego WIOŚ z 2006 r.) zaliczana jest do obiektów szczególnie uciążliwych dla

środowiska i emitujących największe ilości zanieczyszczeń do atmosfery. Dla Cukrowni „Leśmierz” wielkość emisji równoważnej wynosi 200 Mg/rok.

Oprócz zanieczyszczeń gazowych i pyłowych, część zakładów emituje również inne substancje szkodliwe dla środowiska. Polska Woda Sp. z o.o. emituje również styren i aceton. W ogólnej emisji Zakładu, która wynosi 253,9 Mg/rok, jest to nieznaczny odsetek (rzędu 3%), nie mniej jednak szkodliwość tych substancji nawet w małych stężeniach jest duża.

Potencjalnymi źródłami zanieczyszczeń są również stacje paliw, zakłady świadczące usługi transportowe, piekarnie i inne. Są to lokalne punktowe źródła zanieczyszczeń atmosfery, nie mające jednak znaczącego wpływu na stan czystości powietrza

Emisja komunikacyjna

Źródłem emisji istotnych zanieczyszczeń do środowiska, zagrażających jego walorom, a także zdrowiu człowieka jest transport. Do głównych zanieczyszczeń zaliczyć możemy emisję gazów takich jak: tlenki azotu i węgla, dwutlenek węgla i węglowodory aromatyczne oraz emisję pyłów zawierających związki ołowiu, kadmu, niklu i miedzi.

Emisję komunikacyjną charakteryzuje stosunkowo duże stężenie tlenków węgla, węglowodorów lotnych oraz tlenków azotu, koncentracja zanieczyszczeń wzdłuż szlaków komunikacyjnych oraz nierównomierność występowania, zależna od natężenia ruchu. Poziom tej emisji kształtuje stan techniczny i praca silników pojazdów, rodzaj i stan nawierzchni jezdnej, rodzaj użytego paliwa oraz płynność ruchu drogowego.

Przez obszar Gminy przebiegają ważne ciągi komunikacyjne:

- droga krajowa Nr 1 relacji Gdańsk – Łódź – Częstochowa – Cieszyn – Granica Państwa o znaczeniu międzynarodowym, klasy GP – główna ruchu przyspieszonego,
- drogi wojewódzkie: Nr 708 relacji Ozorków– Stryków, o znaczeniu regionalnym, klasy G – główna, Nr 469 relacji Wróblew – Gostków – Uniejów, o znaczeniu regionalnym, klasy Z – zbiorcza,
- drogi powiatowe: Nr 24106 relacji Modlna-Gieczno-Kwilno-Władysławów, Nr 24196 relacji Aleksandrów – Nakielnica – Parzęczew, Nr 24204 relacji Chociszew – Bibliczów – Ozorków – Solca Wielka, Nr 24209 relacji Solca Wielka – Wielka Wieś, Nr 24211 relacji Borszyn – Trojany – Nowe Różyce, Nr 24212 relacji Sierpów – Parzyce, Nr 24213 relacji Ozorków - Gębice – Cedrowice, Nr 24214 relacji Ozorków – Cedrowice – Leśmierz, Nr 24215 relacji Maszkowice – Leśmierz – Antoniew, Nr 24216 relacji Modlna – Leśmierz – Mierczyn – Łęczycza, Nr 24217 relacji Emilia – Kania Góra – Sokolniki.

Przez Gminę przebiega ponadto linia kolejowa PKP Łódź – Kutno, ze stacją kolejową w Ozorkowie, nie powodująca znacznego zagrożenia zanieczyszczenia powietrza.

Najintensywniejszy ruch drogowy w obrębie Gminy odbywa się na drogach krajowej i wojewódzkich. Są to szlaki o dużym natężeniu ruchu krajowego i tranzytu stwarzającym uciążliwość dla uczestników ruchu i terenów doń przylegających. Gwałtowny wzrost motoryzacji na przestrzeni ostatnich lat przyczynił się do znacznego wzmożenia intensywności ruchu, szczególnie w miesiącach letnich na drodze Nr 1. Powiązania zewnętrzne Gminy z województwem i krajem są dobre, ale realizowane drogami o dość niskich parametrach. Ponadto niekorzystny układ sieci uliczno – drogowej jest niewystarczający do rosnących potrzeb.

Intensyfikacja ruchu drogowego w bliskiej przyszłości będzie wymagać modernizacji tych dróg. Przewiduje się również nowe rozwiązania komunikacyjne:

- realizacja autostrady A1 na kierunku N – S, która przejmie znaczną część ruchu z drogi krajowej Nr 1,
- w zakresie podstawowego układu drogowego adaptuje się korytarze, rezerwując nowe odcinki przebiegu dla projektowanej trasy regionalnej Ozorków – Parzęczew – Uniejów – Turek o funkcji głównej, która pełnić będzie rolę południowej obwodnicy Ozorkowa i zapewniać dojazd do parzęczewsko-ozorkowskiej strefy przedsiębiorczości.

Perspektywiczny rozwój tej sieci w przyszłości może się przyczynić do wzrostu intensywności ruchu drogowego, a w konsekwencji wzrostu emisji zanieczyszczeń do powietrza.

Brak jest danych dotyczących wielkości emisji substancji szkodliwych do atmosfery pochodzących z transportu, nie mniej jednak sektor ten ma wpływ na jakość i stan powietrza na terenie Gminy. Szkodliwe substancje pochodzące ze spalania paliw stanowią źródło zanieczyszczenia zarówno powietrza, jak i gleb, a w konsekwencji również wód wskutek wymywania zanieczyszczeń z powierzchni gruntu.

”Niska” emisja

Poza emisją przemysłową i komunikacyjną, istotny wpływ na stan sanitarny powietrza wywiera emisja zanieczyszczeń z małych lokalnych kotłowni węglowych i indywidualnych palenisk domowych, w których podstawowym nośnikiem grzewczym jest węgiel kamienny, często o dużej zawartości siarki i niekorzystnych parametrach grzewczych. Zarówno gaz płynny jak i olej opałowy mają niewielki udział w ogólnym bilansie spalanych paliw, pomimo że we wschodniej części Gminy przebiega magistrala gazu z dwiema stacjami redukcyjnymi w Cedrowicach i Celestynowie. Należy podkreślić, że Gmina podejmuje wysiłki w celu wymiany kotłowni węglowych na proekologiczne w obiektach użyteczności publicznej.

W Gminie nie istnieje zorganizowany system zaopatrzenia w ciepło. W związku z powyższym mieszkańcy Gminy ogrzewani są głównie za pośrednictwem pieców indywidualnych i kotłowni lokalnych na paliwa stałe i ciekłe (gaz butan, olej opałowy, węgiel, koks). W niewielkim stopniu wykorzystywany jest gaz przewodowy, głównie w Modlnej, Celestynowie, Małachowiczach i Sokolnikach Lesie. Emisja niska jest więc główną przyczyną zanieczyszczeń powietrza.

Funkcjonujące na terenie Gminy zakłady wyposażone są we własne kotłownie. Cukrownia „Leśmierz” S.A. dysponuje kotłownią węglową o mocy 45 MW, zasilającą pobliskie osiedle mieszkaniowe w miejscowości Leśmierz oraz produkującą parę technologiczną i energię elektryczną na własne potrzeby (do 2009 roku). Przedsiębiorstwo Polska Woda Sp. z o.o. w Aleksandrii korzysta z kotłowni gazowej o mocy 2,088MW.

Oprócz kotłowni zakładowych na terenie Gminy funkcjonują zmodernizowane kotłownie lokalne, zlokalizowane przy obiektach użyteczności publicznej:

- kotłownia gazowa przy Zespole Szkół w Modlnej (moc 200kW),
- kotłownia olejowa przy Zespole Szkół w Solcy Wielkiej (moc 130kW),
- kotłownia koksowa przy Ośrodku Zdrowia w Sokolnikach Parceli (moc 77kW).

oraz kotłownia węglowa w Leśmierzu (o mocy 390kW) zaopatrująca w ciepło hotel i jeden blok mieszkalny.

Ze względu na brak monitoringu i inwentaryzacji źródeł oraz wielkości emisji oraz danych o rodzaju i ilościach stosowanych paliw, niezwykle trudne jest oszacowanie wpływu palenisk domowych na stan powietrza atmosferycznego na terenie Gminy.

Emisja niezorganizowana

Jako emisję niezorganizowaną należy rozumieć emisję zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza z obiektów powierzchniowych. Wymienić tu należy hałdy, wysypiska odpadów, oczyszczalnie ścieków, a także zanieczyszczenie atmosfery bez pośrednictwa przeznaczonych do tego celu środków technicznych np. prace spawalnicze, lakierowanie, czy też spalanie na powierzchni ziemi (wypalanie traw, spalanie odpadów roślinnych). Poza istniejącymi przydomowymi oczyszczalniami ścieków, w Gminie nie funkcjonują komunalne oczyszczalnie ścieków. Nie występuje również problem gazów pofermentacyjnych. Nieznaczna emisja może wystąpić podczas transportu i rozładunku odpadów na składowisko odpadów oraz ich plantowania i zagęszczania.

Emisja transgraniczna

Na stan sanitarny atmosfery oraz powierzchni ziemi w tym rejonie duży wpływ mają emisje zanieczyszczeń z obszarów sąsiednich, głównie z miasta Ozorkowa i Zgierza.

2.3.3. Ocena stanu jakości powietrza

Obecnie jakość powietrza atmosferycznego w Gminie systematycznie poprawia się. Jest to efektem działań w kierunku modernizacji lokalnych, konwencjonalnych źródeł ciepła na rzecz nowoczesnych opalanych gazem i lekkim olejem opałowym.

Znaczną poprawę, w stosunku do lat poprzednich, obserwuje się w odniesieniu do SO_2 i pyłu zawieszonego. Na terenie Gminy nie notuje się przekroczeń dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń, średnioroczna wartość stężenia SO_2 wynosiła 10-15 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, NO_2 ok. 20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (dane WIOŚ za 2007 r.). Powyższe wielkości związane są z funkcjonowaniem wciąż licznych źródeł ciepła wykorzystujących konwencjonalne paliwa.

W raporcie WIOŚ 2007 r. Gmina znajduje się w klasie ogólnej A, co oznacza poziom zanieczyszczeń nie przekraczający dopuszczalnej normy. Jedyne zalecenia jakie daje WIOŚ dla powiatu to opracowanie planu naprawczego dla Zgierza ze względu na stężenie dwutlenku węgla i pyłu zawieszonego oraz programu ochrony powietrza dla Miasta Zgierza.

Zimą mogą wystąpić niewielkie uciążliwości, zwłaszcza na terenach nisko położonych w czasie niekorzystnych warunków pogodowych (słabe wiatry, inwersje termiczne). Na terenie Gminy Ozorków istnieją 3 punkty kontroli stanu zanieczyszczeń: w Leśmierzu i Sokolnikach. Wyniki prowadzonych pomiarów nie wykazują przekroczeń dopuszczalnych norm opadu pyłu, tlenków węgla i azotu.

2.4. Źródła surowców naturalnych

Na terenie Gminy Ozorków zidentyfikowano złoża surowców naturalnych (tab. 27). Eksploatacja powyższych złóż nie ma istotnego wpływu na środowisko naturalne, jednakże po zakończeniu wyrobiska wymagają prac rekultywacyjnych. Planowany kierunek rekultywacji to zalesienie.

Tabela 27. Aktualnie udokumentowane i zarejestrowane złoża na terenie Gminy Ozorków

Nazwa złoża	Rodzaj kopaliny	Kategoria	Zasoby bilansowe (tys. m ³)	Pow. (m ²)	Średnia miąższość (m)	Stan zagospodarowania	Wydobycie kopaliny (tys. t)	Zastosowanie
Sierpów	Gлина zwałowa	C ₁	346	147.240	2,28	Nie zagospodarowane	Bez wydobywania	Produkcja kruszywa lekkiego
Celestynów Kotowice (pole X i Y)	Kruszywo naturalne – piasek ze żwirem	C ₁	116,6	11.523	8,2	Eksploatowane	Początek eksploatacji	Budownictwo ogólne i drogowe
Cedrowice Kotowice (pole Z)	Kruszywo naturalne – piasek ze żwirem	C ₁	193,3	11.049	8,2	Eksploatowane	Około 41 tys. ton	Budownictwo ogólne i drogowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie Inwentaryzacji złóż kopalin, punktów eksploatacji i składowisk odpadów z uwzględnieniem elementów ochrony środowiska miasta i gminy Ozorków, Łódź 2000

Należy pamiętać, że eksploatacja odkrywkowa surowców mineralnych przyczynia się do degradacji litosfery. Powoduje zmianę morfologii terenu oraz stosunków wodnych, a część zajmowanej powierzchni staje się nieużytkiem. Ponadto wyrobiska pozostawione bez rekultywacji stają się często miejscem nielegalnego składowania odpadów, natomiast nadkład ze złóż tworzy hałdy kopalniane zajmujące powierzchnię i zmieniające krajobraz. Zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju eksploatację złóż powinno prowadzić się w sposób racjonalny, powodujący jak najmniejsze zmiany w środowisku. Powstałe wyrobiska powinno się rekultywować zgodnie z założeniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Szczególną kontrolą powinna być objęta działalność górnicza w strefach sąsiadujących z obszarami ochrony przyrody.

2.5. Żywe zasoby przyrody

Pierwotne zbiorowiska leśne na tych terenach uległy wyparciu w wyniku działalności człowieka. Siedliska te wykorzystano na potrzeby rolnictwa i osadnictwa. Zjawiskami potęgującymi proces wypierania były również wypas, pobór drzewa, nasadzenia niezgodne z siedliskiem oraz naruszanie homeostazy ekosystemów poprzez zakłócanie stosunków wodnych.

Istotne pod względem powierzchni i swoistego klimatu kompleksy leśne znajdują się w południowo-wschodniej i wschodniej części omawianego obszaru. Są to kompleksy leśne o zróżnicowanym składzie gatunkowym i wiekowym. Dominuje tu sosna, porastając ubogie piaszczyste siedliska, wraz z domieszką brzozy i dębu. Tereny wzdłuż dolin rzecznych porasta fragmentami wilgotny las liściasty (olsy).

Dominującą formą użytkowania gruntów w Gminie jest rolnictwo (dominują tu pola uprawne z zadrzewieniami śródpolnymi oraz pasami drzew przydrożnych), stąd niewielki odsetek lasów (niecałe 12%) i gruntów zalesionych oraz gruntów zadrzewionych i zakrzewionych. Obszary leśne to w przeważającej części bory – świeży suchy, mieszany świeży, suchy z charakterystyczną dla tego typu siedlisk roślinnością (kruszyna, jałowiec, jarzębina, leszczyna, trzmielina, bez, czeremcha, żarnowiec, rokitnica). Na części obszaru występują lasy mieszane świeże, silnie i umiarkowanie wilgotne.

Najbardziej znaczącym obszarem jest kompleks leśny Sokolniki – Katarzynów – Celestynów. Teren ten, z uwagi na bardzo korzystne warunki klimatyczne i bioklimatyczne, uznawany jest za wyjątkowo atrakcyjny, nie tylko turystycznie. Wykonano opracowanie mające na celu określenie klimatycznych i bioklimatycznych podstaw do uznania tego obszaru za obszar uzdrowiskowy. Przeprowadzone badania w sposób jednoznaczny potwierdziły tezę, że obszar ten nadaje się do pełnienia funkcji uzdrowiskowej.

Cenną grupę, ze względu na pełnioną funkcję, stanowią starodrzewy parków dworskich. Spełniają rolę niszy ekologicznej dla wielu przedstawicieli fauny i pełnią ważną funkcję przyrodniczą i ekologiczną - rolę węzłów w systemie przyrodniczym Gminy. Są to zbiorowiska różnorodne gatunkowo i wiekowo.

Wśród pozostałych form zieleni możemy tu znaleźć:

- szpalery przydrożne – pełniące funkcję korytarzy ekologicznych,
- zieleń urządzoną – wokół szkół, kościołów, cmentarzy, itd.,
- sady, ogrody oraz roślinność przydomową,

- zieleń łęgową w dolinach oraz zieleń śródpolną.

Dominują tu gatunki rodzime, m. in.: jesiony, klony, lipy, robinie, kasztanowce, topole, olchy, brzozy i wierzby.

Zróżnicowanie obszaru Gminy wpływa dodatnio na różnorodność nie tylko świata roślinnego, ale również fauny znajdującej się na jej terenie. Obszary leśne, podmokłe, łąki, pastwiska, doliny rzeczne, torfowiska – słowem – bardzo zróżnicowane środowisko powoduje, że chętnie bytuje tu wiele gatunków ptaków, gadów i płazów, ssaków oraz bogaty świat owadów.

Wśród zwierzyny łownej spotkać można daniela, sarny, dziki, liczną populację zającą, dzikie kaczki, kuropatwy. Oprócz nich występuje tu wiele gatunków gadów i płazów, których ulubionym miejscem bytowania są podmokłe tereny.

Ze względu na niski stopień zadrzewienia Gminy, cała zieleń ze względu na pełnione funkcje przyrodnicze powinna być zachowana i utrzymana, chroniona i pielęgnowana. Działania władz powinny stale dążyć do nasycenia terenów wolnych zielenią w celu tworzenia ciągłości systemów przyrodniczych i wiązania ich z korytarzami ekologicznymi miasta, jakimi są ciągi dolinne.

2.6. Lasy

Lasy i grunty leśne w Gminie Ozorków zajmują łączną powierzchnię 1106,5 ha, czyli około 11,6% jej powierzchni. Lasy państwowe stanowią 779,5 ha (70,5%), a lasy prywatne ok. 317 ha (28,7%). Procent powierzchni pokrytej lasami w Gminie jest o 7% niższy niż w powiecie (lesistość 18,5%) i o praktycznie 9,4% niższy niż średnia w województwie (lesistość 20,8%). Pomimo niewielkiej powierzchni lasy są najważniejszą grupą zbiorowisk pod względem walorów krajobrazowych, ekologicznych i przydatności gospodarczej.

W przeważającej części gatunkiem dominującym jest sosna (I-III grupa wiekowa) z domieszką brzozy i dębu. Dokładniejszy opis zbiorowisk leśnych zamieszczony jest w części poświęconej zasobom przyrody niniejszego opracowania.

W celu poprawy jakościowej i ilościowej drzewostanu, Gmina uczestniczy w realizacji „Programu zwiększenia lesistości”. Zaleca się aby dolesienia prowadzić na gruntach przylegających do lasów już istniejących.

2.7. Obszary i obiekty chronione

W Polsce istnieje szereg przepisów dotyczących ochrony przyrody. Zgodnie z definicją zawartą w *ustawie o ochronie przyrody* oznacza to zachowanie, zrównoważone użytkowanie oraz odnawianie zasobów, tworów i składników przyrody. Celem ochrony przyrody jest m.in. utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów, zachowanie różnorodności biologicznej. Cele te realizowane są przez m.in. uwzględnianie wymagań ochrony przyrody w m.in. programach ochrony środowiska przyjmowanych przez organy jednostek samorządu terytorialnego, obejmowanie zasobów, tworów i składników przyrody formami ochrony przyrody czy opracowywanie i realizację ustaleń planów ochrony dla obszarów podlegających ochronie prawnej, programów ochrony gatunkowej, siedlisk i szlaków migracji gatunków chronionych.

Na terenie Gminy występują obszary i obiekty chronione oraz takie, które powinny być tą ochroną objęte. Należą do nich pomniki przyrody i cenne przyrodniczo i krajobrazowo ekosystemy – użytki ekologiczne. Według stanu na koniec 2007 r. na terenie Gminy znajduje się 5 użytków ekologicznych (wg danych z Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego). Powierzchnia użytków ekologicznych wynosi 7,26 ha (na podstawie Powiatowego Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Zgierskiego).

Planowane jest utworzenie obszaru uzupełniającego do Sieci Natura 2000 pod nazwą "Słone Łąki w Pełczyskach". Obszar 97,18 ha pokryty jest śródlądowymi halofilnymi łąkami, łąkami niżowymi i górkami użytkowane ekstensywnie oraz lasami łągowymi i nadrzecznymi zaroślami wierzbowymi. Opisano tutaj jedyne w Polsce stanowisko śródlądowe dwóch gatunków halofilnych: *Samolus valerandi* i *Blysmus rufus*.

Za godne ochrony i uwagi należy uznać również zabytki architektury i parki podworskie.

2.7.1. Pomniki przyrody

W Gminie znajduje się 41 pomników przyrody (wg danych z Planu Rozwoju Lokalnego Powiatu Zgierskiego na lata 2007-2015), wśród których znajdują się:

- miłorząb dwuklapowy w parku wiejskim w Leśmierzu,
- 2 platany w parku wiejskim w Leśmierzu,
- tulipanowiec amerykański w Sokolnikach Parceli,

- 6 dębów szypułkowych – w Leśmierzu, Sokolnikach, Tkaczewie,
- 2 topole białe w Leśmierzu,
- 2 topole czarne w Sokolnikach Parceli,
- 2 lipy drobnolistne – w Leśmierzu i Śliwnikach,
- 2 świerki pospolite – w Leśmierzu,
- 1 kasztanowiec zwyczajny w Leśmierzu,
- 19 jesionów wyniosłych – w Leśmierzu, Sokolnikach, Sokolnikach Parceli,
- 1 klon zwyczajny w Sokolnikach,
- 2 wiązy szypułkowe – w Tkaczewie i Sokolnikach Parceli.

Z danych Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego wynika, że na terenie Gminy znajduje się 40 pomników przyrody (wg stanu na 31.12.2007 r.)

2.7.2. Pozostałe tereny przyrodnicze objęte ochroną

Oprócz użytków ekologicznych i pomników przyrody na terenie Gminy znajdują się, objęte prawną ochroną, cenne parki podworskie, stanowiące enklawy w krajobrazie rolniczym, z wieloma gatunkami rzadkich i starych drzew. Na terenie Gminy znajdują się 2 parki wpisane do rejestru zabytków i trzy parki wiejskie.

Park w Sokolnikach Parceli

Powierzchnia parku wynosi 11 ha, a jego głównymi elementami jest zabytkowa oficyna dworska z początku XIX wieku i pięć stawów. Park ma charakter krajobrazowy, a w obecnym drzewostanie występują cenne okazy: jesiony, topole czarne, tulipanowiec amerykański, wiąz szypułkowy, lipy, buki i sosna wejmutka. Przez park przebiegają malownicze aleje: jesionowa, grabowa i kasztanowa.

Park w Leśmierzu

Park zajmuje powierzchnię 7,6 ha. Ma charakter krajobrazowy, a głównym jego elementem są dwa atrakcyjne stawy rybne z wyspami. Pięknie utrzymany i dobrze zachowany drzewostan z pomnikami przyrody, wśród których są platany, jesiony, miłorząb dwuklapowy i kasztanowce przyciąga uwagę turystów i mieszkańców. Z parkiem sąsiaduje zabytkowa cukrownia.

Park wiejski w Modlnej

Okolo 2 ha powierzchni podlegającej ochronie prawnej i opiece ze względu na stary drzewostan robinii akacjowej, lipy, brzozy, wiązu, grabu i pojedynczych kasztanowców.

Park wiejski w Skotnikach

Jest to park o powierzchni 6,2 ha. Na jego terenie znajdują się liczne gatunki drzew wśród których dominują: klon pospolity, jawor, jesion, lipa i dąb. Park ten założony był prawdopodobnie w połowie XIX wieku.

Park wiejski w Tkaczewie

Park o powierzchni 3,21 ha. Malowniczo położony park wyróżnia się typowym założeniem parkowym o charakterze zespołu zieleni wysokiej z bezcennymi walorami florystycznymi. Spotkać tu można jesiony, lipy, klony, świerki, graby, świerki srebrzyste, wiązy, jawory i robinie akacjowe.

2.7.3. Zasoby kulturowo-historyczne i krajoznawcze

Najstarsze ślady pobytu człowieka na obecnych terenach Gminy datowane są na ponad 11 000 lat temu. Najstarsze ślady odnaleziono w okolicach Katarzynowa, wskazujące na przebywanie na tym terenie grupy koczowników trudniących się łowiectwem i zbieractwem. Na VIII-IX wiek datowane jest grodzisko, którego pozostałości znajdują się w pobliżu wsi Czerchów. Stopniowy rozwój tych terenów możliwy był dzięki m.in. złożom soli w okolicach Solcy Wielkiej, które w czasach stanisławowskich warzono i dostarczano na dwór książęcy. W wieku XIX nastąpiło gwałtowne uprzemysłowienie regionu, powstała m.in. funkcjonująca po dziś dzień cukrownia w Leśmierzu. Na początku XX w. utworzono pierwsze sanatorium dla dzieci chorych na gruźlicę w okolicach Sokolnik.

W czasie wojny na terenie Gminy stoczono krwawe walki, dla upamiętnienia których powstał polsko-niemiecki cmentarz wojenny, będący miejscem spoczynku żołnierzy poległych w walkach nad Bzurą w 1939 r.

Mimo burzliwej historii, na terenie Gminy zachowały się zabytki archeologiczne. Do najciekawszych zaliczyć można: wiatrak Koźlak z XVIII w. w Solcy Wielkiej, młyn wodny z XVI w. w Parzycach, drewniany kościół parafialny pw. Bożego Ciała w Modlnej z końca XVI w. z pięknym, barokowym ołtarzem głównym i ażurowymi skrzydłami, rzeźbami i obrazami, cmentarz wojenny z 1939 r. w Solcy Wielkiej, w miejscowości Leśmierz - cukrownię z 1830 r., parowozownię kolejki wąskotorowej z 1896 r. oraz wiele dworów, dworków i zespołów folwarcznych wraz z pięknymi parkami, które szerzej omówiono w części poświęconej zasobom przyrody niniejszego opracowania.

2.8. Hałas i pole elektromagnetyczne

2.8.1. Hałas

Jednym z czynników ujemnie wpływających na środowisko naturalne i stan zdrowia człowieka jest hałas. Dostępne dane literaturowe mówią, że ok. 1/3 mieszkańców Polski narażona jest na jego ponadnormatywne oddziaływanie. Oczywiście wartość ta jest zróżnicowana dla poszczególnych regionów Polski i zdecydowanie wyższa dla mieszkańców dużych miast.

Z powodu indywidualnego odbioru hałasu oraz odczuwania jego skutków, trudno jest jednoznacznie ocenić jego wpływ na zdrowie człowieka. Powszechnie uważa się, że na terenach, gdzie przeciętny poziom hałasu jest niższy od 55 dB, oddziaływanie hałasu nie stwarza problemów. Wyraźnie niekorzystne oddziaływanie pojawia się powyżej 65 dB.

W Gminie Ozorków mamy do czynienia ze źródłami emisji hałasu związanymi z komunikacją (drogową i kolejową), przemysłem oraz pracą linii energetycznych. Najistotniejsze jest zagrożenie hałasem komunikacyjnym, głównie komunikacją drogową. Zdecydowane zwiększenie dostępności środków transportu drogowego, jego konkurencyjność i elastyczność w porównaniu z transportem kolejowym zadecydowała o szybkim rozwoju i obecnej dominacji. Wraz z rozwojem transportu nie szedł jednak rozwój infrastruktury drogowej, układów drogowo-ulicznych, co spowodowało znaczne pogorszenie warunków akustycznych w wielu miastach i na terenach położonych w pobliżu dużych tras komunikacyjnych.

Największą uciążliwością akustyczną Gminy jest droga krajowa Nr 1 relacji Gdańsk – Łódź – Cieszyn. Liczbę pojazdów na tej drodze szacuje się na ponad 1500/godz. Ruch na tej trasie powoduje hałas przekraczający normę o około 15 dB(A). Jest on uciążliwy szczególnie dla osób zamieszkujących w bezpośrednim jej położeniu, uciążliwości te odczuwalne są w pasie około 75 - 80 m od drogi. Zabudowa pierwszej linii wzdłuż drogi stanowi jednocześnie ekran akustyczny dla budynków położonych głębiej.

Brak jest danych o przekroczeniach dopuszczalnych norm na drogach wojewódzkich.

Źródłem hałasu jest ponadto linia kolejowa relacji Łódź – Kutno. Nasilony ruch powoduje tu znaczną emisję hałasu o przekroczeniach norm o około 15 dB(A). Specyfika tego rodzaju uciążliwości polega na emisjach znacznych, ale krótkotrwałych wysokich poziomów dźwięków.

Na terenie Gminy nie ma zakładów uciążliwych dla środowiska pod względem przekroczeń dopuszczalnego poziomu hałasu w środowisku.

2.8.2. Promieniowanie elektromagnetyczne

Szczegółowe przepisy prawne regulujące zagadnienia związane z promieniowaniem elektromagnetycznym znajdują się w przepisach związanych z ochroną ludzi i środowiska przed niejonizującym promieniowaniem elektromagnetycznym oraz w przepisach bezpieczeństwa i higieny pracy oraz przepisach sanitarnych.

Do podstawowych źródeł promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego zaliczyć można systemy przesyłowe energii elektrycznej, stacje radiowe, telewizyjne i telefonii komórkowej, urządzenia diagnostyczne, przemysłowe i użytku domowego. Jest to zatem promieniowanie występujące powszechnie w środowisku. Negatywny wpływ na stan środowiska i zdrowie ludzi mają te, które emitują fale elektromagnetyczne wysokiej częstotliwości w postaci radiofal o częstotliwości od 0,1 do 300 MHz i mikrofal od 300 do 300 000 MHz, umieszczone w środowisku naturalnym. W Gminie Ozorków do sztucznych źródeł emisji pól elektromagnetycznych stanowiących potencjalne zagrożenie dla środowiska należą:

- linie napowietrzne lub kablowe 380/220 kV,
- stacje transformatorowo-rozdzielcza 15/0,4 kV,
- stacje bazowe telefonii komórkowej.

Podstawowym źródłem zasilania w energię są stacje transformatorowo-rozdzielcze 110/15kV RPZ „Ozorków” i RPZ „Leszcze”. Dla zachowania bezpieczeństwa, od łączących je linii 110 kV, wyznaczona jest strefa 20 m na stronę, wykluczająca zabudowę mieszkaniową i inne funkcje chronione. Dla linii 15 kV obowiązuje 12 metrowy pas ochronny, po 6 m na stronę. Na terenie Gminy nie funkcjonuje GPZ w postaci 110/15 kV .

2.9. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska

Nadzwyczajne zagrożenia środowiska i poważne awarie mogą zdarzyć się w jednostkach stosujących lub magazynujących materiały niebezpieczne lub podczas transportu substancji niebezpiecznych. Skutki takich awarii są dużym zagrożeniem dla środowiska, mogącym wywołać nieodwracalne zmiany. Konsekwencje takich wypadków określa się mianem „nadzwyczajnych zagrożeń środowiska” (NZŚ). Zalicza się do nich: zanieczyszczenie poszczególnych elementów środowiska w wyniku awarii i katastrof w zakładach przemysłowych, transporcie, rozładunku i przeładunku materiałów niebezpiecznych i innych substancji, pożary na rozległych obszarach lub długo trwające, a także towarzyszące awariom z udziałem materiałów niebezpiecznych, powodujące zniszczenie lub zanieczyszczenie środowiska, zanieczyszczenie chemiczne lub biologiczne środowiska w wyniku katastrof budowli hydrotechnicznych, zanieczyszczenie chemiczne

lub biologiczne środowiska w wyniku klęsk żywiołowych: huraganów, powodzi, suszy, trzęsienia ziemi.

Jednym z najważniejszych zadań w zakresie prewencji nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i przeciwdziałaniu poważnym awariom jest ewidencja źródeł, które mogą spowodować tego typu zagrożenia.

Na terenie Gminy nie znajdują się obiekty mogące powodować NZŚ. Potencjalnymi źródłami NZŚ może być natomiast transport materiałów niebezpiecznych, zarówno kolejną jak i transportem kołowym. W transporcie drogowym materiałów niebezpiecznych przeważają produkty rafineryjne. Przez Gminę prowadzi szlak transportowy produktów Petrochemii Płock S.A.

Do obiektów potencjalnie uciążliwych choć nie stanowiących zagrożenia dla środowiska zaliczyć można wysypisko odpadów w Modlnej wraz ze zlokalizowanym na tym terenie mogilnikiem, a także zakłady: Polska Woda Sp. z o.o. w Aleksandrii i Cukrownia „Leśmierz” S.A. w Leśmierzu (zakończenie działalności w 2009 roku).

Aby nie powodować zagrożeń i uciążliwości w środowisku wymienione powyżej obiekty powinny spełniać wszelkie wymogi zarówno techniczne jak i formalnoprawne. Obiekty te powinny posiadać aktualne oceny oddziaływania na środowisko, a w przypadku rozbudowy lub modernizacji uwzględnienie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

2.10. Odpady

Fot. 4. Pojemniki do selektywnej zbiórki odpadów

Na terenie Gminy powstaje rocznie ok. 1,6 Mg odpadów komunalnych pochodzących z gospodarstw domowych (budynki mieszkalne) oraz drobnych zakładów rzemieślniczych i usługowych. Wg danych GUS w 2005 r. zebrano 1436,40 t odpadów (w tym z gospodarstw domowych 1156,40 t), a w 2006 r. zebrano 1560 t (w tym z gospodarstw domowych

1250 t). W gminach jak i firmach wywozowych często nie prowadzi się osobnych zestawień ilości odpadów, co uniemożliwia dokładne określenie ich ilości. Wytworzone odpady są składowane na składowisku odpadów komunalnych w Modlnej.

Analiza aktualnego stanu gospodarki odpadami komunalnymi wskazuje, że 100% mieszkańców gminy objętych jest zorganizowanym systemem zbierania odpadów. Do maja 2008 roku na terenie gminy funkcjonował system zbiórki od mieszkańców odpadów zmieszanych (zbieranych przy pomocy kontenerów typu KP-7 oraz w workach) oraz trójpojemnikowy system selektywnego zbierania odpadów (w gminie prowadzi się selektywne zbieranie szkła, papieru, tworzyw sztucznych i zużytych baterii). Od maja 2008 roku, zgodnie z przyjętą Uchwałą Nr XIII/122/07 Rady Gminy w Ozorkowie z dnia 25 października 2007 roku w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Ozorków, każdy właściciel gospodarstwa rolnego i nieruchomości został zobowiązany do zawarcia umów na odbiór odpadów komunalnych. Zbieranie odpadów zmieszanych od mieszkańców za pomocą kontenerów typu KP-7 w roku 2008 został zlikwidowany. Ilość pojemników do selektywnego zbierania odpadów z roku na rok zwiększa się. Według danych uzyskanych z Urzędu Gminy Ozorków w 2007 r. dokonano odbioru 1047 sztuk kontenerów KP-7, a w 2008 r. odebrano 338 sztuk kontenerów KP-7.

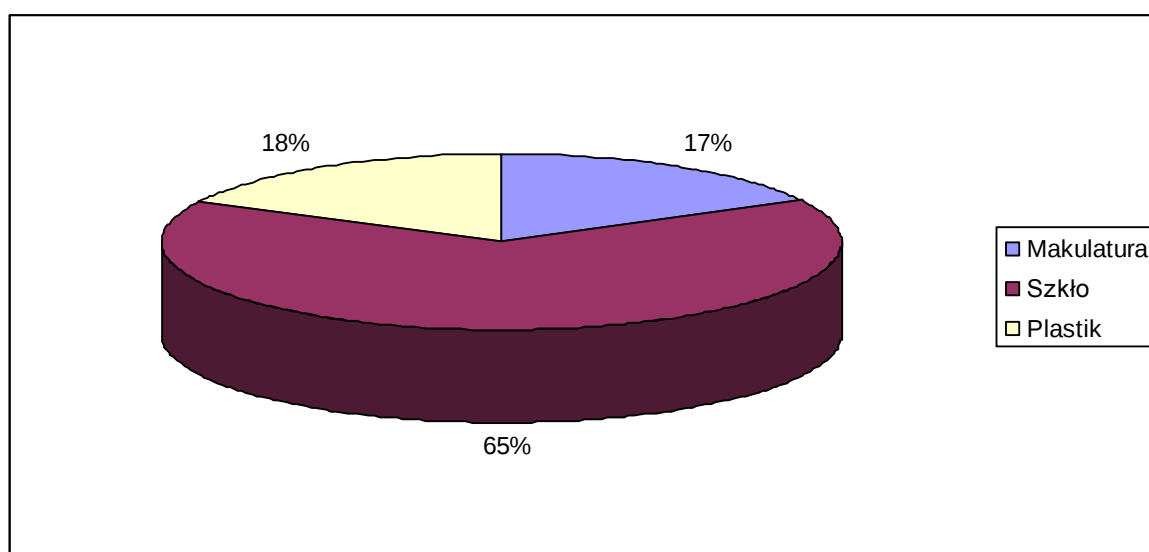
Na składowisko odpadów komunalnych w Modlnej przywożone są odpady zarówno z terenu miasta Ozorków jak i Gminy. Składowisko to działa w oparciu o „Instrukcję eksploatacji składowiska odpadów komunalnych” z 2004 r. oraz na mocy decyzji dotyczącej sposobu prowadzenia eksploatacji składowiska nr OS XI 8633/31/85 z 1985 r. Powierzchnia składowania odpadów wynosi 2,6 ha, natomiast pod składowisko przeznaczono powierzchnię dwa razy większą. Składowisko to posiada przegląd ekologiczny, w którym oceniono jego wpływ na środowisko. Rocznie składowanych jest średnio ok. 26 tys. m³ odpadów.

Na terenie Gminy realizowany jest program selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. W tym celu na jej terenie rozstawiono pojemniki na trzy rodzaje odpadów: makulaturę, PET, szkło oraz osobno postawiono 3 pojemniki na baterie. Rozstawiono 42 pojemników na szkło, 20 na makulaturę, 59 na PET na obszarze całej Gminy. Odbiorem posegregowanych odpadów zajmują się wyspecjalizowane przedsiębiorstwa. W roku 2004 zebrano 1,8 Mg tworzyw sztucznych, 17,0 Mg szkła, 9,7 Mg makulatury, w roku 2006 zebrano 2,6 Mg tworzyw sztucznych, 31,6 Mg szkła i 12,8 Mg makulatury (wg PPGO) (tab. 28, ryc. 10).

Tabela 28. Wyniki selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie Gminy Ozorków w latach 2004-2008

Rok	Papier	Szkło	Tworzywa sztuczne
2004	9,6 tony	17,0 tony	1,5 tony
2005	10,4 tony	34,7 tony	1,9 tony
2006	12,7 tony	30,4 tony	2,6 tony
2007	13,0 tony	49,2 tony	13,2 tony
2008 (9 m-cy)	18,1 tony	66,8 tony	20,2 tony

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

Ryc. 10. Struktura odpadów komunalnych zebranych selektywnie w 2007 r. na terenie Gminy Ozorków [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

Pomimo prowadzenia selektywnej zbiórki odpadów na terenie Gminy znajdują się tzw. „dzikie wysypiska” czyli miejsca nielegalnego składowania odpadów.

Na terenie Gminy powstają również odpady przemysłowe. Dominujący udział mają:

- Polska Woda Sp. z o.o. w Aleksandrii,
 - Cukrownia „Leśmierz” S.A. w Leśmierzu (zakończenie działalności w 2009 roku),
- oraz małe zakłady produkcyjne, usługowe i obiekty hodowlane.

Odpady przemysłowe powstające w zakładach przemysłowych są w znacznej części zagospodarowane lub unieszkodliwiane zgodnie z programami, określonymi w decyzjach Starosty Powiatu Zgierskiego.

Na terenie Gminy w m. Modlna znajduje się mogilnik, w którym zgromadzone są przeterminowane środki ochrony roślin i opakowania po tych środkach, w ilości ok. 22,8

Mg (Wg WPOŚ, WPGO, PPGO to ok. 15 Mg). W chwili obecnej mogilnik jest własnością Gminy, natomiast nagromadzone odpady są pozostałością po Wojewódzkim Związku Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Łodzi. W 1996 r. Gmina dokonała zabezpieczenia konstrukcji mogilnika.

Największym producentem odpadów niebezpiecznych w Gminie jest Cukrownia „Leśmierz” S.A. i Polska Woda Sp. z o.o.

3. Infrastruktura ochrony środowiska

3.1. Ochrona wód

3.1.1. Gospodarka wodno-ściekowa

Zużycie wody

Źródłem wody pitnej dla Gminy Ozorków są ujęcia wód podziemnych, o których mowa była w poprzedniej części niniejszego opracowania. Wody te poddawane są uzdatnianiu, a następnie tłoczone do sieci. Teren Gminy zaopatruje woda pochodząca z ujęć w Celestynowie, Modlnej, Tymienicy i Sokolnikach Lesie.

W poniższej tabeli przedstawiono wydajność poszczególnych ujęć (tab. 29).

Tabela 29. Ujęcia wód wraz z wydajnością źródeł na terenie Gminy

Ujęcie	Wydajność Q max [m ³ /doba]
Tymienica	259
Modlna	30,7
Sokolniki Las	3 120
Celestynów	16
Razem	3 425,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Ozorków na lata 2008-2013 r. i Uzupełnienia Koncepcji Programowo-Przestrzennej odprowadzania i oczyszczania ścieków dla Gminy Ozorków, luty 2008 r.

Ujęcia te obsługują wschodnią, częściowo południowe i północne tereny Gminy. Obszar południowo-zachodni zaopatrywany jest w wodę z gminy Parzęczew, z ujęcia Chrzastów Wielki, częściowo wieś Śliwniki i Helenów z ujęcia w mieście Ozorkowie.

Stacje uzdatniania wody znajdują się w Tymienicy, Modlnej, Celestynowie i Sokolnikach Lesie.

W roku 2007 pobrano 378,9 dam³ wody. Ze względu na wiejski charakter Gminy pamiętać należy o istnieniu indywidualnych studni kopanych, z których mieszkańcy mogą nadal korzystać. Wody ujmowane z własnych ujęć ze studni kopanych wykazują znaczne zanieczyszczenia bakteryjne i fizykochemiczne, co związane jest z często nieuporządkowaną gospodarką ściekową.

W roku 2002 zużycie wody kształtowało się na poziomie 77 m³/1 mieszkańca. Obecnie zużycie wody kształtuje się w granicach 56,5 m³/1 mieszkańca (dane GUS, 2006 r.). Jest to wskaźnik wyższy niż w powiecie (36,3 m³/1 mieszk.) i wyższy niż średnia dla województwa (36,8 m³). Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w 2007 r. wynosiło 303,4 dam³, jest to blisko o 18% mniej niż w 2006 r. – 369,7 dam³. Wynika z tego wniosek, że średnie zużycie wody na 1 mieszkańca w 2007 r. wyniosło ok. 46,4 m³.

Wody podziemne stanowią również bazę zaopatrzeniową dla przemysłu. Własnymi ujęciami wód podziemnych legitymuje się Polska Woda Sp. z o.o., cukrownia Leśmierz zaopatrywana jest z ujęcia powierzchniowego na dopływie rzeki Bzury o zdolności 886 m³/dobę.

3.1.2. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna

Praktycznie cały obszar Gminy Ozorków, blisko 100%, podłączony jest do sieci wodociągowej, której długość wynosiła w 2007 r. 170,8 km. Woda uzdatniana jest we wspomnianych stacjach uzdatniania wody w Tymienicy, Modlnej, Celstynowie i Sokolnikach. Istniejące i planowane wodociągi mają stanowić zintegrowany system zaopatrzenia w wodę.

W Gminie Ozorków brak jest zbiorowego systemu odprowadzania ścieków sanitarnych dla całego terenu gminy. Obecnie na terenie gminy Ozorków gospodarka ściekowa realizowana jest głównie poprzez przydomowe oczyszczalnie ścieków, zbiorcze oczyszczalnie ścieków w miejscowościach Sierpów, Pełczyska i Skromnica. W roku 2007 rozpoczęto budowę zbiorczej kanalizacji sanitarnej Śliwniki – Wróblew, gdzie ścieki mają być odprowadzane do systemu kanalizacji sanitarnej na terenie miasta Ozorkowa, a następnie poddawane procesom oczyszczania w Miejskiej Oczyszczalni Ścieków, znajdującej się na terenie gminy Ozorków, ale obsługującej dotychczas tylko teren miasta Ozorkowa. Gmina jest w trakcie rozbudowy sieci kanalizacji, którą realizuje na podstawie „Koncepcji Programowo-Przestrzennej odprowadzania i oczyszczania ścieków dla Gminy Ozorków”. Obecna całkowita długość sieci kanalizacyjnej wynosi ponad 5 km. Według danych z „Uzupełnienia Koncepcji Programowo-Przestrzennej odprowadzania

i oczyszczania ścieków dla Gminy Ozorków” z lutego 2008 r. w miejscowości Leśmierz do zbiorczej kanalizacji sanitarnej podłączonych jest obecnie 854 mieszkańców (niewiele ponad 13% mieszkańców) oraz 26 podmiotów gospodarczych i oświatowych (10%). Łącznie wszyscy mieszkańcy Gminy odprowadzają ok. 744,2 m³ ścieków na dobę.

Wg danych GUS na koniec 2006 r. do 3,5 km istniejącej sieci kanalizacyjnej podłączone były 73 budynki mieszkalne i korzystało z niej 1047 osób (16% mieszkańców gminy). W 2006 r. za pośrednictwem istniejącej sieci kanalizacyjnej odprowadzono 119,6 dam³ ścieków i jest to blisko o 20% mniej niż w 2002 r. – 147,8 dam³.

Powstające w gospodarstwach indywidualnych ścieki odprowadzane są w głównej mierze w systemach indywidualnych. Na terenie Gminy funkcjonuje ok. 327 przydomowych oczyszczalni ścieków, wybudowanych przy udziale finansowych Gminy oraz mieszkańców (dane na koniec 2007 r.). Są to oczyszczalnie mechaniczno-biologiczne o pojemności biobloków $V = 2 - 5 \text{ m}^3$, o wydajnościach $Q = 0,7 - 1,6 \text{ m}^3/\text{dobę}$. Oczyszczanie odbywa się na zasadzie sedymentacji i fermentacji beztlenowej w szczelnym zbiorniku, a następnie na oczyszczaniu biologicznym na drenażu rozsączającym, w odpowiednim podłożu filtracyjnym. Powstające osady wywożone są przez użytkowników do najbliższej oczyszczalni ścieków.

W pozostałej części gospodarstw ścieki odprowadzane są do często nieszczelnych zbiorników bezodpływowych oraz do ustępów suchych. Część ścieków usuwana jest okresowo przez tabor asenizacyjny do istniejącej oczyszczalni.

Jako część infrastruktury należy również traktować system rowów melioracyjnych. Są one odbiornikiem podczyszczonych ścieków sanitarnych, technologicznych lub deszczowych (których odwodnienie odbywa się przez spływ powierzchniowy do istniejących rowów i dalej do rzek i cieków) zrzucanych przez obiekty produkcyjne, usługowe, Stacje Uzdatniania Wody. Ponadto przyjmują nadmiar nutrientów pochodzących z nawożenia pól, a przedostających się do kanałów w wyniku spływu podpowierzchniowego.

W sierpniu 2003 r., na zlecenie władz Gminy została wykonana „Koncepcja skanalizowania Gminy Ozorków”, która wskazała kierunki zamierzeń inwestycyjnych w zakresie gospodarki ściekowej na terenie Gminy, natomiast w 2007 została wykonana Koncepcja Programowo-Przestrzenna odprowadzania i oczyszczania ścieków dla Gminy Ozorków. W 2008 r. wykonane zostało Uzupełnienie koncepcji Programowo-Przestrzennej odprowadzania i oczyszczania ścieków dla Gminy Ozorków.

3.1.3. Oczyszczalnie ścieków

Na terenie Gminy funkcjonuje kilka oczyszczalni ścieków bytowo – gospodarczych i technologicznych. W tabeli 30 przedstawiono krótką charakterystykę istniejących oczyszczalni ścieków wraz z ilością ścieków oraz miejscem zrzucania.

Tabela 30. Charakterystyka istniejących oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Ozorków

Lokalizacja	Typ oczyszczalni	Wydajność	Uwagi
Oczyszczalnia ścieków w Leśmierzu	Mechaniczno-biologiczna	912 m ³ /doba	Oczyszczalnia odbiera ścieki z Cukrowni i zabudowy mieszkaniowej z Leśmierza oraz obiektów użyteczności publicznej z Leśmierza
Oczyszczalnia ścieków dla m. Ozorkowa	Mechaniczno-chemiczno-biologiczna	6800 m ³ /doba	Oczyszczalnia ścieków z miasta Ozorków, zlokalizowana w rejonie wsi Cedrowice, na terenie Gminy
Oczyszczalnia przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Solcy Wielkiej	Mechaniczno-biologiczna	5 m ³ /godzinę	-
Oczyszczalnia przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Modlnej	Mechaniczno-biologiczna	5 m ³ /godzinę	-
Oczyszczalnia przy Ośrodku Zdrowia w Sokolnikach Parceli	Mechaniczno-biologiczna	2,9m ³ /godzinę	-
Oczyszczalnia przy budynku mieszkalnym we Wróblewie	Mechaniczno-biologiczna	Bd	-
Oczyszczalnia w Pełczyskach (zbiorecza dla indywidualnych gospodarstw)	Mechaniczno-biologiczna	10,8m ³ /godzinę	Odprowadzanie ścieków do istniejącego rowu melioracyjnego
Oczyszczalnia przy Przedsiębiorstwie KATMAR – stacja benzynowa	Mechaniczno-biologiczna	Bd	Indywidualna oczyszczalnia ścieków z drenażem do gruntu
Oczyszczalnia ścieków przy Specjalistycznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej dla Dzieci w Sokolnikach	bd	20 m ³ /godzinę	Odprowadzanie oczyszczonych ścieków do gruntu poprzez drenaż
Oczyszczalnia przy zakładach Polska Woda Sp. z o.o.	bd	bd	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uzupełnienia Koncepcji Programowo-Przestrzennej odprowadzania i oczyszczania ścieków dla Gminy Ozorków, luty 2008 r. oraz Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Ozorków na lata 2008-2013 r.

3.2. Ochrona powietrza

Na terenie Gminy prowadzony jest monitoring stanu sanitarnego powietrza w postaci 3 punktów pomiarowych opadu pyłu. Stan czystości powietrza poprawił się w stosunku do lat poprzednich, co jest wynikiem działań w kierunku eliminacji zanieczyszczeń

z lokalnych źródeł punktowych niskiej emisji jakimi są kotłownie węglowe. W miarę możliwości wymienia się je na nowoczesne kotłownie opalane gazem i lekkim olejem opałowym.

Największym zagrożeniem dla atmosfery jest emisja substancji szkodliwych, zarówno z procesów produkcyjnych jak i energetycznego spalania paliw stałych w przemyśle.

Największym producentem emisji szkodliwych substancji jest Cukrownia „Leśmierz” S.A. (zakończenie działalności w 2009 r.) i Polska Woda Sp. z o.o.. Do powietrza w wyniku procesów technologicznych, oprócz tlenków siarki, azotu i węgla, wprowadzane są również substancje niebezpieczne, takie jak np. węglowodory aromatyczne czy amoniak. Cukrownia „Leśmierz” S.A. stosuje rozwiązania mające na celu ochronę powietrza w postaci urządzeń odpylających - dwóch multicyklonów o sprawności odpylania 80%.

Dla stanu sanitarnego powietrza atmosferycznego duże znaczenie ma również tzw. niska emisja, czyli emisja szkodliwych substancji, pochodząca z energetycznego spalania paliw stałych. Na terenie Gminy funkcjonują kotłownie lokalne opalanych węglem, olejem opałowym i gazem. Poza nimi znaczna część gospodarstw nie jest podłączona do zbiorczego systemu i korzysta z własnych pieców i kotłowni opalanych najczęściej węglem.

Obecna sieć gazowa w Gminie ma 19 km i obejmuje swym zasięgiem wschodnią część Gminy - miejscowości: Dybówkę, Małachowice Kolonię, Małachowice, Modlną, Celestynów i Sokolniki Las. W Celestynowie i Cedrowicach znajdują się stacje redukcyjne o przepustowości, pierwsza 1500 m³/h, druga 6000 m³/h. W sumie gaz trafia do 30 odbiorców indywidualnych i 2 instytucjonalnych. Docelowo planowana jest całkowita gazyfikacja Gminy, w oparciu o stację redukcyjną w Celestynowie (istniejąca) i w Ozorkowie (na terenie miasta, przy drodze krajowej nr 1).

3.3. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi

Wśród problemów ochrony powierzchni ziemi problemem wymagającym kompleksowych rozwiązań jest racjonalna i prawidłowa gospodarka odpadami.

Najistotniejszym jest ich usuwanie i unieszkodliwianie. Rozwiązanie tego problemu nabiera szczególnego znaczenia w aspekcie zrównoważonego rozwoju Gminy.

Jak już wspomniano wcześniej odpady z terenu Gminy wywożone są na wysypisko w Modlnej, o którym szerzej mowa będzie w dalszej części niniejszego opracowania.

Gmina prowadzi zbiórkę selektywnie gromadzonych odpadów. Na jej terenie rozstawione są pojemniki na tworzywa sztuczne, szkło, makulaturę i zużyte ogniwa galwaniczne. W roku 2006 zebrano 2,6 Mg tworzyw sztucznych, 31,6 Mg szkła, 12,8 Mg makulatury (tab. 28, ryc. 10).

Problemem mogą być dzikie wysypiska, które zanieczyszczają lasy, zagłębienia poeksploatacyjne oraz przydrożne rowy. Mimo iż niewielkie, niekontrolowane stanowią źródło zagrożeń. Wśród tych odpadów znajdują się również odpady niebezpieczne. Niezabezpieczone w żaden sposób są źródłem zanieczyszczeń dla gleby i wód podziemnych oraz powierzchniowych poprzez odcieki substancji chemicznych oraz przenikanie drobnoustrojów chorobotwórczych. Wpływają negatywnie na faunę i florę oraz stan sanitarny powietrza będąc źródłem gazów i pyłów.

Składowisko odpadów komunalnych w Modlnej

Fot. 5. Składowisko odpadów komunalnych w Modlnej, gm. Ozorków

Odpady komunalne z terenu Gminy wywożone są na podpoziomowe składowisko komunalne w miejscowości Modlna. Na składowisko to trafiają odpady z Gminy i miasta Ozorków będącego właścicielem składowiska. Składowisko w Modlnej powstało w 1978 r. decyzją Naczelnika Gminy w Ozorkowie, który wyznaczył jego lokalizację na wyrobiskach po eksploatacji żwiru.

Początkowo była to powierzchnia 2,57 ha, obecnie wysypisko zajmuje powierzchnię dwa razy większą. Na składowisku umieszczane są odpady komunalne oraz osady ściekowe z oczyszczalni ścieków w Ozorkowie, które wykorzystywane mogą być do rekultywacji terenów zdewastowanych i zdegradowanych poprzez nasadzenia leśne.

Na terenie składowiska w Modlnej znajduje się mogilnik, będący własnością Wojewódzkiego Związku Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Łodzi. Mogilnik został należycie zabezpieczony, niemniej jednak z uwagi na położenie na

głównym zbiorniku wód podziemnych (GZWP), został przewidziany do likwidacji w II etapie (wg WPGO). Składowisko znajduje się w odległości ok. 1,2 km na południe od wsi Modlna, w pobliżu lasu sokolnickiego. W odległości 0,5 km na północny wschód położona jest wieś Sokolniki, a ok. 0,5 km na południe znajduje się północna granica Sokolnik Lasu. Od strony wschodniej składowisko graniczy z lasem. Wokół składowiska dokonano nasadzeń, w celu stworzenia pasa zieleni ochronnej.

Teren pod wysypiskiem jest rozpoznany geologicznie. W wyniku przeprowadzonych badań stwierdzono, iż dno składowiska umieszczone jest na zaglinionych utworach piaszczysto-żwirowych, co stanowi doskonałe zabezpieczenie przed przesiąkaniem i infiltracją zanieczyszczeń. Wobec powyższego dno składowiska nie posiada sztucznych zabezpieczeń w formie uszczelniającej warstwy dennej i powierzchni skarp. Wyniki badań gleb w okolicach składowiska wykazały przekroczenia dopuszczalnego stężenia arsenu w glebie, nie było go jednak w pobranych próbkach roślinnych. Oprócz tego, na omawianym obszarze stwierdzono zakwaszenie gleby, na co, oprócz istnienia składowiska, wpływ mogło mieć wiele innych czynników.

Składowisko nie posiada instalacji odgazowującej, jednakże, w celu zmniejszenia uciążliwości zapachowej i ryzyka powstania pożaru na skutek obecności wydzielającego się metanu, stosuje się bieżące zasypywanie jednometrową warstw odpadów warstwą piasku.

Roczna ilość składowanych odpadów wynosi około 26 000 m³, a wskaźnik wypełnienia w roku 2006 wynosił 171 059 m³. W tabeli 31 zestawiono ilość składowanych odpadów w latach 2003-2007 r.

W składowanych odpadach znajdują się również odpady niebezpieczne tj. odpadowe środki farmaceutyczne, świetlówki, odpady lakiernicze, itp. Ich ilość i rodzaj są trudne do oszacowania, w przybliżeniu przyjmuje się, że każdy mieszkaniec produkuje rocznie od 1,3 do 2,0 kg odpadów niebezpiecznych. W skali Gminy daje to ponad 10 Mg tych odpadów.

Tabela 31. Ilość odpadów składowanych na składowisku odpadów komunalnych w Modlnej w latach 2003-2007 r.

Rok	Ilość odpadów w Mg/rok
2003	10 083
2004	8 070
2005	7 045
2006	7 240
2007	8 174

Źródło: dane z Raportów o stanie środowiska województwa łódzkiego w roku 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 (WIOŚ)

Eksploatację wysypiska prowadzi się w oparciu o zatwierdzoną „Instrukcję eksploatacji składowiska odpadów komunalnych”. Po dostarczeniu odpadów na składowisko, odpady te są wyładowywane ze śmieciarek i rozplantowywane na bieżąco przy użyciu spychacza. Grubość warstwy nie może przekraczać 2 m. Następnie odpady są przesypywane warstwą izolacyjną międzywarstwową (piasek, żużel, gruz, skratki, osad, piasek z piaskownika) a następnie izolacją zewnętrzną (piasek, ziemia). Eksploatacja wysypiska prowadzona jest przez składowanie w sposób uporządkowany.

Na terenie Gminy nie funkcjonuje składowisko odpadów przemysłowych. Każdy zakład na mocy odpowiednich decyzji zobowiązany jest do zapewnienia odbioru i transportu wytwarzanych odpadów.

4. Zarządzanie środowiskowe w Gminie

Gmina Ozorków nie posiada własnego systemu monitoringu środowiska. Nie opracowano także żadnych specjalnych procedur obniżających presję oddziaływania Gminy lub samego Urzędu Gminy na środowisko (np. procedura ograniczająca zużycie papieru lub energii).

Gmina wydaje broszury, ulotki i inne materiały informacyjne, odbywają się również seminaria i szkolenia, wielu informacji można zasięgnąć za pośrednictwem strony internetowej. Osobom zainteresowanym stanem środowiska przyrodniczego, głównie młodzieży udzielane są informacje ustne.

Wszelkie skargi z obszaru Gminy odnośnie stanu środowiska są rejestrowane przez kancelarię oraz referat administracyjno – gospodarczy. Następnie rozpatrywane są przez Wójta lub/i Przewodniczącego Rady Gminy oraz Komisję właściwą ds. Ochrony Środowiska.

Gmina Ozorków należy do Stowarzyszenia Powiatów i Gmin Dorzecza Bzury z siedzibą w Łowiczu, sformalizowana współpraca dotyczy: ochrony przyrody dorzecza Bzury, poprawy jakości wód powierzchniowych, rozwiązania problemów gospodarki wodno-ściekowej, rozwiązania problemów związanych z gospodarowaniem odpadami. Do stowarzyszenia należą powiaty: kutnowski, łęczycki, zgierski, brzeziński, rawski, skierniewicki, miasto Skierniewice i powiat łowicki.

UWARUNKOWANIA PROGRAMU

1. Uwarunkowania zewnętrzne

1.1. Polityka Ekologiczna Państwa

Wiodącą zasadą polityki ekologicznej naszego państwa na początku XXI wieku jest przyjęta w Konstytucji RP zasada zrównoważonego rozwoju. Istotą zrównoważonego rozwoju jest równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych, co oznacza konieczność integrowania zagadnień ochrony środowiska z polityką w poszczególnych dziedzinach gospodarki.

Zasada zrównoważonego rozwoju jest ogólną zasadą systemu prawa. Ma za zadanie zapewnić taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym w celu równoważenia szans dostępu do środowiska poszczególnych społeczeństw lub ich obywateli zarówno obecnych, jak i przyszłych pokoleń, następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych. Programy ochrony środowiska pełnią szczególną rolę w systemie dokumentów realizujących wymagania zrównoważonego rozwoju, określają bowiem priorytety ekologiczne i warunki ich osiągnięcia.

Oprócz tej konstytucyjnej zasady, w Polityce Ekologicznej zawarto również szereg innych, przetransponowanych następnie do Prawa Ochrony Środowiska. Są to m.in.:

- zasada zapobiegania zanieczyszczeniom – *każdy, kto podejmuje działalność mogącą negatywnie oddziaływać na środowisko jest zobowiązany do zapobiegania temu oddziaływaniu;*
- zasada przezorności – *każdy, kto podejmuje działalność, której szkodliwe oddziaływanie nie jest jeszcze w pełni rozpoznane jest zobowiązany, kierując się przezornością, podjąć wszelkie możliwe środki zapobiegawcze;*
- zasada „zanieczyszczający płaci” – *każdy, kto powoduje zanieczyszczenie środowiska ponosi koszty usunięcia tego zanieczyszczenia, a kto może spowodować zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty zapobiegania temu zanieczyszczeniu;*
- zasada integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi - *polityki, strategię, plany lub programy dotyczące w szczególności przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, gospodarki przestrzennej, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu powinny uwzględniać zasady ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju;*

- zasada jawności informacji o środowisku i jego ochronie - *każdy ma prawo do informacji o środowisku i jego ochronie na warunkach określonych ustawą;*
- zasada uspołecznienia procesu decyzyjnego - *każdy w przypadkach określonych w ustawie ma prawo do uczestniczenia w postępowaniu w sprawie wydania decyzji z zakresu ochrony środowiska lub przyjęcia projektu polityki, strategii, planu lub programu rozwoju i restrukturyzacji oraz projektu studium i planu zagospodarowania przestrzennego,*

Należą do nich również zasady zawarte w Polityce Ekologicznej: regionalizacji, stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT), subsydiarności, klauzul zabezpieczających oraz skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej (oznaczającej w praktyce potrzebę minimalizacji nakładów na jednostkę uzyskanego efektu).

Podstawowym celem II Polityki Ekologicznej Państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju (mieszkańców, infrastruktury społecznej i zasobów przyrodniczych). Do jego zapewnienia wytyczono szereg celów służących jego realizacji.

Do celów krótkookresowych o charakterze ogólnym należy m.in. zaliczyć zmniejszenie negatywnego oddziaływania na zdrowie i środowisko tzw. "gorących punktów", podjęcie działań na rzecz pełnego zintegrowania celów polityki ekologicznej z celami polityk sektorowych i programami rozwoju poszczególnych sektorów, stworzenie warunków prawnych i organizacyjnych do realizacji przez Polskę międzynarodowych konwencji ekologicznych czy usprawnienie systemu przeciwdziałania powstawaniu nadzwyczajnych zagrożeń środowiska.

Cele średniookresowe to istotna poprawa stanu środowiska oraz praktyczne wdrożenie przepisów i standardów ekologicznych funkcjonujących w Unii Europejskiej, przepisów konwencji międzynarodowych, regionalnych i globalnych, ustaleń umów dwustronnych z państwami sąsiadującymi, cele długookresowe natomiast wiążą się z perspektywiczną wizją zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Jej podstawowe elementy to m.in. doprowadzenie do ugruntowania konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju jako trwałej podstawy dla polityki gospodarczej i społecznej państwa, utrwalenie zasady skutecznej kontroli państwa nad strategicznymi zasobami przyrodniczymi, pełna integracja polityki ekologicznej z polityką w poszczególnych sektorach gospodarczych, dokonanie gruntownej przebudowy modelu produkcji i konsumpcji, maksymalnie możliwa odbudowa zniszczeń zaistniałych w środowisku

przyrodniczym, utrzymanie i ochrona istniejących ekosystemów czy renaturalizacja obszarów cennych przyrodniczo.

II Polityka Ekologiczna Państwa określa jedynie cele do osiągnięcia oraz narzędzia i instrumenty realizacyjne. Nie ustala natomiast konkretnych zadań do wykonania. Sposoby osiągania celów polityki ekologicznej zostały sprecyzowane w programie wykonawczym. Przy formułowaniu poszczególnych zadań, zawartych w programie wykonawczym, uwzględniono następujące priorytety:

- konieczność likwidacji związanych ze stanem środowiska bezpośrednich zagrożeń dla życia i zdrowia ludzi (w tym tzw. „gorących punktów”);
- konieczność przeciwdziałania degradacji środowiska na terytorium kraju, zwłaszcza na obszarach o szczególnych walorach przyrodniczych (w tym przestrzeni rolniczej i leśnej);
- konieczność przeciwdziałania zagrożeniom środowiska o charakterze globalnym.

Aktualizacją Polityki ekologicznej Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010 jest Projekt dokumentu Polityka ekologiczna Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014. Potrzeba aktualizacji dotychczasowej Polityki wynikała z uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej oraz dostosowania jej celów i niezbędnych działań do aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej i stanu środowiska. Projekt Polityki ekologicznej Państwa na lata 2007-2010 uwzględnia unijne i krajowe strategie i programy tematyczne (m.in. VI Program Działań na Rzecz Środowiska UE, Odnowioną Strategię UE dotyczącą Trwałego Rozwoju, Strategię Gospodarki Wodnej, Krajową Strategię Ochrony i Ograniczonego Użytkowania Różnorodności Biologicznej, Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych, Krajowy Plan Gospodarki Odpadami).

Realizacja nadrzędnego, strategicznego celu polityki ekologicznej państwa, czyli zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego kraju i tworzenia podstaw do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego, ma być osiągana poprzez niezbędne działania organizacyjne, inwestycyjne, tworzenie regulacji dotyczących zakresu korzystania ze środowiska i reglamentowania poziomu tego wykorzystania w najważniejszych obszarach ochrony środowiska.

Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014 wskazuje główne cele realizacyjne, takie jak: wzmacnianie systemu zarządzania ochroną środowiska, ochronę dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody, zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody

i energii, dalszą poprawę jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców Polski, ochronę klimatu.

Dla osiągnięcia powyższych celów Polityka Ekologiczna Państwa określa priorytety i zadania, jak również kierunki działań na lata 2007-2010 i 2011-2014.

Zgodnie z wymogami polityki ekologicznej państwa aspekty ekologiczne obligatoryjnie powinny być włączane do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach gospodarowania, a także do strategii i programów rozwoju na szczeblu regionalnym i lokalnym.

1.2. Wojewódzki Program Ochrony Środowiska dla Województwa Łódzkiego

Wojewódzki Program Ochrony Środowiska rekomenduje cele, priorytety, kierunki działań i przedsięwzięcia służące ochronie środowiska istotne z punktu widzenia poprawy stanu środowiska w skali województwa.

Dokument ten zawiera, oprócz diagnozy stanu środowiska na terenie województwa także koncepcję programową.

Program Ochrony Środowiska dla Województwa Łódzkiego wskazuje cele i priorytety ekologiczne, rodzaje i harmonogramy działań proekologicznych zmierzających do poprawy stanu środowiska, szczegółowe zadania przewidziane do realizacji oraz środki niezbędne dla osiągnięcia wyznaczonych celów i priorytetów ekologicznych, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Celem nadrzędnym Programu jest poprawa warunków życia mieszkańców regionu poprzez poprawę jakości środowiska, likwidację zaniedbań w jego ochronie i racjonalne gospodarowanie jego zasobami. Celem podstawowym Programu jest Ochrona i poprawa stanu środowiska, natomiast za cele uzupełniające uznano I. Przeciwdziałanie pozostałym zagrożeniom pochodzenia antropogenicznego i II. Podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa. Główne cele ekologiczne określone w Programie Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego wynikają z potrzeby poprawy bezpieczeństwa ekologicznego oraz konieczności rozwiązywania konfliktów w relacjach gospodarka-środowisko.

W Programie poprzez ustalenie znaczenia i kolejności rozwiązywania problemów województwa w zakresie ochrony środowiska dokonano wyboru priorytetów ekologicznych. W oparciu o kryteria o charakterze ekologicznym i prawno-ekonomicznym wskazano 10 priorytetów ekologicznych ważnych dla poprawy stanu środowiska województwa łódzkiego (tab. 32).

Wojewódzki Program Ochrony Środowiska w oparciu o przyjęte cele i priorytety ekologiczne nakreśla kierunki działań proekologicznych dla Programu Ochrony Środowiska Powiatu Zgierskiego i pośrednio dla Programu Ochrony Środowiska Gminy Ozorków (tab. 32). Hierarchia ważności celów, priorytetów oraz działań stanowi gwarancję trwałego i zrównoważonego rozwoju województwa.

Dla realizacji celu podstawowego, celów uzupełniających, priorytetów i działań wskazano szczegółowe zadania o charakterze ekologicznym tj. konkretne przedsięwzięcia proekologiczne, niezbędne dla poprawy stanu środowiska województwa łódzkiego (tab.33). Zadania te winny się przekładać na gminne i powiatowe programy ochrony środowiska (co jest warunkiem spójności programu gminnego z wojewódzkim), a za ich realizację odpowiedzialne są m.in. jednostki samorządu terytorialnego.

Ze względu na wysokie koszty realizacji poszczególnych działań, Program Ochrony Środowiska dla Województwa Łódzkiego określa kryteria wyboru zadań priorytetowych, których realizacja w latach 2008-2011 najbardziej przyczyni się do poprawy stanu środowiska na terenie województwa (tab.33). Kryteria wyboru zadań priorytetowych wskazano dla celu podstawowego, priorytetów I-V i działań im przypisanych. W Programie dla dwóch pozostałych celów uzupełniających nie dokonano wyboru zadań priorytetowych, ze względu na stosunkowo niskie koszty ich realizacji.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ozorków

Tabela 32. Cele, priorytety i kierunki działań proekologicznych Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego

CEL NADRZĘDNY Poprawa warunków życia mieszkańców poprzez poprawę jakości środowiska, likwidację zanieczyszczeń i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	CEL PODSTAWOWY: OCHRONA I POPRAWA STANU ŚRODOWISKA	PRIORYTET I: OCHRONA ZASÓBÓW WÓD PODZIEMNYCH I POWIERZCHNIOWYCH WRAZ Z POPRAWĄ ICH JAKOŚCI ORAZ OCHRONA PRZED POWODZIĄ	Działanie 1: Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi i zapewnienie dobrej jakości wody pitnej Działanie 2: Ochrona przed zanieczyszczeniami ze źródeł punktowych i obszarowych Działanie 3: Ochrona przed powodzią i skutkami suszy
		PRIORYTET II: OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI I GLEB PRZED DEGRADACJĄ	Działanie 1: Ochrona gleb użytkowanych rolniczo przed degradacją Działanie 2: Rekultywacja terenów zdegradowanych
		PRIORYTET III: OCHRONA I WZROST RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ I KRAJOBRAZOWEJ ORAZ WZROST LESISTOŚCI	Działanie 1: Ochrona różnorodności biologicznej Działanie 2: Ochrona i zwiększanie zasobów leśnych Działanie 3: Objęcie ochroną prawną obszarów i obiektów o największych walorach przyrodniczych
		PRIORYTET IV: RACJONALNA GOSPODARKA ODPADAMI	Działanie 1: Ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów Działanie 2: Eliminowanie uciążliwości związanych z niewłaściwym postępowaniem z odpadami
		PRIORYTET V: POPRAWA JAKOŚCI POWIETRZA	Działanie 1: Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł punktowych, liniowych i powierzchniowych Działanie 2: Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii Działanie 3: Zwiększenie wykorzystania gazu ziemnego w przemyśle i gospodarce komunalnej
	CEL UZUPEŁNIAJĄCY I: PRZECIWDZIAŁANIE POZOSTAŁYM ZAGROŻENIOM POCHODZENIA ANTROPOGENICZNEGO	PRIORYTET VI: REDUKCJA EMISJI PONADNORMATYWNEGO HAŁASU	Działanie 1: Ochrona przed hałasem komunikacyjnym
		PRIORYTET VII: OGRANICZENIE MOŻLIWOŚCI WYSTĄPIENIA POWAŻNYCH AWARI	Działanie 1: Ograniczenie skutków awarii przemysłowych i chemicznych Działanie 2: Zapobieganie i ograniczenie skutków awarii związanych z przewozem materiałów niebezpiecznych szlakami drogowymi i kolejowymi
		PRIORYTET VIII: UTRZYMANIE OBOWIĄZUJĄCYCH STANDARDÓW W ZAKRESIE PROMIENIOWANIA ELEKTROMAGNETYCZNEGO	Działanie 1: Zachowanie stref bezpieczeństwa przy lokalizacji obiektów emitujących promieniowanie elektromagnetyczne
		PRIORYTET IX: RACJONALIZACJA WYKORZYSTANIA MATERIAŁÓW I SUROWCÓW	Działanie 1: Zmniejszenie materiałochłonności produkcji Działanie 2: Racjonalna eksploatacja kopalin
		PRIORYTET X: KSZTAŁTOWANIE POSTAW EKOLOGICZNYCH	Działanie 1: Edukacja ekologiczna Działanie 2: Upowszechnianie informacji o środowisku
	CEL UZUPEŁNIAJĄCY II: PODNIESIENIE ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ SPOŁECZEŃSTWA		

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego.

Tabela 33. Zadania priorytetowe Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego

CEL PODSTAWOWY	
OCHRONA I POPRAWA STANU ŚRODOWISKA	
PRIORYTET I: OCHRONA ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH I POWIERZCHNIOWYCH WRAZ Z POPRAWĄ ICH JAKOŚCI ORAZ OCHRONA PRZED POWODZIĄ	
Działanie 1: Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi i zapewnienie dobrej jakości wody pitnej	
Z.I.1.5	Rozwój sieci wodociągowej oraz systemów uzdatniania wody pitnej w tym: a) zwiększanie wydajności i bezawaryjności stacji wodociągowych oraz udoskonalanie technologii uzdatniania wody poprzez modernizację i rozbudowę stacji uzdatniania wody, b) modernizacja sieci wodociągowych, m.in. wymiana odcinków z azbestocementu i w złym stanie technicznym w celu uszczelnienia sieci, c) budowa nowych stacji uzdatniania wody oraz rozbudowa sieci dystrybucyjnych.
Działanie 2: Ochrona przed zanieczyszczeniami ze źródeł punktowych i obszarowych	
Z.I.2.1	Budowa i modernizacja komunalnych oczyszczalni ścieków oraz rozwój systemów kanalizacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem inwestycji określonych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚ) dla wyznaczonych w nim aglomeracji na terenie województwa łódzkiego i w określonych terminach: a) dla aglomeracji o Równoważnej Liczbie Mieszkańców (RLM) nie mniejszej niż 15 000 osiągnięcie zamierzonego efektu ekologicznego ustalono do 2010 roku; w tym aglomeracje, w których KPOŚK przewiduje jedynie rozbudowę sieci kanalizacyjnej: Ozorków.
Działanie 3: Ochrona przed powodzią i skutkami suszy	
Z.I.3.1	Budowa, modernizacja i poprawa stanu technicznego urządzeń przeciwpowodziowych takich jak wały, poldery, suche zbiorniki, przepompownie,
Z.I.3.2	Budowa i modernizacja zbiorników retencyjnych realizowanych zgodnie z Programem Małej Retencji dla Województwa Łódzkiego oraz opracowanym Aneksem do Programu,
Z.I.3.7	Zwiększanie naturalnej retencji (zalesienia, zadrzewienia, odtwarzanie terenów zalewowych, ochrona stawów wiejskich, oczek wodnych, mokradeł).
PRIORYTET II: OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI I GLEB PRZED DEGRADACJĄ	
Działanie 1: Ochrona gleb użytkowanych rolniczo przed degradacją	
Z.II.1.2	Podjęcie działań zmniejszających poziom zakwaszenia gleb – wapnowanie gleb.
Z.II.1.3	Wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, wzdłuż ciągów komunikacyjnych.
Działanie 2: Rekultywacja terenów zdegradowanych	
Z.II.2.1	Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.
PRIORYTET III : OCHRONA I WZROST RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ I KRAJOBRAZOWEJ ORAZ WZROST LESISTOŚCI	
Działanie 1: Ochrona różnorodności biologicznej	
Z.III.1.2	Wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej województwa w stosunku do gatunków i siedlisk, których dotyczą Dyrektywa Siedliskowa oraz Dyrektywa Ptasia.
Działanie 2: Ochrona i zwiększanie zasobów leśnych	
Z.III.2.2	Sukcesywna przebudowa drzewostanów z dostosowaniem do warunków glebowo – siedliskowych, przebudowa drzewostanów zniekształconych, pozostających pod wpływem emisji przemysłowych, na terenach pokłęsowych,
Z.III.2.3	Zwiększanie lesistości województwa w ramach realizacji Krajowego Programu Zwiększania Lesistości – zalesianie nieużytków i najsłabszych gleb z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo – krajobrazowych.
Działanie 3: Objęcie ochroną prawną obszarów i obiektów o największych walorach przyrodniczych	
Z.III.3.1	Utworzenie jednolitego systemu obszarów chronionych w skład którego oprócz istniejących parków krajobrazowych wejdą – obszary chronionego krajobrazu, zespoły przyrodniczo-

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ozorków

	krajobrazowe.
PRIORYTET IV: RACJONALNA GOSPODARKA ODPADAMI	
Działanie 1: Ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów	
	Kryteria wyboru priorytetowych zadań dla Planu Gospodarki Odpadami Gminy Ozorków: projekty uwzględniające kompleksowość rozwiązań w zakresie zagospodarowania odpadów komunalnych (selekcja, segregacja, odzysk i unieszkodliwianie w procesach innych niż składowanie) oraz projekty związane z unieszkodliwianiem odpadów w procesach innych niż składowanie.
Działanie 2: Eliminowanie uciążliwości związanych z niewłaściwym postępowaniem z odpadami	
	Kryteria wyboru priorytetowych zadań dla Planu Gospodarki Odpadami Gminy Ozorków: projekty związane z likwidacją mogilników, projekty związane z rekultywacją składowisk odpadów komunalnych wyłączonych z eksploatacji oraz projekty związane z usuwaniem azbestu w szczególności na obszarach prawnie chronionych i obszarach wiejskich.
PRIORYTET V: POPRAWA JAKOŚCI POWIETRZA	
Działanie 1: Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł punktowych, liniowych i powierzchniowych	
Z.V.1.3	Realizacja opracowanych Programów Ochrony Powietrza (Zadania wskazane do realizacji w Programach ochrony powietrza dla stref (powiatów) w obrębie których nastąpiły przekroczenia dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu, które przyczynią się do: - redukcji emisji ze źródeł punktowych – energetycznych oraz technologicznych, - redukcji emisji powierzchniowej (niskiej),
Z.V.1.4	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i mieszkalnych,
Z.V.1.7	Eliminowanie paliw konwencjonalnych w kotłowniach lokalnych i gospodarstwach domowych,
Z.V.1.8	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń z dużych źródeł spalania paliw przez automatykę spalania węgla oraz przejście na paliwa czyste ekologicznie.
Działanie 2: Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii	
Z.V.2.2	Budowa obiektów i urządzeń wykorzystujących niekonwencjonalne źródła energii zgłoszonych przez prywatnych inwestorów oraz samorządy lokalne.
Działanie 3: Zwiększenie wykorzystania gazu ziemnego w przemyśle i gospodarce komunalnej	
Z.V.3.1	Zmiana technologii opalania paliwami konwencjonalnymi na gaz przewodowy w kotłowniach lokalnych oraz gospodarce komunalnej,
Z.V.3.2	Rozbudowa sieci gazowej,

CEL UZUPEŁNIAJĄCY I	
PRZECIWDZIAŁANIE POZOSTAŁYM ZAGROŻENIOM POCHODZENIA ANTROPOGENICZNEGO	
PRIORYTET VI: REDUKCJA EMISJI PONADNORMATYWNEGO HAŁASU	
Działanie 1: Ochrona przed hałasem komunikacyjnym	
Z.VI.1.1	Modernizacja nawierzchni dróg wraz z optymalizacją płynności ruchu,
Z.VI.1.3	Budowa ekranów akustycznych w miejscach występowania szczególnych uciążliwości akustycznych dla mieszkańców.
PRIORYTET VII: OGRANICZENIE MOŻLIWOŚCI WYSTĄPIENIA POWAŻNYCH AWARII	
Działanie 1: Ograniczenie skutków awarii przemysłowych i chemicznych	
Z.VII.1.2	Opracowanie i wdrożenie systemu ratowniczo - gaśniczego dla woj. łódzkiego
Działanie 2: Zapobieganie i ograniczenie skutków awarii związanych z przewozem materiałów niebezpiecznych szlakami drogowymi i kolejowym	
Z.VII.2.1	Wyznaczanie i oznakowanie (na mapach i w terenie) bezpiecznych tras komunikacyjnych oraz miejsc postojowych dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne.

PRIORYTET VIII: UTRZYMANIE OBOWIAZUJĄCYCH STANDARDÓW W ZAKRESIE PROMIENIOWANIA ELEKTROMAGNETYCZNEGO	
Działanie 1: Zachowanie stref bezpieczeństwa przy lokalizacji obiektów emitujących promieniowanie elektromagnetyczne	
Z.VIII.1.1	Rozwój systemu monitoringu i prowadzenie bazy danych terenów, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów promieniowania elektromagnetycznego,
Z.VII.1.2	Preferowanie niskokonfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego,
Z.VIII.1.3	Uwzględnianie wyników badań i analiz dotyczących pól elektromagnetycznych w planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach lokalizacyjnych.
PRIORYTET IX: RACJONALIZACJA WYKORZYSTANIA MATERIAŁÓW I SUROWCÓW	
Działanie 1: Zmniejszenie materiałochłonności produkcji	
Z.IX.1.1	Optymalizacja zużycia wody przez zapobieganie stratom wody na przesyle oraz wprowadzenie zamkniętych obiegów wody w przemyśle.
Z.IX.1.2.	Wprowadzenie bezodpadowych i małodopadowych technologii produkcji.
Z.IX.1.3	Wprowadzenie technologii energio- i surowcooszczędnych w przemyśle.
Działanie 2: Racjonalna eksploatacja kopalin	
Z.IX.2.1	Ścisłe przestrzeganie zasad ochrony złóż surowców w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.
Z.IX.2.2	Prowadzenie bieżącej aktualizacji geologicznej w zakresie wielkości zasobów, kategorii górniczej oraz przydatności dla gospodarki regionu.
Z.IX.2.3	Eksploatacja złóż uwzględniająca zasady racjonalnej gospodarki, zgodnie z warunkami koncesji przy minimalizacji naruszenia wartości przyrodniczych.

CEL UZUPEŁNIAJĄCY II	
PODNIESIENIE ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ SPOŁECZEŃSTWA	
PRIORYTET X: KSZTAŁTOWANIE POSTAW EKOLOGICZNYCH	
Działanie 1: Edukacja ekologiczna	
Z.X.1.1	Opracowanie i wdrażanie programów edukacji ekologicznej,
Z.X.1.2	Urządzanie ścieżek edukacyjno-przyrodniczych.
Działanie 2: Upowszechnianie informacji o środowisku	
Z.X.2.1	Stworzenie spójnego systemu informatycznego dla regionu umożliwiającego szybki i powszechny dostęp do informacji o środowisku,
Z.X.2.2	Stworzenie zgodnie z wymogami ustawy <i>Prawo Ochrony Środowiska</i> publicznych rejestrów i elektronicznych baz danych o środowisku, ułatwiających dostęp społeczeństwa do informacji gromadzonych przez organy administracji rządowej i samorządowej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Łódzkiego.

1.3. Powiatowy Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Zgierskiego

Powiatowy Program Ochrony Środowiska wytycza cele i kierunki działań, w które muszą się wpisywać kierunki działań zaproponowane w aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ozorków. Program Powiatowy jest więc dokumentem nadrzędnym. Priorytety w nim zawarte opracowane zostały na podstawie programu sporządzonego dla województwa i zgodnie z Polityką Ekologiczną Województwa Łódzkiego.

W tabeli nr 34 przedstawiono strategiczne cele Powiatowego Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Zgierskiego dla poszczególnych obszarów.

Tabela 34. Strategiczne cele Powiatowego Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Zgierskiego

5.1. Ochrona przyrody
Cele strategiczne:
1. Usunięcie lub zmniejszenie zagrożeń powodujących zanikanie lub ograniczających wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej;
2. Osiągnięcie społecznej akceptacji dla zachowanie całości spuścizny przyrodniczej i kulturowej;
3. Sukcesywne rozszerzanie zasięgu prawnej ochrony obszarów o kluczowym znaczeniu dla zachowania bioróżnorodności.
5.2. Surowce mineralne
Cele strategiczne:
1. Oszczędne i racjonalne korzystanie z zasobów kopalin;
2. Zminimalizowanie niekorzystnych skutków eksploatacji;
3. Poprawa stanu środowiska zmienionego w wyniku działalności wydobywczej,
4. Kontynuacja ochrony perspektywicznych obszarów występowania surowców mineralnych oraz wspieranie rozwoju prac poszukiwawczych.
5.3. Powietrze atmosferyczne
Cele strategiczne:
1. Dalsza poprawa jakości powietrza atmosferycznego;
2. Osiągnięcie norm emisyjnych, wymaganych przez przepisy Unii Europejskiej.
5.4. Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne
Cele strategiczne:
1. Obniżenie natężenia hałasu do wartości dopuszczalnych, określonych w przepisach ochrony środowiska;
2. Kontrola wielkości natężeń pól elektromagnetycznych występujących w środowisku oraz utrzymanie bieżącego niskiego poziomu promieniowania.
5.5. Gospodarka wodna
Cele strategiczne:
1. Poprawa jakości wód powierzchniowych oraz utrzymanie osiągniętego stanu czystości;
2. Zapewnienie zaopatrzenia mieszkańców w odpowiednią ilość wody pitnej dobrej jakości;
3. ochrona wód podziemnych przed jakościową oraz ilościową degradacją.
4. Zwiększenie zasobów wodnych powiatu;
5. Zmiana sposobu gospodarowania zasobami wodnymi na zarządzanie w układzie zlewniowym.
5. 7. Poważne zagrożenia środowiska
Cele strategiczne:
1. Wprowadzenie systemu zarządzania chemikaliami służącego skutecznemu zapobieganiu awariom przemysłowym;

2. Zmniejszanie negatywnych skutków dla środowiska w przypadku wystąpienia awarii.
5.8. Ochrona zasobów leśnych
Cele strategiczne:
1. Prowadzenie wielokierunkowej, zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju gospodarki leśnej.
5.9. Edukacja ekologiczna
Cele strategiczne:
1. Wzrost świadomości ekologicznej wszystkich grup społeczeństwa a w szczególności wykształcenie nawyków dbałości o stan środowiska i oszczędnego korzystania z jego zasobów;
2. Utworzenie ogólnie dostępnego systemu informacji o środowisku obejmującego wszystkie jednostki zajmujące się problematyką ochrony środowiska.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Powiatowego Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Zgierskiego.

Powiatowy Program Ochrony Środowiska zawiera załącznik nr 18, w którym przedstawiony jest szczegółowo program zadaniowy. Dla Gminy Ozorków przewidziano w nim następujące zadania:

- w zakresie gospodarki odpadami:
 - zakup pojemników na szkło, tworzywa sztuczne typu PET, makulaturę oraz zakup pojemników na odpady typu KP-7.
- w zakresie gospodarki wodno-ściekowej:
 - budowę oczyszczalni ścieków w Skromnicy,
 - budowę przydomowych oczyszczalni ścieków we wsi Cedrowice, Opalanki, Borszyn oraz innych miejscowościach o rozproszonej zabudowie,
 - budowę przydomowych oczyszczalni ścieków w Czerchowie lub zbiorczej kanalizacji sanitarnej w Śliwnikach (uwarunkowane od zaawansowania inwestycji Miasta Ozorkowa),
 - budowę zbiorczej kanalizacji sanitarnej w Sokolnikach Lesie (o ile liczba mieszkańców wzrośnie do 1500),
 - konserwację zbiornika wodnego w Sokolnikach Lesie,
 - budowę sieci wodociągowo-tranzytowej w Konarach,
 - wymiana sieci wodociągowej azbestocementowej w Czerchowie, Skotnikach i Celestynowie na PCV wraz z założeniem w Celestynowie wodomierzy,
 - rozbudowa sieci wodociągowej w Sokolnikach Lesie,
 - modernizacja sieci wodociągowej w Cedrowicach Parceli,

- modernizacja stacji wodociągowej w Tymienicy, Modlnej, Celestynowie i Sokolnikach Lesie.

2. Uwarunkowania wewnętrzne

2.1. Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Ozorków

Plan Rozwoju Lokalnego określający strategię społeczno-gospodarczą Gminy, wskazujący cele i kierunki jej rozwoju oraz sposoby wykorzystania dostępnych środków finansowych stanowił podstawę opracowania aktualizacji Programu Ochrony Środowiska w roku 2008.

Autorzy Planu przeprowadzili szczegółową analizę sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy, która umożliwiła identyfikację najważniejszych problemów i wykonanie analizy SWOT, która wskazała na silne strony Gminy i możliwości jej rozwoju.

Na podstawie analizy SWOT Autorzy opracowali wizję – cel nadrzędny Gminy: *„Stały, wszechstronny i zrównoważony rozwój gminy zapewniający jej mieszkańcom wysoki poziom życia oraz pracy poprzez inwestycje w infrastrukturę techniczną oraz stworzenie zachęcających warunków dla inwestorów oraz osób, które chcą przybyć do gminy na stałe lub sezonowo, przy jednoczesnym zachowaniu dobrego stanu środowiska naturalnego gminy umożliwiającego rekreację i wypoczynek”*

Jako cele strategiczne służące realizacji wizji, Autorzy wskazali na:

- ochronę środowiska naturalnego Gminy i jego różnorodności poprzez rozwój infrastruktury technicznej,
- poprawę warunków i jakości życia mieszkańców poprzez zapewnienie dostępu do edukacji, kultury i oświaty, ochrony zdrowia oraz zapewnienie bezpieczeństwa publicznego i socjalnego,
- stworzenie korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie Gminy Ozorków, poprzez rozbudowę infrastruktury technicznej, uzbrajanie terenów oraz preferencji dla prowadzenia działalności gospodarczej na jej terenie.

Dla osiągnięcia celu nadrzędnego oraz celów strategicznych sprecyzowano zadania związane z rozwojem Gminy oraz poprawą sytuacji społeczno-gospodarczej. Autorzy dokumentu podkreślają, że głównym priorytetem dla Gminy są zadania inwestycyjne dotyczące infrastruktury technicznej i społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury kanalizacyjnej.

2.2. Strategia Rozwoju Gminy Ozorków

Przy opracowywaniu aktualizacji Programu Ochrony Środowiska wzięto pod uwagę zapisy Strategii Rozwoju Gminy Ozorków. Szczególnie istotne stały się ustanowione w strategii cele:

- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej poprzez rozbudowę obiektów odprowadzających i oczyszczających ścieki,
- modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej,
- rozbudowa sieci gazowej.

Wskazane powyżej cele mają wg Autorów strategii przyczynić się do poprawy jakości środowiska oraz do zapewnienia mieszkańcom odpowiednich warunków życia.

2.3. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego

Zapisy Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego przyjęto jako wytyczne dla niniejszej aktualizacji Programu. Autorzy Studium zdefiniowali cele strategiczne i zadania pilne służące rozwojowi Gminy. Wśród nich znalazły się zapisy związane z ochroną środowiska.

Formułując kierunki ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego, Autorzy Studium kierowali się koniecznością zapewnienia zrównoważonego i proekologicznego rozwoju Gminy. W założeniach polityki przestrzennej Gminy, Autorzy wyznaczyli strefy ochrony ekologicznej, ochrony wartości rolniczych oraz strefy urbanizacji. Do pierwszej grupy zaliczono dna dolin rzecznych Bzury i jej dopływów, na terenie których obowiązuje całkowity zakaz zabudowy oraz konieczność wskazania właściwej ochrony i pielęgnacji tych terenów.

W Studium Autorzy postulują ochronę powierzchni leśnych, prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej ze wskazaniem rejonów projektowanych dolesień na najsłabszych glebach. W celu utrzymania naturalnego charakteru przyrodniczego Gminy należy szczególnej ochronie poddać istniejące i proponowane pomniki przyrody, parki, cmentarze oraz wszelkie zadrzewienia, szpalery przydrożne, zieleń łęgową i śródpolną. Wysunięta została również propozycja stworzenia odrębnego opracowania traktującego o kierunkach rozwoju rolnictwa.

Kierunki rozwoju w zakresie ochrony wód wskazują na podjęcie niezbędnych działań umożliwiających uzyskanie planowanej czystości wód powierzchniowych. Osiągnięcie

tego celu powinno odbywać się, wg Autorów, poprzez zakaz odprowadzania nieoczyszczonych ścieków do gruntu i wód powierzchniowych, docelowe dążenie do pełnego uzbrojenia terenu w sieć kanalizacyjną, w pierwszej kolejności wskazując na tereny intensywnie zurbanizowane. Dodatkowo konieczne jest zapewnienie właściwego działania systemu odwadniającego, polegającego na systematycznej konserwacji rowów oraz rozbudowie sieci kanalizacji deszczowej.

W obszarze ochrony powietrza ujęto propozycje sukcesywnego przechodzenia na paliwa przyjazne środowisku, szczególnie w rejonach zwartej zabudowy. Dla projektowanych większych rejonów urbanizacji należy również rozważyć możliwość zastosowania kotłowni lokalnych, bazujących również na ekologicznych nośnikach energii.

W obszarze ochrony przed hałasem wskazano na uznanie za nieprzekraczalne poziomu hałasu 55-60dB w porze dziennej i 45-50dB w porze nocnej. Za strefę przekroczeń dopuszczalnego hałasu komunikacyjnego traktuje się obszar wzdłuż drogi krajowej Nr 1. W przypadku istniejącej zabudowy Autorzy wskazują na konieczność wykonania zabezpieczeń w postaci ekranów akustycznych, zakazując jednocześnie lokalizacji nowych funkcji chronionych.

W obszarze gospodarki odpadami ukazano konieczność zorganizowania systemu selektywnej zbiórki odpadów w każdym gospodarstwie domowym i wywozu odpadów oraz właściwej eksploatacji istniejącego wysypiska śmieci, docelowo biorąc pod uwagę budowę zakładu utylizacji odpadów w Celestynowie we współpracy z innymi gminami lub powiatami.

2.4. Wieloletni Program Inwestycyjny

Wieloletni Program Inwestycyjny Gminy Ozorków zatwierdzony uchwałą Rady Gminy Ozorków z dnia 29 listopada 2007 r. i zmieniony uchwałą Rady Gminy Ozorków z dnia 27 listopada 2008 r., został uwzględniony w aktualizacji Programu Ochrony Środowiska Gminy na lata 2008 – 2011 z perspektywą na lata 2012-2015. Zadania odnoszące się bezpośrednio do obszaru ochrony środowiska zostały wpisane w niezminionej formie do zadań niniejszej aktualizacji Programu (tab. 35)

Tabela 35. Wybrane inwestycje ujęte w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym Gminy Ozorków

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji programu	Łączne nakłady finansowe (wartość szacunkowa w zł)
1.	Oczyszczalnia ścieków i kanalizacja sanitarna w Skromnicy – budowa /zadanie rozpoczęte w 2005 r.	2007-2008	692 184
2.	Zbiornica kanalizacji sanitarna Śliwniki-Wróblew - budowa	2007-2008	1 318 715
3.	Uporządkowanie gospodarki ściekowej w ramach Aglomeracji Gminy Ozorków	2008-2010 2011-2014	26 800 000
4.	Zbiornica kanalizacji sanitarna w Borszynie i Tkaczewie - budowa	2009-2010 2011-2014	1 220 000
5.	Zbiornica kanalizacji sanitarna we Wróblewie - budowa	2009-2010 2011-2014	1 330 000
6.	Przydomowe oczyszczalnie ścieków na terenach rozproszonych w Gminie - budowa	2007-2010 2011-2014	1 220 000
7.	Rozbudowa sieci wodociągowej w Katarzynowie, Sokolnikach Lesie i Aleksandrii	2007	98 700
8.	Przebudowa sieci wodociągowej i przyłączy wodociągowych w Leśmierzu	2007	376 300
9.	Wymiana sieci wodociągowej z azbestocementowej na PCV w Czerchowie, Skotnikach i Tymienicy	2010	1 600 000
10.	Rozbudowa sieci wodociągowej w Sokolnikach Parceli	2009	40 800
11.	Modernizacja stacji wodociągowej w Tymienicy i w Modlnej	2007	69 000
12.	Rozbudowa hydroforni w Sokolnikach Lesie	2008-2009	735 000
13.	Modernizacja ciągu technologicznego w stacji wodociągowej w Tymienicy	2008; 2010	60 000
14.	Zakup pojemników do selektywnej zbiórki odpadów /szkło, tworzywa sztuczne, makulatura/	2008-2010	63 000
15.	Zakup kontenerów KP-7	2007	19 825

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wieloletniego Planu Inwestycyjnego Gminy Ozorków na lata 2007-2010.

3. Podstawy prawne

W Konstytucji RP przepisy bezpośrednio dotyczące ochrony środowiska znajdują się w pięciu różnych artykułach. Kluczowy zapis znajduje się w art. 5, zamieszczonym w I rozdziale Konstytucji, zatytułowanym „Rzeczpospolita”. Mówi on, że:

Rzeczpospolita strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolność i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa

narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

Umieszczenie ochrony środowiska pomiędzy tak istotnymi wartościami, jak niepodległość, prawa człowieka, wolność obywatela, ukazuje, jak znaczną rangę ustrojodawca przypisał problemom ekologii. Wprowadzenie do aktu prawnego najwyższego rzędu koncepcji zrównoważonego rozwoju stanowi dla ustawodawcy ważną wskazówkę przy stanowieniu zarówno ogólnego ustawodawstwa o ochronie środowiska, jak i przepisów szczegółowych dotyczących jego poszczególnych komponentów.

Kolejne zapisy dotyczące ochrony środowiska umieszczone zostały w rozdziale II, zatytułowanym „Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela”. Artykuł 31 ust. 3 stanowi, że:

Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

Podobnie jak w art. 5, również tutaj zwraca uwagę wysoka ranga, jaka została przyznana ochronie środowiska. Umieszczenie jej pomiędzy zagadnieniami bezpieczeństwa i porządku publicznego, zdrowia i moralności publicznej oraz wolności praw innych osób jeszcze raz wskazuje na wielką wagę, jaką przywiązano do problematyki środowiskowej w ustawie zasadniczej.

Z kolei artykuł 68, ust. 4 mówi o tym, że:

Władze publiczne są zobowiązane do zwalczania chorób epidemicznych i zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska.

Sprawom środowiska w całości poświęcony jest art. 74. Stanowi on, że:

- 1. Władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom.*
- 2. Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych.*
- 3. Każdy ma prawo do informacji o stanie i ochronie środowiska.*
- 4. Władze publiczne wspierają działania obywateli na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska.*

W artykule 86 zamieszczono zapis, który głosi, że:

Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa. Zapis ten można uznać za konstytucyjne umocowanie zasady „zanieczyszczający płaci”.

Polska jest stroną wielu konwencji międzynarodowych z dziedziny ochrony środowiska. Najważniejsze z nich to:

- Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzona w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982 r., oraz Porozumienie w sprawie implementacji części XI Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza z dnia 10 grudnia 1982 r., sporządzona w Nowym Jorku dnia 28 lipca 1994 r. (Dz.U. 2002 nr 59 poz. 543)
- Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r. (Dz.U. 2002 nr 184 poz. 1532)
- Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, sporządzona w Helsinkach dnia 9 kwietnia 1992 r. (Dz.U. 2000 nr 28 poz. 346)
- Porozumienie o ochronie małych waleń Bałtyku i Morza Północnego, sporządzone w Nowym Jorku dnia 17 marca 1992 (Dz.U. 1999 nr 96 poz. 1108)
- Porozumienie o ochronie nietoperzy w Europie, podpisane w Londynie dnia 4 grudnia 1991 r. (Dz.U. 1999 nr 96 poz. 1112)
- Konwencja bazylejska o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych, sporządzona w Bazylei dnia 22 marca 1989 r. (Dz.U. 1995 nr 19 poz. 88)
- Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk, sporządzona w Bernie dnia 19 września 1979 r. (Dz.U. 1996 nr 58 poz. 263)
- Konwencja o rybołówstwie i ochronie żywych zasobów w Morzu Bałtyckim i Beltach, sporządzona w Gdańsku dnia 13 września 1973 r. (Dz.U. 1974 nr 32 poz. 188)
- Konwencja o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem, sporządzona w Waszyngtonie dnia 3 marca 1973 r. (Dz.U. 1991 nr 27 poz. 112)
- Konwencja o zapobieganiu zanieczyszczaniu mórz przez zatapianie odpadów i innych substancji, sporządzona w Moskwie, Waszyngtonie, Londynie i Meksyku dnia 29 grudnia 1972 r. (Dz.U. 1984 nr 11 poz. 46)
- Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji

Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji. (Dz.U. 1976 nr 32 poz. 190)

- Konwencja o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego, sporządzona w Ramsarze dnia 2 lutego 1971 r. (Dz.U. 1978 nr 7 poz. 24)
- Międzynarodowa Konwencja dotycząca interwencji na morzu pełnym w razie zanieczyszczenia olejami, sporządzona w Brukseli dnia 29 listopada 1969 r. (Dz.U. 1976 nr 35 poz.207)
- Konwencja w sprawie ochrony zasobów biologicznych Południowo-Wschodniego Atlantyku, sporządzona w Rzymie dnia 23 października 1969 r. (Dz.U. 1972 nr 19 poz. 133)
- Konwencja o szelfie kontynentalnym, sporządzona w Genewie dnia 29 kwietnia 1958 r. (Dz.U. 1964 nr 28 poz. 179)
- Międzynarodowa Konwencja o zapobieganiu zanieczyszczaniu morza olejami, sporządzona w Londynie dnia 12 maja 1954 r (Dz.U. 1961 nr 28 poz.135)
- Międzynarodowa Konwencja Ochrony Roślin, sporządzona w Rzymie dnia 6 grudnia 1951 r. (Dz.U. 2001 nr 15 poz. 151)
- Konwencja w sprawie utworzenia Europejskiej i Śródziemnomorskiej Organizacji Ochrony Roślin, podpisana w Paryżu dnia 18 kwietnia 1951 r (Dz.U. 1959 nr 33 poz. 191)

Do najważniejszych aktów prawnych rangi ustawowej, regulujących w Polsce działania w środowisku, należą:

- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2008 nr 199 poz. 1227),
- Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz.U. 2007 r. nr 75 poz. 493),
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880),
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2003 nr 80 poz. 717),
- Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o podatku leśnym (Dz.U. 2002 nr 200 poz. 1682)

- Ustawa z dnia 12 września 2002 r. o portowych urządzeniach do odbioru odpadów oraz pozostałości ładunkowych ze statków (Dz.U. 2002 nr 166 poz. 1361)
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. 2001 nr 100 poz. 1085, ze zm.),
- Ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju (Dz.U. 2001 nr 97 poz. 1051)
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. 2001 nr 115 poz. 1229, ze zm.),
- Ustawa z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (Dz.U. 2001 nr 76 poz. 811)
- Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o leśnym materiale rozmnożeniowym (Dz.U. 2001 nr 73 poz. 761)
- Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. 2001 nr 72 poz. 747)
- Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. 2001 nr 63 poz. 638),
- Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz.U. 2001 nr 63, poz. 639),
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2001 nr 62, poz. 627, ze zm.),
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz.U. 2001 nr 62, poz. 628, ze zm.),
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U. 1997 nr 111, poz. 724, ze zm.),
- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. 1996 r. nr 132 poz. 622, ze zm.),
- Ustawa z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie (Dz.U. 1995 r. nr 147 poz. 713, ze zm.),
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. 1995 nr 16 poz. 78, ze zm.),
- Ustawa z dnia 4 października 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. 1994 nr 27 poz. 96, ze zm.),

- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz.U. 1991 r., nr 101, poz. 444, ze zm.),
- Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. 1991 r., nr 77 poz. 335, ze zm.),
- Ustawa z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz.U. 1991 nr 32 poz. 131)
- Ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r o rybactwie śródlądowym (Dz.U. 1999 r. nr 66 poz. 750 z póź. zm.),

Przedstawione powyżej ustawy, wraz z wydanymi do nich aktami wykonawczymi składają się na system prawny ochrony środowiska w Polsce.

Fundamentalna dla systemu ochrony środowiska w Polsce ustawa – *Prawo ochrony środowiska* wprowadza kilka podstawowych zasad ochrony wyznaczających kierunki ochrony poszczególnych komponentów środowiska i sposoby ich realizacji. Są to:

- zasada zapobiegania:

Kto podejmuje działalność mogącą negatywnie oddziaływać na środowisko, jest obowiązany do zapobiegania temu oddziaływaniu (art. 6, pkt. 1);

- zasada przezorności:

Kto podejmuje działalność, której negatywne oddziaływanie na środowisko nie jest jeszcze w pełni rozpoznane, jest obowiązany, kierując się przezornością, podjąć wszelkie możliwe środki zapobiegawcze (art. 6, pkt. 2);

- zasada „zanieczyszczający płaci”:

Kto powoduje zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty usunięcia skutków tego zanieczyszczenia (art. 7, pkt. 1), a kto może spowodować zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty zapobiegania temu zanieczyszczeniu (art. 7, pkt. 2);

- zasada ochrony środowiska jako całości:

Ochrona jednego lub kilku elementów przyrodniczych powinna być realizowana z uwzględnieniem ochrony pozostałych elementów (art. 5);

- zasada jawności informacji o środowisku i jego ochronie:

Każdy ma prawo do informacji o środowisku i jego ochronie na warunkach określonych ustawą (art. 9);

- zasada uspołecznienia procesu decyzyjnego:

Każdy w przypadkach określonych w ustawie ma prawo do uczestniczenia w postępowaniu w sprawie wydania decyzji z zakresu ochrony środowiska lub przyjęcia projektu polityki,

strategii, planu lub programu rozwoju i restrukturyzacji oraz projektu studium i planu zagospodarowania przestrzennego (art. 10).

Wszystkie powyżej przedstawione zasady, oraz wcześniej wymienione akty prawne stanowią fundament, na którym budowana jest aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ozorków.

STRATEGIA OCHRONY ŚRODOWISKA

1. Metodyka opracowania

1.1. Wprowadzenie

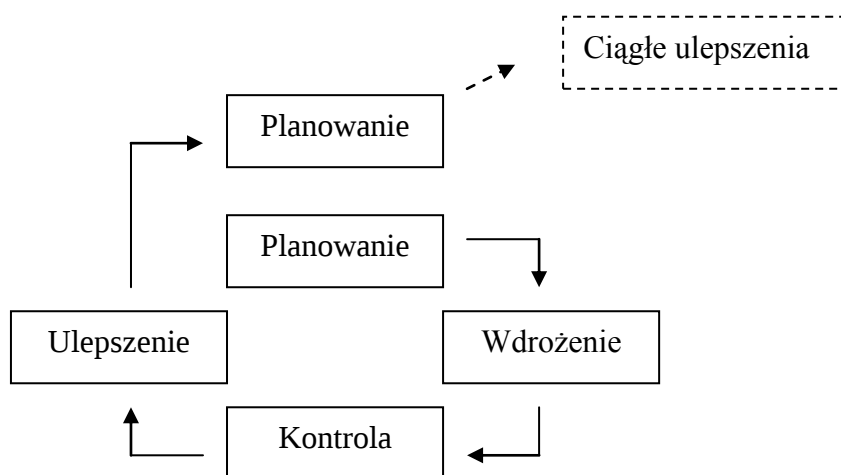
Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla Gminy Ozorków przygotowany został zgodnie z wymaganiami ustawy Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. Część programu stanowi Plan Gospodarki Odpadami przygotowany w zgodzie z wymaganiami ustawy o odpadach z dnia 27 kwietnia 2001 r. oraz rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 kwietnia 2003 r. w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami. W aktualizacji planu przeprowadzonej w roku 2008 uwzględniono również rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 marca 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami

Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami posiada kilka charakterystycznych cech:

- ma charakter obligatoryjny:
jego opracowania wymagają określone przepisy prawne;
- ma charakter strategiczny:
bazując na diagnozie aktualnego stanu wytycza działania na przyszłość w układzie celów i zadań krótko i średnioterminowych;
- ma charakter złożony:
elementami programu są: dokument pod nazwą program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami oraz cykl działań składających się na jego wdrożenie, monitorowanie i usprawnianie; błędnym uproszczeniem jest traktowanie programu zaledwie jako dokumentu;
- jest określony w czasie:
program przygotowywany jest na określony okres, po którym podlega weryfikacji i usprawnieniu;
- jest dokumentem przygotowywanym przez Gminę i dla Gminy:
Gmina rozumiana jest zgodnie z polskim prawodawstwem jako wspólnota mieszkańców, stąd bardzo ważny jest udział społeczności lokalnej w przygotowywaniu programu;
- nadrzędnym jego celem jest dążenie do ciągłych ulepszeń:

Program powinien prowadzić do systematycznych usprawnień relacji gospodarka–środowisko w Gminie.

Strategiczny charakter Programu narzuca konieczność przygotowywania go zgodnie z zasadami i metodyką zarządzania strategicznego. Jako bezpośrednie wzorce metodologiczne wykorzystuje się zasady TQM, założenia systemów zarządzania opartych na normach ISO serii 9000, 14000 i normie EMAS, oraz doświadczenia wynikające z planowania strategicznego rozwoju lokalnego i regionalnego. Stąd teoretycznym fundament Programu, na bazie którego opracowywane są wszystkie jego elementy jest model spirali Deminga (ryc. 11)

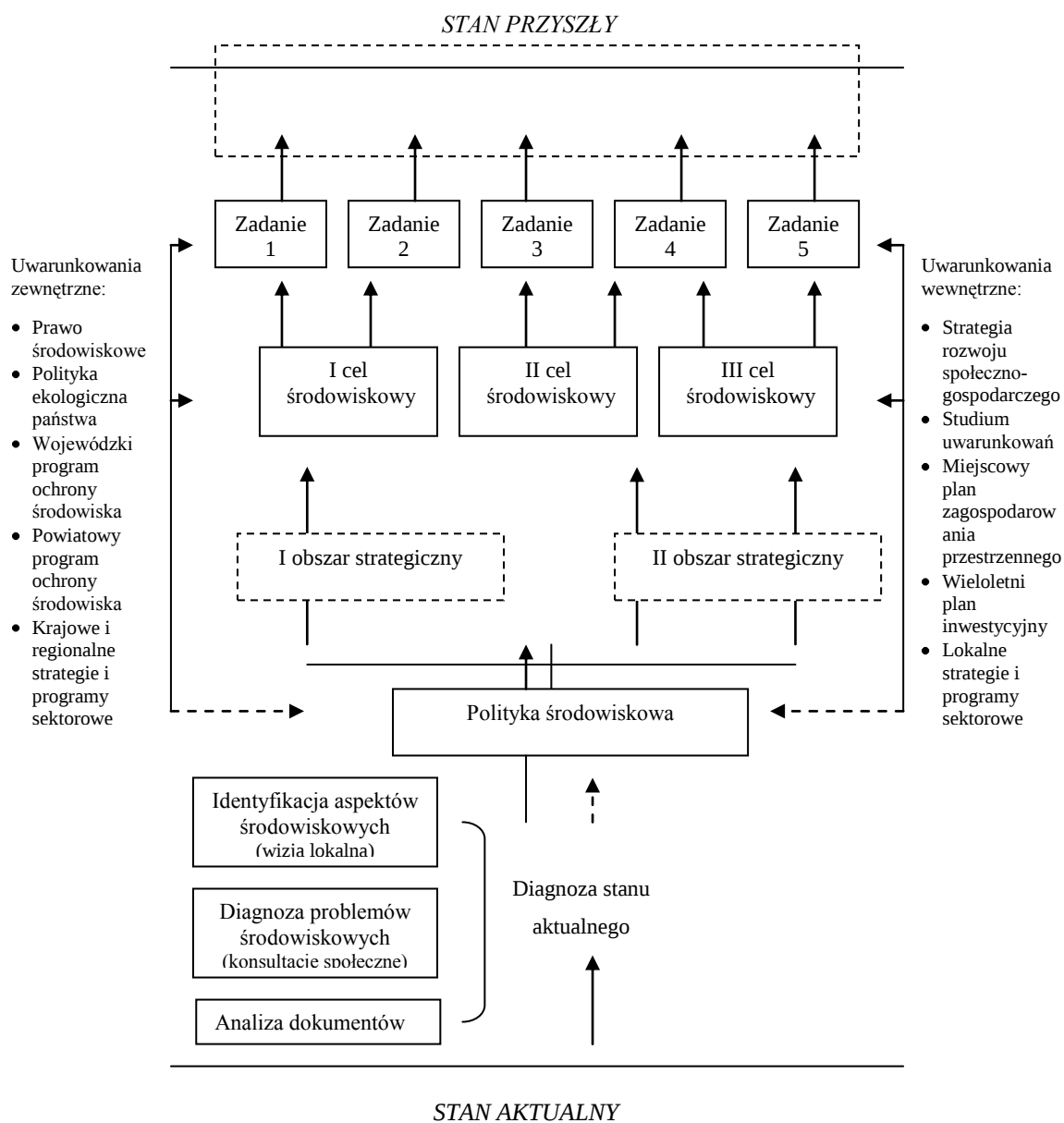
Ryc. 11. Model spirali Deminga

Źródło: opracowanie własne.

Kluczowymi elementami Programu są: diagnoza stanu środowiska i gospodarki odpadami w Gminie, polityka środowiskowa Gminy, wizja ochrony środowiska w Gminie, cele środowiskowe i zadania służące ich osiągnięciu, harmonogramy i mierniki realizacji zadań (ryc. 12).

W trakcie przygotowywania Programu szczególny nacisk położony jest na stworzenie jak najszerszej platformy porozumienia społecznego w Gminie. Zgodnie z zasadą uspołecznienia ochrony środowiska, jak najszersze gremium osób zainteresowanych powinno być włączone w przygotowanie, jak również wdrażanie i realizację Programu. Pozwala to uczynić ochronę środowiska problemem nie tylko władz,

ale całej wspólnoty lokalnej. W efekcie prowadzi to do efektywniejszej realizacji zadań i osiągania stawianych celów.

Ryc. 12. Schemat programu ochrony środowiska

Źródło: opracowanie własne

W zasadniczej części Program opisany zostaje w jednym zwartym dokumencie. Ze względów praktycznych podzielony zostaje na 2 dokumenty szczegółowe: diagnozę stanu środowiska Gminy i księgę środowiskową. Pozwala to zwiększyć jego dostępność i przejrzystość, oraz udostępnić określonym grupom społecznym interesujące ich zagadnienia.

Opracowany, wdrożony i realizowany program powinien przyczynić się do poprawy jakości życia w gminie poprzez trwałą optymalizację celów relacji gospodarka-społeczeństwo-środowisko.

1.2. Wstępne porozumienie – organizacja pracy nad Programem

Pierwszym elementem Programu powinno być osiągnięcie porozumienia pomiędzy wszystkimi uczestnikami procesu przygotowywania, wdrażania i jego realizacji. Wśród zainteresowanych stron należy wyróżnić: władze Gminy, mieszkańców, przedsiębiorców, lokalne organizacje ekologiczne, osoby spoza Gminy zainteresowane odpowiednim stanem środowiska (turyści, potencjalni mieszkańcy, władze obszarów chronionych położonych na terenie, bądź w bezpośrednim sąsiedztwie gminy), moderatorów Programu – zewnętrznych specjalistów. Udział każdej ze stron powinien być adekwatny do jej zobowiązań prawnych oraz chęci i możliwości uczestnictwa.

Fundamentalna rola najwyższych władz Gminy polega na:

- przyjęciu zobowiązania za przygotowanie, wdrożenie i realizację Programu w postaci deklaracji – polityki środowiskowej,
- wyznaczeniu pełnomocnika, który będzie nadzorował i koordynował całość prac związanych z przygotowaniem, wdrożeniem i realizacją Programu, a także będzie dostarczycielem wszystkich informacji w tym zakresie,
- określeniu środków przeznaczonych na przygotowanie, wdrożenie i realizację Programu.

Udział mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji społecznych, i innych osób zainteresowanych środowiskiem i jego ochroną na terenie Gminy powinien mieć miejsce szczególnie na etapie:

- określania wizji;
- definiowania obszarów strategicznych;
- określania celów i zadań.

Zewnętrzni specjaliści ponoszą odpowiedzialność za właściwe (zgodne z wymogami merytorycznymi i formalnoprawnymi) przygotowanie Programu.

Od strony formalnej zespół prowadzący prace nad przygotowaniem strategii należałoby podzielić na: zarząd Programu, zespół roboczy i radę koordynacyjną.

Zarząd Programu (pełnomocnik władz gminy, zewnętrzni specjaliści)

Prowadzi całość prac nad przygotowaniem Programu. Przedstawiciel Urzędu Gminy zapewnia dostęp do materiałów studialnych, dostarcza wszelkich niezbędnych informacji. Zewnętrzni specjaliści opracowują dostarczony materiał studialny, przygotowują diagnozę stanu środowiska Gminy, prowadzą prace na forum zespołu roboczego, opracowują materiał powstający w wyniku jej obrad, prowadzą konsultacje z radą koordynacyjną. Zarząd pracuje w trybie ciągłym wg ustalonego przez siebie harmonogramu.

W Gminie Ozorków pełnomocnikiem władz Gminy dla realizacji Programu Ochrony Środowiska na lata 2004 - 2007 została p. Zofia Pabjańczyk. Ze strony firmy Ekoprofil w pracach wzięli udział: dr Arnold Bernaciak, dr Maciej Rudnicki, dr Marcin Spychała i mgr Katarzyna Żykwińska

Aktualizacja programu w roku 2008 prowadzona był przez zespół w składzie: dr Arnold Bernaciak, dr Marcin Spychała i mgr Jagienka Mazurek. Ze strony Urzędu Gminy prace wspierała p. Elżbieta Szamałek.

Zespół roboczy (wszyscy zaproszeni do pracy nad Programem)

Zespół roboczy tworzą osoby w sposób szczególny zainteresowane ochroną środowiska w Gminie. Są to m.in.: radni, pracownicy Urzędu Gminy, pracownicy przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie Gminy, przedstawiciele jednostek pomocniczych samorządu, nauczyciele, przedstawiciele organizacji społecznych, których celem statutowym jest ochrona środowiska, przedstawiciele organizacji społecznych, grup mieszkańców i inni zainteresowani problematyką ochrony środowiska w Gminie.

W Gminie Ozorków w pracach zespołu roboczego dla Programu Ochrony Środowiska na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 – 20011 wzięło udział 6 osób (tab.36).

Wszystkie osoby, które podjęły się pracy nad Programem w ramach zespołu roboczego zadeklarowały na piśmie chęć swojego uczestnictwa. Zespół roboczy spotkał się na 3 sesjach. Przedmiotem kolejnych sesji było:

1. Opracowanie wizji ochrony środowiska i gospodarki odpadami w Gminie.
2. Wyróżnienie obszarów problemowych w dziedzinie ochrony środowiska i gospodarki odpadami w Gminie.
3. Analiza celów i zadań w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami w Gminie.

Tabela 36. Skład zespołu roboczego przygotowującego Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ozorków

Lp.	Imię	Nazwisko	Firma/organizacja/funkcja
1	Zofia	Pabjańczyk	Urząd Gminy
2	Stanisław	Walczak	Dyrektor GZEASiP w Ozorkowie
3	Zofia	Grzywacz	Urząd Gminy
4	Barbara	Krawczyk	Urząd Gminy
5	Marek	Kuciński	Sołtys
6	Jerzy	Kubiak	Sołtys

Źródło: opracowanie własne.

W trakcie każdego ze spotkań zespół roboczy został podzielony na grupy. Każda z grup wypracowała własną wersję przedmiotowego elementu Programu. Każda z wersji została publicznie przedstawiona. Dalsze prace nad poszczególnymi elementami systemu były prowadzone przez zarząd i radę koordynacyjną.

Rada koordynacyjna (przedstawiciele: władz wykonawczych Gminy, Rady Gminy, władz obszarów chronionych, przedsiębiorców, organizacji ekologicznych, społeczności lokalnej).

Rada czuwa nad właściwym kierunkiem przebiegu prac. Każdy z jej członków, w zakresie swoich kompetencji ocenia zgodność kierunku prowadzonych prac z przyjętą polityką środowiskową oraz z interesem wspólnoty lokalnej. Radzie koordynacyjnej przesyłane są kolejne dokumenty wypracowywane przez zespół roboczy i zarząd. Rada koordynacyjna przekazuje swoje opinie zarządowi na temat opracowanych dokumentów.

W Gminie Ozorków członkami rady koordynacyjnej zostały 2 osoby (tab.37). Każdy z członków rady koordynacyjnej podpisał zobowiązanie do pracy nad Programem Ochrony Środowiska na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 - 2011 w jej ramach.

Tabela 37. Skład rady koordynacyjnej przygotowującej Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ozorków

Lp.	Imię	Nazwisko	Firma/organizacja/funkcja
1.	Zofia	Pabjańczyk	Urząd Gminy
2.	Stanisław	Walczak	Dyrektor GZEASiP w Ozorkowie

Źródło: opracowanie własne.

Każdy z członków zespołu roboczego i rady koordynacyjnej, który podpisał zobowiązanie udziału w pracach nad Programem i otrzymał pisemne podziękowanie.

1.3. Diagnoza

Na etapie diagnozy przeprowadzono analizę 3 obszarów:

- stanu środowiska Gminy,
- wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań,
- dotychczas stosowanych rozwiązań i procedur.

Diagnoza stanu środowiska

Przed przystąpieniem do prowadzenia prac planistycznych dokonano diagnozy aktualnego stanu środowiska oraz efektów ekologiczno-ekonomicznych dotychczasowych działań w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami. Diagnozę stanu dokonano w ramach tzw. przeglądu środowiskowego poprzez analizę dokumentów znajdujących się w Gminie, jak również poprzez identyfikację aspektów środowiskowych Gminy.

Diagnoza przeprowadzana została w oparciu o wcześniej przygotowany kwestionariusz. Badaniu podlegały dokumenty znajdujące się w Urzędzie. Przeprowadzano również przegląd środowiskowy Gminy w ramach, którego wyróżniono aspekty środowiskowe gminy. Identyfikację aspektów środowiskowych przeprowadzono wzorując się na metodzie zaczerpniętej z normy ISO 14001. W myśl normy *aspekt środowiskowy to każdy element działalności jednostki organizacyjnej, który może wejść w relację ze środowiskiem*.

Identyfikacji aspektów dokonano w dniu 16 czerwca 2004 roku. Wyróżnione aspekty środowiskowe przedstawiono w tabeli 38.

Tabela 38. Aspekty środowiskowe Gminy Ozorków

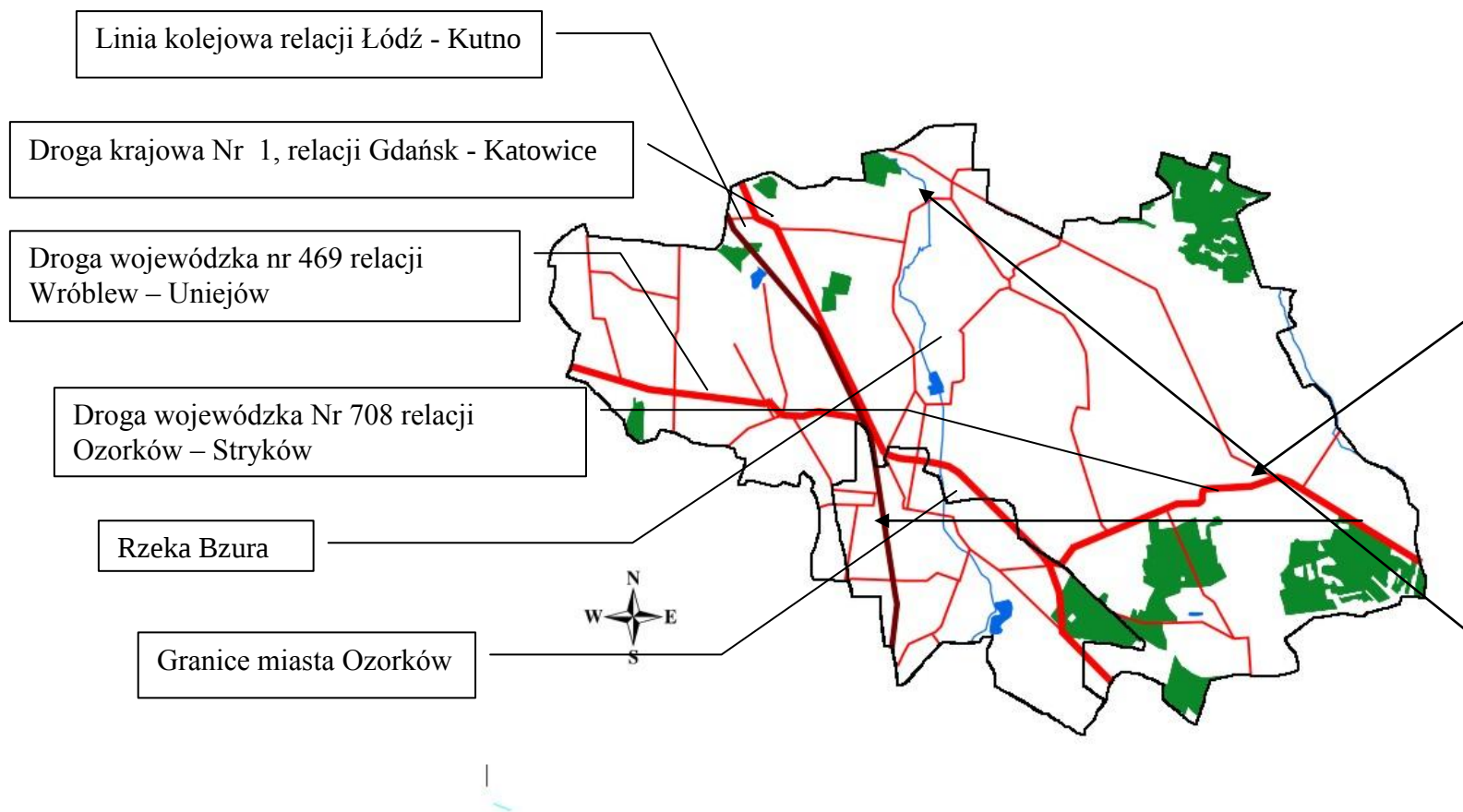
Lp.	Aspekt	Źródło aspektu (proces, działanie)	Miejsce występowania	Wpływ na środowisko	W W	C W	Z A	Postępowanie z aspektem	Uwagi
1.	Zrzuty ścieków sanitarnych, technologicznych i deszczowych	Procesy produkcyjne w zakładach, funkcjonowanie oczyszczalni	Polska Woda Sp z o.o.	Zanieczyszczenie wód powierzchniowych, skażenia gruntów	n	c	z	Kontrola stężeń zanieczyszczeń, nadzór nad działaniem oczyszczalni	
2.			Cukrownia Leśmierz					Kontrola stężeń zanieczyszczeń, nadzór nad działaniem oczyszczalni	
3.			Oczyszczalnie przydomowe przy obiektach użyteczności publicznej					Nadzór nad prawidłowym funkcjonowaniem oczyszczalni	
4.	Składowanie odpadów	Składowanie odpadów komunalnych	Modlna	Skażenie wód gruntowych, zanieczyszczenie gleb	a	o	e	Usunięcie odpadów, zainteresowanie problemem Władz Gminy	
5.	Emisja niska	Kotłownie lokalne	Cała Gmina	Zanieczyszczenie powietrza	n	o	e	Kontrola procesu spalania, nadzór, zachęcanie do zmiany paliwa na ekologiczne	
6.		Kotłownia przy Cukrowni	Leśmierz						
7.		Kotłownia przy Szpitalu	Sokolniki Parcela						
8.	Ponadnormatywny hałas	Ruch na drodze krajowej nr 1.	Sierpów	Skażenie gleby, zan. powietrza, zagrożenia dla wód,	n	c	u	Zainteresowanie problemem Władz Gminy, uświadomienie zagrożeń związanych z problemem.	

¹ WW (warunki występowania): n – normalne, a – awaryjne

² CW (charakter występowania): o – okresowy, c – ciągły

³ ZA (znaczenie aspektu): z – znaczący, u – umiarkowany, e – nieznaczący

Źródło: opracowanie własne.

Składowisko odpadów
w Modlnej (aspekt 4)

Cukrownia Leśmierz
(aspekt 2,6)

Polska Woda Sp. z o.o.
(aspekt 1)

Mapa 2. Mapa Gminy Ozorków wraz z wyróżnionymi aspektami środowiskowymi.

Źródło: opracowanie własne

Diagnozy stanu Gminy Ozorków przeprowadzono w oparciu o dokumenty: Strategię Rozwoju Gminy Ozorków, Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ozorków, Wieloletni Program Inwestycyjny. Pracownicy Urzędu Gminy wypełnili przygotowany formularz dotyczący kwestii ochrony środowiska i gospodarki odpadami. Formularz został przekazany Pełnomocnikowi Wójta. Wypełniony formularz został oddany do opracowania firmie Ekoprofil.

Etap diagnozy zakończył się przygotowaniem dokumentu: „Diagnoza stanu środowiska Gminy”, który stanowi część Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ozorków.

W roku 2008 dokonano aktualizacji diagnozy stanu. Przeprowadzono ją w oparciu o dane statystyczne, dokumenty gminne (Program Rozwoju Lokalnego, Wieloletni Program Inwestycyjny) oraz identyfikację aspektów środowiskowych.

Analiza uwarunkowań

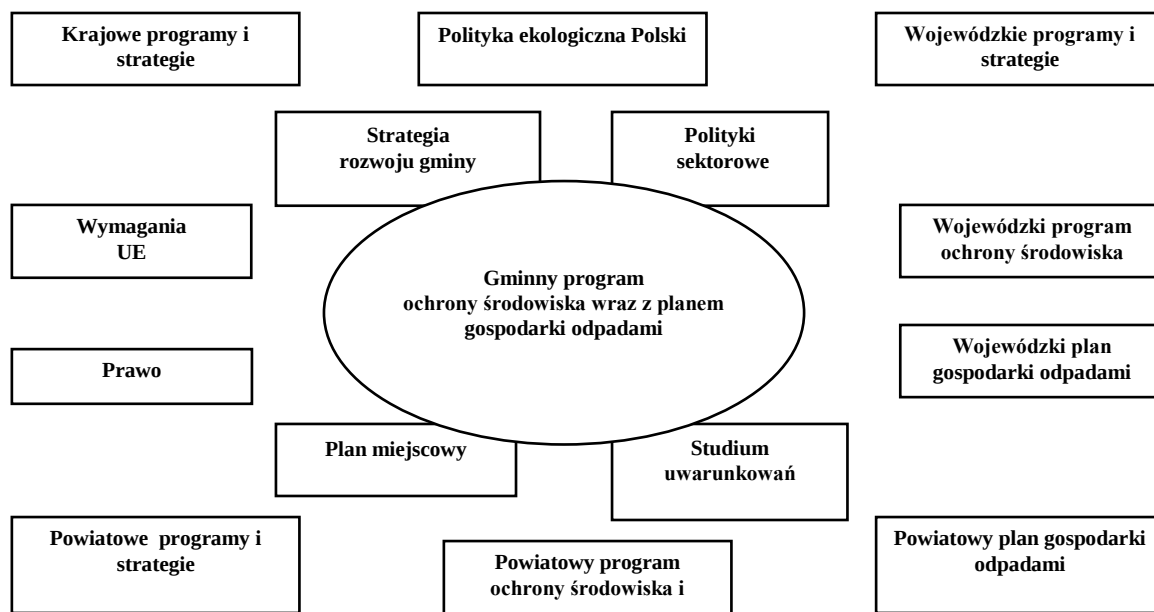
Zgodnie z ustawowymi wymaganiami Program Ochrony Środowiska powinien być zgodny z dokumentami wyższego szczebla. Pod uwagę należy wziąć nie tylko Powiatowy Program Ochrony Środowiska, lecz szereg innych dokumentów, z którymi gminny Program powinien być spójny. Wśród najważniejszych należy wymienić:

1. Dokumenty wewnętrzne Gminy:

- program rozwoju
- strategia rozwoju,
- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- wieloletni plan inwestycyjny
- polityki sektorowe;

2. Dokumenty zewnętrzne:

- powiatowy program ochrony środowiska,
- powiatowy plan gospodarki odpadami,
- wojewódzki program ochrony środowiska,
- wojewódzki plan gospodarki odpadami,
- krajowy program gospodarki odpadami,
- Polityka Ekologiczna Państwa.

Ryc. 12. Schemat programu ochrony środowiska

Źródło: opracowanie własne

Wydaje się, że szczególną rolę należałoby zwrócić na 3 dokumenty: strategię rozwoju Gminy, Powiatowy Program Ochrony Środowiska i Powiatowy Plan Gospodarki Odpadami.

Program Ochrony Środowiska jest dokumentem sektorowym. Dotyczy jednego, wybranego obszaru, a kierunek rozwoju Gminy zawarty jest w strategii. Program Ochrony Środowiska powinien służyć realizacji strategii i wpisywać się w zawarte tam priorytety, cele i zadania, a przynajmniej nie być z nimi sprzeczny.

Powiatowy Program Ochrony Środowiska i Powiatowy Plan Gospodarki Odpadami są najbliższym Programowi i Planowi gminnemu dokumentami sektorowymi. *Prawo ochrony środowiska* zakłada zgodność Programu i Planu gminnego z Programem i Planem Powiatowym. Dokładna analiza Programu Powiatowego, oraz celów i zadań gminnych pod kątem ich zgodności jest bardzo ważnym elementem procedury przygotowywania Programu.

Analiza stosowanych rozwiązań i procedur

Ma na celu zdiagnozowanie sposobu podejścia władz gminnych do lokalnych problemów środowiskowych. Określeniu podlegają metody zarządzania środowiskowego, a także stosowane procedury. Wychodzi się z założenia, że nie tylko kapitałochłonne nakłady inwestycyjne mogą przynieść poprawę relacji człowiek-środowisko. Często niedocenianym, a ważnym obszarem jest sposób podejścia do środowiska, sposób organizacji i zarządzania nim, stosowane procedury.

W trakcie opracowywania Programu Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla Gminy Ozorków dokonano analizy stosowanych rozwiązań i procedur. Odpowiednie pytania dotyczące tych zagadnień zostały zawarte w formularzu przeglądu środowiskowego.

2. Polityka środowiskowa

Nadrzędny cel, który Gmina zamierza osiągnąć poprzez realizację Programu Ochrony Środowiska i Planu Gospodarki Odpadami, kluczowe zasady i sposób działania oraz priorytety środowiskowe powinny znaleźć swoją formalną, zwerbalizowaną postać. Powinny być jasno określone i podane do publicznej wiadomości i powinny stanowić swoiste spoiwo cementujące wszystkie osoby i wszelkie działania związane z realizacją programu. Dokument ten, za normą ISO 14001, otrzymuje nazwę polityki środowiskowej. Polityka środowiskowa Gminy powinna:

- być adekwatna do problemów środowiskowych Gminy,
- określać priorytety środowiskowe,
- zakreślać ramy działania, w których zostaną ustanowione cele i zadania środowiskowe,
- zawierać zobowiązanie do ciągłej poprawy, do ciągłego podnoszenia skuteczności działania,
- być zakomunikowana wszystkim zainteresowanym,
- być publicznie dostępna.

Polityka środowiskowa powinna stanowić fundamentalny dokument całego procesu przygotowywania wdrażania i realizacji Programu Ochrony Środowiska i Planu Gospodarki Odpadami. Powinna być punktem odniesienia wszystkich działań operacyjnych. W ramach Programu nie powinny być prowadzone żadne działania, które byłyby sprzeczne z polityką środowiskową.

Odpowiedzialność za politykę środowiskową bierze na siebie najwyższy stopień kierownictwa, stąd istotna rola władz Gminy w definiowaniu tego strategicznego dokumentu. W ostatecznym kształcie polityka środowiskowa powinna być podpisana przez wójta/burmistrza/prezydenta, lub być przyjęta i podpisana przez Radę Gminy.

Polityka środowiskowa może mieć również istotne implikacje promocyjne. Może być wykorzystana zarówno w wewnętrznej, jak i zewnętrznej promocji Gminy.

Polityka Środowiskowa Gminy Ozorków została zredagowana podpisana przez Wójta. W wersji oryginalnej dokument został podpisany w 5 egzemplarzach.

Polityka środowiskowa Gminy Ozorków

Władze Gminy Ozorków podejmują działania proekologiczne traktując ochronę środowiska jako ważny czynnik kształtujący rozwój społeczno-gospodarczy. Mając na uwadze ponadto unikatowe walory przyrodnicze i wyjątkowe położenie Gminy, we wszystkich podejmowanych decyzjach uwzględniamy ich wpływ na środowisko.

Najważniejszym celem działań Władz Gminy Ozorków jest zmniejszanie presji na środowisko oraz poprawa jakości życia mieszkańców. Ochronę środowiska traktujemy za jeden z priorytetowych obszarów swej działalności, mając na uwadze dobro obecnych i przyszłych pokoleń.

Dążąc do realizacji działań prośrodowiskowych wyrażamy gotowość do ciągłego ich udoskonalania zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Jednocześnie zobowiązujemy się do nieustannego zapobiegania negatywnym zmianom w środowisku.

Zapewniamy, że nasze wysiłki zmierzać będą w kierunku:

- ochrony wód przed zanieczyszczeniami poprzez rozwój sieci kanalizacyjnej,*
- doskonalenia systemu racjonalnej gospodarki odpadami,*
- racjonalnej gospodarki energetycznej,*
- ochrony unikatowych zasobów przyrody i zachowania bioróżnorodności,*
- zapobiegania degradacji gleb,*
- kreowania świadomości ekologicznej mieszkańców.*

Deklarujemy rozwój Gminy zgodny z najlepszą praktyką współistnienia ze środowiskiem naturalnym. Jednocześnie zobowiązujemy się przestrzegania uregulowań prawnych związanych z ochroną środowiska i ciągłego doskonalenia systemu zarządzania środowiskowego.

Treść polityki jest publicznie dostępna, skierowana do wszystkich zainteresowanych stron oraz w miarę potrzeb aktualizowana.

Władysław Sobolewski

Wójt Gminy Ozorków

3. Wizja ochrony środowiska

Wizja to jeden z bardzo ważnych elementów programu o charakterze strategicznym. Jest próbą opisanego stanu rzeczywistości w danym obszarze, do którego zamierza się dążyć i który zamierza się osiągnąć w bliżej nie określonej przyszłości. Stanowi ona swojego rodzaju doskonały model.

Wizja ochrony środowiska i gospodarki odpadami dla Gminy Ozorków została opracowana w drodze konsultacji społecznych. W dniu 14 czerwca 2004 r. odbyło się spotkanie zespołu roboczego. Zespół stanowił jedną grupę, której skład przedstawiono w tabeli 39.

Tabela 39. Grupa opracowująca wizję ochrony środowiska w Gminie Ozorków

Grupa
Zofia Pabjańczyk
Stanisław Walczak
Zofia Grzywacz
Barbara Krawczyk
Jerzy Kubiak
Marek Kuciński

Źródło: opracowanie własne

Grupa opracowała swoją wersję wizji ochrony środowiska i gospodarki odpadami. W kolejnym etapie, na podstawie dokumentów wypracowanych przez zespół roboczy, zarząd podjął prace nad przygotowaniem wizji ochrony środowiska i wizji gospodarki odpadami. Przygotowane projekty wizji zostały poddane opiniowaniu przez radę koordynacyjną. Po wniesieniu przez nią poprawek otrzymano końcowy tekst wizji ochrony środowiska w Gminie Ozorków.

Aktualizacja w 2008 roku nie spowodowała zmiany wizji ochrony środowiska i gospodarki odpadami gminy Ozorków.

Wizja ochrony środowiska w Gminie Ozorków

Dzięki staraniom władz Gminy oraz wysokiej świadomości ekologicznej mieszkańców, nieustannie podnoszonej w wyniku prowadzenia kampanii proekologicznych przez lokalne media, tereny Gminy są niezwykle cenne i atrakcyjne turystycznie. Piękne, zachwycające bogactwem gatunków świata roślin i zwierząt lasy, malowniczo wkomponowane w lokalny krajobraz zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne oraz objęte ochroną obszary i obiekty przyrodnicze stanowią niezwykle enklawy dla spragnionych spokoju turystów i mieszkańców, pozwalając jednocześnie na zachowanie dziedzictwa przyrodniczego dla przyszłych pokoleń. O dziedzictwie kulturowym Gminy świadczą świetnie zachowane i utrzymane parki wiejskie z unikalnym drzewostanem.

Cały obszar Gminy jest skanalizowany lub zaopatrzonej w indywidualne systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków o wysokiej efektywności oczyszczania. Rowy melioracyjne są prawidłowo eksploatowane, poddawane systematycznej renowacji, a dzięki wyeliminowaniu zrzutów ścieków nieoczyszczonych i unowocześnieniu systemu monitoringu rzek płynących przez Gminę, udało się przywrócić im I klasę czystości wód.

W ramach zmiany systemów grzewczych cała Gmina została zgazyfikowana, a stosowanie węgla praktycznie wyeliminowano. Wykorzystuje się odnawialne źródła energii, w tym głównie zasoby wód termalnych z terenu Gminy, uzupełniane uprawami roślin energetycznych, produkcją biogazu czy wykorzystaniem ogniw słonecznych.

Wysokorozwiniętym działem gospodarki jest agroturystyka. Gospodarstwa agroturystyczne wykorzystują walory przyrodnicze i rekreacyjno-wypoczynkowe Gminy przyciągając turystów dużą liczbą szlaków dydaktycznych-turystycznych zarówno pieszych jak i rowerowych oraz uporządkowanymi zagrodami i odnowionymi drogami.

Znakomita większość gospodarstw stosuje dobre praktyki rolnicze, wiele z nich, dzięki idealnej czystości środowiska, rozwinęła produkcję ekologiczną.

Dzięki promocji kolei jako podstawowego środka transportu oraz zastosowaniu ciągów zieleni izolacyjnej i ekranów akustycznych, mieszkańcy Gminy nie są narażeni na ponadnormatywne oddziaływanie hałasu.

Tereny wiejskie zachwycają czystością, ładem i porządkiem, utrzymywanym dzięki współpracy wszystkich użytkowników środowiska.

4. Priorytety (obszary strategiczne)

Wszelkie działania w zakresie Programu powinny skupić się na określonych domenach. Wyróżnienie odpowiednich obszarów, to kolejny ważny krok w przygotowaniu Programu.

Wyróżnienia obszarów strategicznych dokonać można różnymi sposobami. Wydaje się, że najbardziej skuteczne dla programowania ochrony środowiska w Gminie powinny być:

- analiza diagnozy stanu środowiska i gospodarki odpadami,
- analiza aspektów środowiskowych,
- definiowanie obszarów problemowych.

Powyższe metody zastosowano dla wyróżnienia obszarów strategicznych w dziedzinie ochrony środowiska i gospodarki odpadami dla Gminy Ozorków. Analizy diagnozy dokonano na podstawie wcześniej przeprowadzonych badań. Podobnie w przypadku aspektów środowiskowych - dokonano analizy wcześniej wyróżnionych aspektów. Trzecim elementem pozwalającym wyróżnić obszary strategiczne była diagnoza obszarów problemowych. Zdefiniowano je w dniu 14 czerwca 2004 r. na sesji zespołu roboczego. Zespół roboczy (tab.40) dokonał wyróżnienia problemów w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami w Gminie Ozorków.

Tabela 40. Grupa definiująca obszary problemowe w ochronie środowiska Gminy Ozorków

Grupa
Zofia Pabjańczyk
Stanisław Walczak
Zofia Grzywacz
Barbara Krawczyk
Jerzy Kubiak
Marek Kuciński

Źródło: opracowanie własne

Zdefiniowano problemy, z którymi boryka się Gmina. Następnie zarząd dokonał podsumowania i zbudował listę obszarów problemowych.

Obszary problemowe Gminy Ozorków w dziedzinie ochrony środowiska

Obszar I: Gospodarka wodno-ściekowa

1. Brak kanalizacji i oczyszczalni ścieków.
2. Nieszczelne szamba i zbiorniki na nieczystości płynne.
3. Niska klasa czystości wód powierzchniowych.
4. Wylewanie zawartości szamb na pola i podlewanie upraw nieodpowiadającą normom wodą z Bzury.
5. Brak systematycznej konserwacji urządzeń melioracyjnych.
6. Odprowadzanie ścieków z gospodarstw domowych (zwłaszcza w sezonie letnim w okolicach Sokolnik i Katarzynowa), rolnych i zakładów przemysłowych do rowów i rzek bez uprzedniego oczyszczenia.

Obszar II: Ochrona środowiska przyrodniczego

1. Niszczenie naturalnych siedlisk roślin i zwierząt m.in. poprzez wypalanie traw.
2. Nadmierne wycinanie drzew wzdłuż rowów melioracyjnych
3. Plaga dziczyńskich kotów i bezpańskich zwierząt
4. Brak zwierzyny łownej oraz nadmierne kłusownictwo
5. Zaśmiecanie lasów

Obszar III: Powietrze atmosferyczne

1. Brak gazyfikacji Gminy
2. Niewykorzystywanie odnawialnych źródeł energii.
3. Brak informacji na temat źródeł finansowania przyłączy gazowych.

Obszar IV: Świadomość ekologiczna mieszkańców i edukacja ekologiczna

1. Niska świadomość ekologiczna mieszkańców.
2. Słaba edukacja ekologiczna dorosłych.
3. Niestosowanie dobrych praktyk rolniczych.
4. Wysypywanie popiołu na drogę.

Na podstawie wyróżnionych obszarów problemowych, wcześniej określonych aspektów środowiskowych oraz przeprowadzonej diagnozy stanu środowiska wyróżniono priorytety (obszary strategiczne). Wyróżniono 4 priorytety (obszary strategiczne):

Priorytet (obszar strategiczny) I: **Sprawnie funkcjonujący system gospodarki wodnej i ściekowej**

Priorytet (obszar strategiczny) II: **Ochrona zasobów przyrody i dziedzictwa kulturowego**

Priorytet (obszar strategiczny) III: **Odnawialne źródła energii i ochrona powietrza atmosferycznego**

Priorytet (obszar strategiczny) IV: **Świadomość ekologiczna mieszkańców i edukacja ekologiczna**

W powyższych 4 priorytetach (obszarach strategicznych) zostały zdefiniowane cele i zadania środowiskowe.

W aktualizacji Programu Ochrony Środowiska w roku 2008 dokonano zmiany terminologicznej. W celu ujednolicenia nazewnictwa z dokumentami innych jednostek, w miejsce stosowanego dotychczas terminu „*obszary strategiczne*” wprowadzono termin „*priorytety*”.

5. Cele i zadania środowiskowe

Cele środowiskowe

Istota celów i zadań środowiskowych sprowadza się do tego, iż to właśnie one tworzą rzeczywisty Program Ochrony Środowiska w Gminie. Mówiąc o celach środowiskowych proponujemy posługiwać się ich definicją określoną w normie ISO 14001:

„Efekty, które zamierza się osiągnąć, wynikające z polityki środowiskowej oraz z istotnych aspektów środowiskowych, które jednostka organizacyjna sama wyznacza sobie do osiągnięcia, i które są określane ilościowo, jeśli tylko jest to praktycznie możliwe.”

Koncentrując się na powyższej definicji oraz na wymaganiach formalno-prawnych i metodycznych, należałoby określić atrybuty celów środowiskowych. Cele środowiskowe:

- wpisują się w cele dokumentów wyższego szczebla,
- służą realizacji misji Gminy,
- pozwalają dążyć do osiągnięcia stanu określonego w wizji,
- wynikają z polityki środowiskowej,
- są ustalane w obrębie obszarów strategicznych,
- nie są sprzeczne ze strategicznymi celami Gminy postawionymi w strategii rozwoju lub w programach sektorowych,
- są ustalane przez Gminę,
- są możliwe do osiągnięcia (możliwości finansowe, technologiczne),
- są określone ilościowo (o ile to możliwe).

Należy zwrócić uwagę, że cele do osiągnięcia Gmina ustala sama sobie. W kontekście tego nie do przyjęcia byłaby sytuacja, gdyby postawione cele nie zostały

zrealizowane. Stąd bardzo ważne jest, sygnalizowane w części „Wstępne porozumienie”, określenie przez Gminę wysokości środków przeznaczonych na realizację Programu.

Zadania środowiskowe

Zadania środowiskowe to zgodnie z normą ISO 14001:

„Szczególne wymagania odnośnie skuteczności działania ujęte ilościowo, jeśli jest to praktycznie możliwe, odnoszące się do jednostki organizacyjnej lub jej części, które wynikają z celów środowiskowych, które muszą być ustalone i zrealizowane dla osiągnięcia tych celów.”

Zadania służące realizacji celów mogą mieć różnorodny charakter - w zależności od kryterium zadania można podzielić na: krótkookresowe i długookresowe, wysokonakładowe i niskonakładowe, techniczno-technologiczne i organizacyjne, itd. Często ten sam cel można osiągnąć realizacją zupełnie różnych zadań. Ważne jest, aby tak skonstruować zadania, żeby były one realizowalne i pozwalały osiągać postawione cele.

Zaproponowane w Programie zadania podzielono na 3 kategorie: podstawowe, optymalne i maksymalne. Zadania podstawowe składają się na wariant bazowy Programu i powinny być zrealizowane w 100%. Przyjmując Program należy w pełni zabezpieczyć środki na ich realizację. Zadania optymalne zakładają częściowe współfinansowanie ze środków zewnętrznych. Środki te są środkami potencjalnymi, ponieważ w momencie tworzenia programu środki nie zostały przyznane Gminie. Realizacja zadań optymalnych wymyka się więc częściowo spod kontroli Gminy. Zadania maksymalne mają charakter uzupełniający. W pewnym stopniu są to zadania przekraczające oczekiwania. Ich realizacja zależy również od uzyskania środków zewnętrznych.

Cele i zadania dla Programu Ochrony Środowiska i Planu Gospodarki Odpadami dla Gminy Ozorków zostały wstępnie przygotowane przez zarząd. Następnie zostały poddane dyskusji na forum zespołu roboczego. Członkowie zespołu zaopiniowali przedstawione cele i zaproponowali cele dodatkowe. Następnie zarząd dokonał weryfikacji celów wcześniej przygotowanych o wytyczne i wnioski wynikłe z zebrania zespołu roboczego. Tak postawione cele zostały przedstawione grupie nadzorczej. Po ich zatwierdzeniu cele zostały włączone do projektu Programu.

Harmonogram realizacji

Wszystkie cele i zadania powinny być ujęte w odpowiedni harmonogram realizacji. W harmonogramie powinny być określone następujące elementy:

- zadanie,

- odpowiedzialność za realizację zadania,
- środki przeznaczone na realizację,
- źródło finansowania,
- termin realizacji
- zgodność z dokumentami wewnętrznymi Gminy
- zgodność z dokumentami zewnętrznymi

Obszar strategiczny :

Cel :

Lp.	Zadanie	Środki	Źródło finansowania	Odpowiedzialny	Termin realizacji											
					2004 r.				2005 r.				2006 r.			
					1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4

Cyfry w kolumnach pod kolejnym rokiem oznaczają kwartały

Ryc. 13. Przykładowa tabela harmonogramu realizacji celów i zadań środowiskowych

Źródło: opracowanie własne

Dla celów i zadań należy określić, ex ante, kryteria oceny ich realizacji. Kryteria staną się ważnym elementem oceny realizacji całego Programu.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ozorków na lata 2008-2011 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2012-2015
Priorytet I: Sprawnie funkcjonujący system gospodarki wodnej i ściekowej

Polityka środowiskowa

„Zapewniamy, że nasze wysiłki zmierzać będą w kierunku:
- ochrony wód przed zanieczyszczeniami poprzez rozwój sieci kanalizacyjnej.”

Wizja ochrony środowiska

„Cały obszar Gminy jest skanalizowany lub zaopatrzony w indywidualne systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków o wysokiej efektywności oczyszczania. Rowy melioracyjne są prawidłowo eksploatowane i ,poddawane systematycznej renowacji, a dzięki wyeliminowaniu zrzutów ścieków nieoczyszczonych i unowocześnieniu systemu monitoringu rzek płynących przez Gminę udało się przywrócić im I klasę czystości wód.”

Cele	Zadania	Charakter ¹⁾	Odpowiedzialny	Nakłady	Źródła finansowania	Zgodność wewnętrzna	Zgodność zewnętrzna	Termin realizacji							
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1. Poprawa stanu czystości wód powierzchniowych i podziemnych	1. Budowa zbiorczej kanalizacji sanitarnej we Wróblewie	P	Urząd Gminy	1 345 000	Budżet Gminy Środki z UE FOŚiGW	WPI 1.1, PRL IV, SUKZP 1.3.1, SUKZP 9.2	WPOŚ I.2.1 <i>PPOŚ 5.5</i>								
	2. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków rozproszonych na terenie gminy	P	Urząd Gminy	1 400 000	Budżet Gminy, FOŚiGW,	WPI 1.1, PRL IV, SUKZP 1.3.1, SUKZP 9.2	WPOŚ I.2.1 <i>PPOŚ 5.5</i>								
	3. Uporządkowanie gospodarki ściekowej w ramach Aglomeracji Gminy Ozorków	P	Urząd Gminy	12 185 300	Budżet Gminy, Środki z UE FOŚiGW kredyt	WPI 1.1, PRL IV, SUKZP 1.3.1, SUKZP 9.2	WPOŚ I.2.1 <i>PPOŚ 5.5</i>								
	4. Monitoring nielegalnych odprowadzeń ścieków do cieków wodnych	O	Urząd Gminy	bn	-	SUKZP 9.2	<i>PPOŚ 5.5</i>								
	5. Likwidacja nielegalnych odprowadzeń ścieków do cieków wodnych	O	Urząd Gminy	bd	Budżet Gminy FOŚiGW	SUKZP 9.2	-								
2. Zapewnienie mieszkańcom wody do picia dobrej jakości	1. Wymiana sieci wodociągowej azbestowo-cementowej na PCV w Czerchowie, Skotnikach i Tymienicy	P	Urząd Gminy	1 610 000	Budżet Gminy FOŚiGW Środki z UE	WPI 2.4, PRL IV, SUKZP 9.2	WPOŚ I.1.5 <i>PPOŚ 5.5</i>								
	2. Rozbudowa sieci wodociągowej na terenie gminy	P	Urząd Gminy	ok. 100 000 w każdym roku realizacji	Budżet Gminy FOŚiGW Środki z UE		WPOŚ I.1.5 <i>PPOŚ 5.5</i>								
	3. Rozbudowa hydroforni w Sokolnikach Lesie	P	Urząd Gminy	735 000	Budżet Gminy Środki z UE	WPI 2.6, PRL IV, SUKZP 9.2	WPOŚ I.1.5 <i>PPOŚ 5.5</i>								
	4. Modernizacja ciągu technologicznego w stacji wodociągowej w Tymienicy	P	Urząd Gminy	60 000	Budżet gminy	WPI 2.6, PRL IV, SUKZP 9.2	WPOŚ I.1.5 <i>PPOŚ 5.5</i>								
3. Zagospodarowanie gnojówki, gnojowicy i obornika	1. Doradztwo dot. budowy płyt obornikowych i zbiorników na gnojowicę	P	ODR przy współpracy z Urzędem Gminy	bn	-	-	-								
4. Mała retencja i melioracje szczegółowe	1. Właściwe utrzymanie istniejącego systemu melioracyjnego będącego w gestii gminy	O	RZGW przy współpracy z Urzędem Gminy	bd	Budżet Gminy, FOŚiGW	SUKZP 1.3.1 SUKZP 9.2	WPOŚ I.3.2 WPOŚ I.3.6								
	2. Realizacja zapisów „Programu Bzura”	O	Urząd Gminy, Stowarzyszenie Gmin Dorzecza Bzury	bd	Zgodnie z założeniami „Programu Bzura”	SUKZP 9.2	<i>PPOŚ 5.5</i>								

P- podstawowy, O – optymalny, M - maksymalny ; PPOŚ – Powiatowy Program Ochrony Środowiska, SUKZP – Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ozorków,
WPI – Wieloletni Program Inwestycyjny Gminy Ozorków na lata 2007 – 2010, PRL – Plan Rozwoju Lokalnego

Priorytet II: Ochrona zasobów przyrody i dziedzictwa kulturowego

Polityka środowiskowa
„Zapewniamy, że nasze wysiłki zmierzać będą w kierunku:
– ochrony unikatowych zasobów przyrody i zachowania bioróżnorodności,
– zapobiegania degradacji gleb.,
.Wizja ochrony środowiska
„Piękne, zachwycające bogactwem gatunków świata roślin i zwierząt lasy, malowniczo wkomponowane w lokalny krajobraz zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne oraz objęte ochroną obszary i obiekty przyrodnicze stanowią niezwykle enklawy dla spragnionych spokoju turystów i mieszkańców i pozwalają na zachowanie dziedzictwa przyrodniczego dla przyszłych pokoleń. O dziedzictwie kulturowym Gminy świadczą świetnie zachowane i utrzymane parki wiejskie z unikalnym drzewostanem”

Cele	Zadania	Charakter ¹⁾	Odpowiedzialny	Nakłady	Źródła finansowania	Zgodność wewnętrzna	Zgodność zewnętrzna	Termin realizacji							
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1. Inwentaryzacja i zapewnienie właściwej ochrony zasobów przyrodniczych na terenie Gminy	1. Opracowanie dokumentacji ekofizjograficznej/inwentaryzacji przyrodniczej, uwzględniającej obszary i obiekty chronione lub szczególnie cenne.	O	Urząd Gminy	bd	Ekofundusz, FOŚiGW	SUKZP 8.1.3.5	WPOŚ III.1.2, WPOŚ III.3.1-2 <i>PPOŚ 5.8, PPOŚ 5.1</i>								
	2. Opracowanie listy obszarów lub obiektów szczególnie cennych a narażonych na negatywne skutki antropopresji	O	Urząd Gminy	bn	-	SUKZP 8.1.3.5	WPOŚ III.1.2, WPOŚ III.3.1-2 <i>PPOŚ 5.8 PPOŚ 5.1</i>								
	3. Stworzenie koncepcji i wykonanie ścieżek rowerowych, spacerowych i szlaków turystycznych w oparciu o najcenniejsze walory przyrodnicze Gminy	M	Urząd Gminy, stowarzyszenia ekologiczne, organizacje pozarządowe	bd	Budżet Gminy, Środki UE, FOŚiGW	SUKZP 8.1.3.5 SUKZP 10	-								
	4. Właściwa pielęgnacja i ochrona lasów oraz realizacja założeń krajowego programu zwiększania lesistości na terenie - zalesianie nieużytków i najsłabszych gleb z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo – krajobrazowych	O	Nadleśnictwa przy współpracy z Urzędem Gminy	bd	Nadleśnictwa, Budżet Gminy, Budżet Powiatu,	SUKZP 8.1.3.5	<i>PPOŚ 5.8</i> WPOŚ III.2.3								
2. Rozwój zrównoważony obszarów wiejskich	1. Pomoc przy wdrażaniu programów rolnośrodowiskowych poprzez organizowanie szkoleń i warsztatów z tego zakresu	O	Urząd Gminy	bn	-	-	<i>PPOŚ 5.1</i>								
3. Ochrona obszarów o szczególnym znaczeniu dla zachowania bioróżnorodności	1. Utrzymanie i zachowanie korytarzy ekologicznych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym w ramach sieci EKONET Polska	O	Urząd Gminy	bd	Budżet Gminy, Ekofundusz, FOŚiGW	-	<i>PPOŚ 5.8 PPOŚ 5.1</i> WPOŚ III.1.5-6								
	2. Utrzymanie i odtwarzanie elementów krajobrazu rolniczego o znaczeniu ochronnym i kulturowym	O	Urząd Gminy	bd	Budżet Gminy, Fundusze Pomocowe UE, FOŚiGW	SUKZP 8.1	<i>PPOŚ 5.8 PPOŚ 5.1</i>								
	3. Opieka nad bezdomnymi zwierzętami w porozumieniu z innymi gminami lub powiatem	O	Urząd Gminy we współpracy z innymi Urzędami Gmin bądź Powiatem	bd	-	-	-								

P- podstawowy, O – optymalny, M - maksymalny ; PPOŚ – Powiatowy Program Ochrony Środowiska, SUKZP – Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ozorków,
WPI – Wieloletni Program Inwestycyjny Gminy Ozorków na lata 2007 – 2010, PRL – Plan Rozwoju Lokalnego

Priorytet III: Odnawialne źródła energii i ochrona powietrza atmosferycznego

Polityka środowiskowa
„Zapewniamy, że nasze wysiłki zmierzać będą w kierunku:
– racjonalnej gospodarki energetycznej,”

.Wizja ochrony środowiska
„W ramach zmiany systemów grzewczych cała Gmina została zgazyfikowana, a stosowanie węgla praktycznie wyeliminowano. Wykorzystuje się odnawialne źródła energii, w tym głównie zasoby wód termalnych z terenu Gminy uzupełniane uprawami roślin energetycznych, produkcją biogazu czy wykorzystaniem ogniw słonecznych.,,

Cele	Zadania	Charakter ¹⁾	Odpowiedzialny	Nakłady	Źródła finansowania	Zgodność wewnętrzna	Zgodność zewnętrzna	Termin realizacji							
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1. Poprawa jakości powietrza	1. Modernizacja kotłowni, zamiana węglowych na olejowe lub gazowe.	P	Urząd Gminy	bd	Budżet Gminny, Fundusze UE, FOŚiGW	SUKZP 8.1.3.2 SUKZP 10	PPOŚ 5.3 WPOŚ V.1.7 WPOŚ V.3.1								
	2. Termomodernizacje budynków i obiektów użyteczności publicznej	P	Urząd Gminy	bd	Budżet Gminy, Fundusze UE, FOŚiGW	-	PPOŚ 5.3 WPOŚ V.1.4								
	3. Promowanie zasady poszanowania energii (informacje w lokalnym miesięczniku, na stronie internetowej, ulotki, broszury)	M	Urząd Gminy	10 000	Budżet Gminny, FOŚiGW	-	PPOŚ 5.3								
	4. Przeprowadzenie inwentaryzacji źródeł energii cieplnej w gospodarstwach domowych	M	Urząd Gminy	15 000	FOŚiGW. Budżet Gminy	-									
	5. Budowa, przebudowa, remonty i modernizacja infrastruktury drogowej zgodnie z WPI	P	Urząd Gminy	3 462 639	Budżet Gminy, środki z terenowego funduszu ochrony gruntów rolnych, Fundusze UE	SUKZP 10 WPI 5	WPOŚ V.1.5								

P- podstawowy, O – optymalny, M - maksymalny ; PPOŚ – Powiatowy Program Ochrony Środowiska, SUKZP – Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ozorków,
WPI – Wieloletni Program Inwestycyjny Gminy Ozorków na lata 2007 – 2010, PRL – Plan Rozwoju Lokalnego

Priorytet IV: Świadomość ekologiczna mieszkańców i edukacja ekologiczna

Polityka środowiskowa															
Zapewniamy, że nasze wysiłki zmierzać będą w kierunku: – kreowania świadomości ekologicznej mieszkańców.															
.Wizja ochrony środowiska															
'Dzięki staraniom władz Gminy oraz wysokiej świadomości ekologicznej mieszkańców, nieustannie podnoszonej w wyniku prowadzenia kampanii proekologicznych przez lokalne media, tereny Gminy są niezwykle cenne i atrakcyjne turystycznie.															
Cele	Zadania	Charakter ¹⁾	Odpowiedzialny	Nakłady	Źródła finansowania	Zgodność wewnętrzna	Zgodność zewnętrzna	Termin realizacji							
								2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1. Podniesienie świadomości mieszkańców i dostęp do informacji	1. Opracowanie bazy danych o środowisku przyrodniczym gminy	M	Urząd Gminy	10 000	Budżet Gminy	-	WPOŚ X.2.1 PPOŚ 5.9								
	2. Opracowanie procedury udostępniania i aktualizacji bazy danych o środowisku przyrodniczym gminy	M	Urząd Gminy	bn	Budżet Gminy	-	WPOŚ X.2.1 PPOŚ 5.9								
	3. Opracowanie i wdrożenie Gminnego Programu Edukacji Ekologicznej	M	Urząd Gminy	15 000	Budżet Gminy FOŚiGW	-	WPOŚ X.1.1 PPOŚ 5.9								
2. Edukacja ekologiczna młodzieży i dzieci	1. Stworzenie koncepcji i wykonanie ścieżek rekreacyjno-dydaktycznych po obszarach cennych przyrodniczo	M	Urząd Gminy	25 000	Budżet Gminy FOŚiGW FOŚiGW Sponsorzy	-	WPOŚ X.1.2 PPOŚ 5.9								

P- podstawowy, O – optymalny, M - maksymalny ; PPOŚ – Powiatowy Program Ochrony Środowiska, SUKZP – Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ozorków, WPI – Wieloletni Program Inwestycyjny Gminy Ozorków na lata 2007 – 2010, PRL – Plan Rozwoju Lokalnego

6. Monitoring i ocena

Systematycznie prowadzony monitoring (kontrola) pozwala na weryfikację podejmowanych działań, zarówno w sferze ekologicznej jak i ekonomicznej, dlatego też Programy Ochrony Środowiska podlegają monitoringowi na każdym szczeblu ich realizacji.

W Krajowym Programie Ochrony Środowiska system monitoringu tworzą:

- Raporty rządowe i organizacji pozarządowych,
- ogólnopolskie konferencje, na których oceniana jest realizacja Programu,
- opinie i oceny zewnętrzne wydawane przez agendy ONZ i in.

Monitoring regionalnego Programu Ochrony Środowiska powinien opierać się na stałym i ciągłym procesie obserwacji ilościowych i jakościowych zmian wybranych wskaźników. Celem procesu jest dostarczenie wszelkich informacji na temat słuszności i skuteczności podejmowanych działań oraz ich zmianę w przypadku rozbieżności pomiędzy założeniami a uzyskanymi rezultatami. Bieżąca i etapowa kontrola realizacji Programu Ochrony Środowiska powinna zostać zapewniona poprzez ustalenie ogólnych zasad procesu monitoringu.

Na monitoring Programu Ochrony Środowiska regionu powinny składać się następujące działania:

1. Systematyczne zbieranie informacji oraz wszelkich danych liczbowych dotyczących realizacji celów i zadań strategicznych;
2. Opracowywanie cyklicznych raportów na temat stopnia realizacji Programu Ochrony Środowiska w sferze społeczno-gospodarczej;
3. Ocena rozbieżności pomiędzy założonymi celami i zadaniami a osiągniętymi rezultatami;
4. Identyfikacja obszarów wymagających podjęcia działań interwencyjnych oraz analiza przyczyn rozbieżności;
5. Określenie stopnia wykonania założonych celów i zadań oraz ocena osiągniętych rezultatów;
6. Planowanie zmian w strategii oraz wdrożenie nowo przyjętych działań.

Ocena realizacji Programu Ochrony Środowiska powinna być przeprowadzona:

- po zakończeniu opracowania Programu,
- w trakcie jego realizacji,

- po zakończeniu realizacji wszystkich przyjętych celów i zadań przyjętych w Programie.

Efekty podlegające ocenie można podzielić na: wymierne, dające się określić liczbowo (np. liczba kilometrów położonych rur kanalizacyjnych) oraz niewymierne, oceniane subiektywnie w postaci punktowej (np. wzrost świadomości ekologicznej).

Zgodnie z ustawą *Prawo ochrony środowiska* stopień realizacji Programu jest oceniany przez Radę Gminy na podstawie raportu z wykonania Programu, który sporządzany jest co dwa lata. Również co dwa lata weryfikacji podlega lista celów i zadań przewidzianych do realizacji w najbliższych czterech latach od jego wdrożenia.

Bieżące działania podejmowane w ramach monitoringu Programu Ochrony Środowiska dają obraz postępu w realizacji założonych celów i zadań. W perspektywie długoletniej monitoring umożliwi obserwację dynamiki realizacji celów oraz zmian strukturalnych.

Poniżej przedstawiono narzędzia monitoringu realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ozorków. Dla każdego zadania określono miernik jego realizacji, skalę oceny oraz częstotliwość oceny. Przyjęcie jednakowej wysokości skali (0-5) dla każdego z zadań pozwoli określić poziom osiągnięcia danego celu (na określonym etapie jego realizacji), a także poziom zaawansowania realizacji Programu. Proponuje się określić następujące stopnie poziomu zaawansowania realizacji Programu lub osiągnięcia danego celu (średnia ocena dla całego Programu lub dla danego celu):

- powyżej 4,50 - bardzo wysoki poziom realizacji Programu (osiągania celu);
Program (cel) zrealizowany w całości lub prawie w całości;
- 3,50-4,49 - wysoki poziom zaawansowania Programu (osiągania celu);
- 2,50-3,49 - średni poziom zaawansowania Programu (osiągania celu);
- 1,50-2,49 - niski poziom zaawansowania Programu (osiągania celu);
- 0,50-1,49 - bardzo niski poziom zaawansowania Programu (osiągania celu);
- poniżej 0,5 - Program (cel) w niewielkim stopniu zrealizowany, trudno mówić o jego zaawansowaniu; Program (cel) w początkowym stopniu realizacji.

Oceny realizacji Programu jako całości proponuje się dokonać w następujących terminach:

- 30 czerwca 2009 r.

- 30 czerwca 2010 r. (termin obligatoryjny, wymagany *Prawem ochrony środowiska*; wynik i odpowiednie sprawozdanie należy przedstawić Radzie Gminy Ozorków)
- 30 czerwca 2011 r.
- 30 czerwca 2012 r. (termin obligatoryjny, wymagany *Prawem ochrony środowiska*; wynik i odpowiedni sprawozdanie należy przedstawić Radzie Gminy Ozorków; w tym terminie należy również dokonać aktualizacji Programu).

Program Ochrony Środowiska Gminy Ozorków na lata 2008-2011 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2012-2015

Monitoring realizacji

Priorytet I

Sprawnie funkcjonujący system gospodarki wodnej i ściekowej

Cele	Zadania	Mierniki realizacji	Skala oceny	Częstotliwość oceny
1. Poprawa stanu czystości wód powierzchniowych i podziemnych	1. Budowa zbiorczej kanalizacji sanitarnej we Wróblewie	Etap zaawansowania budowy (%)	5 - budowa ukończona 4 - budowa zrealizowana w powyżej 75% 3 - budowa zrealizowana w 50-75% 2 - budowa zrealizowana w 25-50% 1- budowa zrealizowana w stopniu poniżej 25% 0 - budowa nie rozpoczęta	Raz w roku
	2. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków rozproszonych na terenie gminy	Etap zaawansowania budowy (szt.)	5 – 20 szt. w roku 4 - 15 szt. w roku 3 - 10 szt. w roku 2 - 5 szt. w roku 1- mniej niż 5 szt. w roku 0 – żadna	Raz w roku
	3. Uporządkowanie gospodarki ściekowej w ramach Aglomeracji Gminy Ozorków	Etap realizacji programu (%)	5 - program ukończony 4 – program zrealizowany w powyżej 75% 3 - program zrealizowany w 50-75% 2 - program zrealizowany w 25-50% 1- program zrealizowany w stopniu poniżej 25% 0 - nie rozpoczęto realizacji programu	Raz w roku
	4. Monitoring nielegalnych odprowadzeń ścieków do cieków wodnych	Liczba zidentyfikowanych punktów	5 – identyfikacja 100% punktowych źródeł 4 - identyfikacja 50-75 % punktowych źródeł 3 - identyfikacja 25-50% punktowych źródeł 2 - identyfikacja 10-25% punktowych źródeł 1- identyfikacja poniżej 10% punktowych źródeł 0 – identyfikacja nie została przeprowadzona	Jednorazowo

	5. Likwidacja nielegalnych odprowadzeń ścieków do cieków wodnych	Liczba zlikwidowanych nielegalnych odprowadzeń	5 – zlikwidowanie 75-100% zidentyfikowanych odprowadzeń 4 - zlikwidowanie 50- 75% zidentyfikowanych odprowadzeń 3 - zlikwidowanie 25-50% zidentyfikowanych odprowadzeń 2 - zlikwidowanie 10-25% zidentyfikowanych odprowadzeń 1 - zlikwidowanie poniżej 10% zidentyfikowanych odprowadzeń 0 – nie zlikwidowano żadnych odprowadzeń	Jednorazowo
2. Zapewnienie mieszkańcom wody do picia dobrej jakości	1. Wymiana sieci wodociągowej azbestowo-cementowej na PCV w Czerchowie, Skotnikach i Tymienicy	Stopień zaawansowania wymiany (%)	5 - wymiana ukończona 4 - wymiana zrealizowana w powyżej 75% 3 – wymiana zrealizowana w 50-75% 2 – wymiana zrealizowane w 25-50% 1- rozpoczęto wymianę, prace zrealizowane w stopniu poniżej 25% 0 – wymiany nie rozpoczęto	Raz w roku
	2. Rozbudowa sieci wodociągowej na terenie gminy	Odsetek podłączonych gospodarstw	5 – podłączono 100 % planowanych do podłączenia gospodarstw 4 - podłączono nie wszystkie, ale powyżej 75% planowanych do podłączenia gospodarstw 3 - podłączono 50-75% planowanych do podłączenia gospodarstw 2 - podłączono 25-50% planowanych do podłączenia gospodarstw 1- podłączono poniżej 25% planowanych do podłączenia gospodarstw 0 – nie podłączono żadnego gospodarstwa	Raz w roku

	3. Rozbudowa hydroforni w Sokolnikach Lesie	Etap zaawansowania rozbudowy (%)	5 - budowa ukończona 4 - budowa zrealizowana w powyżej 75% 3 - budowa zrealizowana w 50-75% 2 - budowa zrealizowana w 25-50% 1- budowa zrealizowana w stopniu poniżej 25% 0 - budowa nie rozpoczęta	Raz w roku
	4. Modernizacja ciągu technologicznego w stacji wodociągowej w Tymienicy	Stopień zaawansowania modernizacji (%)	5 - prace modernizacyjne ukończone 4 - prace modernizacyjne zrealizowane w powyżej 75% 3 – prace modernizacyjne zrealizowane w 50-75% 2 – prace modernizacyjne zrealizowane w 25-50% 1- rozpoczęto prace modernizacyjne zrealizowane w stopniu poniżej 25% 0 – modernizacji nie rozpoczęto	Raz w roku
3. Zagospodarowanie gnojówki, gnojowicy i obornika	1. Doradztwo dot. budowy płyt obornikowych i zbiorników na gnojowicę	Liczba udzielonych porad	5 - udzielono powyżej 20 porad w roku 4 - udzielono 15-19 porad w roku 3 - udzielono 10-14 porad w roku 2 - udzielono 5-9 porad w roku 1 - udzielono mniej niż 5 porad w roku 0 – nie udzielono żadnej porady w roku	Raz w roku
4. Mała retencja i melioracje szczegółowe	1. Właściwe utrzymanie istniejącego systemu melioracyjnego będącego w gestii gminy	Długość odcinków utrzymanych we właściwym stanie	5 – 100 % długości odcinków jest właściwie utrzymywanych i konserwowanych 4 – powyżej 75% odcinków jest właściwie utrzymywanych i konserwowanych 3 – 50-75% odcinków jest właściwie utrzymywanych i konserwowanych 2 – 25-50% odcinków jest właściwie utrzymywanych i konserwowanych 1 – poniżej 25% odcinków jest właściwie utrzymywanych i konserwowanych 0 – nie podjęto żadnych działań w celu utrzymania we właściwym stanie systemu melioracyjnego	Raz w roku

	2. Realizacja zapisów „Programu Bzura”	Stopień zaawansowania realizacji	5 – zrealizowano wszystkie zapisy zawarte w „Programie” 4 – zapisy zrealizowane w co najmniej 75% 3 – zapisy zrealizowane w 50-75% 2 – zapisy zrealizowane w 25-50% 1 – zapisy zrealizowane w mniej niż 25% 0 - nie podjęto działań w zakresie realizacji zapisów	Jednorazowo
--	--	----------------------------------	--	-------------

Priorytet II

Ochrona zasobów przyrody i dziedzictwa kulturowego

Cele	Zadania	Mierniki realizacji	Skala oceny	Częstotliwość oceny
1. Inwentaryzacja i zapewnienie właściwej ochrony zasobów przyrodniczych na terenie Gminy	1. Opracowanie dokumentacji ekofizjograficznej/inwentaryzacji przyrodniczej, uwzględniającej obszary i obiekty chronione lub szczególnie cenne.	Zaawansowanie dokumentu	5 - w pełni ukończony dokument 4 - dokument ukończony w ok. 50 % 3 - przeprowadzono badania terenowe, ale nie opracowano dokumentu 2 - badania terenowe przeprowadzono w ok. 50% 1- opracowano koncepcje przeprowadzenia badań i redakcji dokumentu 0 - nie podjęto żadnych działań	Raz w roku
	2. Opracowanie listy obszarów lub obiektów szczególnie cennych a narażonych na negatywne skutki antropopresji	Zaawansowanie prac nad opracowaniem listy	5 – opracowaną dokładną i szczegółową listę obszarów 4 – lista opracowana w ok. 75% 3 –lista opracowana w ok. 50% 2 - lista opracowana w ok. 25% 1 – rozpoczęcie prac nad opracowywaniem listy 0 – nie podjęto żadnych działań w celu opracowania listy	Jednorazowo
	3. Stworzenie koncepcji i wykonanie ścieżek rowerowych, spacerowych i szlaków turystycznych w oparciu o najcenniejsze walory przyrodnicze Gminy	Poziom zaawansowania koncepcji	5 - dokładnie opracowana, ostateczna wersja koncepcji wraz z dokumentacją techniczną i przyrodniczą 4 - opracowana koncepcja, częściowo przygotowana dokumentacja 3 - opracowana koncepcja, brak dokumentacji 2 - koncepcja w zaawansowanym stadium 1 - koncepcja w pierwotnym stadium 0 - nie podjęto działań w zakresie przygotowania koncepcji	Raz w roku, począwszy od pierwszego roku wskazanego w harmonogramie jako roku opracowania koncepcji
	4. Właściwa pielęgnacja i ochrona lasów oraz realizacja założeń krajowego programu zwiększania lesistości na terenie - zalesianie nieużytków i najsłabszych gleb z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo – krajobrazowych	Stopień zaawansowania realizacji	5 – zrealizowano wszystkie zapisy zawarte w „Programie” 4 – zapisy zrealizowane w co najmniej 75% 3 – zapisy zrealizowane w 50-75% 2 – zapisy zrealizowane w 25-50% 1 – zapisy zrealizowane w mniej niż 25% 0 - nie podjęto działań w zakresie realizacji zapisów	Jednorazowo

2. Rozwój zrównoważony obszarów wiejskich	1. Pomoc przy wdrażaniu programów rolnośrodowiskowych poprzez organizowanie szkoleń i warsztatów z tego zakresu	Liczba przeprowadzonych warsztatów i szkoleń wraz z listą uczestników	5 – zorganizowanie warsztatów w danym (zgodnym z harmonogramem) roku; 30 lub więcej uczestników 4 - zorganizowanie warsztatów; 20-29 uczestników 3 - zorganizowanie warsztatów; 15-19 uczestników 2 - zorganizowanie warsztatów; 10-14 uczestników 1- zorganizowanie warsztatów; mniej niż 10 uczestników 0 – warsztaty nie zostały zorganizowane	Po przeprowadzonym działaniu
3. Ochrona obszarów o szczególnym znaczeniu dla zachowania bioróżnorodności	1. Utrzymanie i zachowanie korytarzy ekologicznych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym w ramach sieci EKONET Polska	Powierzchnia zachowanych obszarów	5 – na terenie Gminy wszystkie korytarze ekologiczne są właściwie utrzymane i zachowane 4 – zrealizowano 75-95% zadań wiążących się z utrzymaniem korytarzy we właściwym stanie 3 – zrealizowano 50% zadań wiążących się z utrzymaniem korytarzy we właściwym stanie 2 – podjęto działania w celu zapewnienia utrzymania korytarzy ekologicznych 1 – opracowano koncepcję ochrony korytarzy zgodna z założeniami sieci EKONET 0 - nie podjęto działań w zakresie ochrony korytarzy ekologicznych	Jednorazowo
	2. Utrzymanie i odtwarzanie elementów krajobrazu rolniczego o znaczeniu ochronnym i kulturowym	Powierzchnia zachowanych obszarów	5 –krajobraz rolniczy w Gminie jest zachowany, i objęty ochroną 4 – zrealizowano 75-95% zadań wiążących się z krajobrazów rolniczych i ich odtwarzaniem 3 – zrealizowano 50% zadań wiążących się z ochroną krajobrazów rolniczych i ich odtwarzaniem 2 – podjęto działania w celu zapewnienia ochrony krajobrazów rolniczych i ich odtworzenia 1 – opracowano koncepcję ochrony krajobrazów rolniczych 0 - nie podjęto działań w zakresie ochrony krajobrazu rolniczego	Jednorazowo
	3. Opracowanie i wdrożenie programu opieki nad bezdomnymi zwierzętami w porozumieniu z innymi gminami lub powiatem	Stopień zaawansowania programu	5 – opracowany, wdrożony i realizowany program 4 – program ukończony w co najmniej 75% 3 - program ukończony w 50-75% 2 - program ukończony w 25-50% 1 - program ukończony w mniej niż 25% 0 - nie podjęto działań w zakresie przygotowania programu	Jednorazowo

Priorytet III

Odnawialne źródła energii i ochrona powietrza atmosferycznego

Cele	Zadania	Mierniki realizacji	Skala oceny	Częstotliwość oceny
1. Poprawa jakości powietrza	1. Modernizacja kotłowni, zamiana węglowych na olejowe lub gazowe.	Zaawansowanie modernizacji	5 - modernizacja zakończona 4 - modernizacja zrealizowana w stopniu powyżej 75% 3 - modernizacja zrealizowana w stopniu 50-75% 2 - modernizacja zrealizowana w stopniu powyżej 25-50% 1 - modernizacja zrealizowana w stopniu poniżej 25% 0 – nie rozpoczęto modernizacji	W każdym roku realizacji modernizacji i w latach składania sprawozdań z realizacji Programu
	2. Termomodernizacje budynków i obiektów użyteczności publicznej	Liczba obiektów po termomodernizacji	5 – termomodernizacja 100% zaplanowanych obiektów 4 – termomodernizacja zrealizowana w stopniu powyżej 75% 3 – termomodernizacja zrealizowana w stopniu 50-75% 2- termomodernizacja zrealizowana w stopniu 25-50% 1 – wyznaczenie obiektów komunalnych, termomodernizacja zrealizowana w stopniu poniżej 25% 0 – nie rozpoczęto termomodernizacji	Raz w roku w latach zakładanych w harmonogramie na realizację zadania
	3. Promowanie zasady poszanowania energii (informacje w lokalnym miesięczniku, na stronie internetowej, ulotki, broszury)	Liczba mieszkańców, do których dotarła informacja	5 – informacja dotarła do wszystkich mieszkańców 4 - informacja dotarła do ponad 75% mieszkańców 3 - informacja dotarła do 50-75% mieszkańców 2 - informacja dotarła do 25-50% mieszkańców 1 - informacja dotarła do mniej niż 25% mieszkańców 0 – nie rozpoczęto akcji informacyjnej	Corocznie w okresie realizacji zadania i w latach składania sprawozdań z realizacji Programu
	4. Przeprowadzenie inwentaryzacji źródeł energii cieplnej w gospodarstwach domowych	Procent zinwentaryzowanych źródeł	5 - w pełni ukończony dokument 4 - dokument ukończony w ok. 50 % 3 - przeprowadzono badania terenowe, ale nie opracowano dokumentu 2 - badania terenowe przeprowadzono w ok. 50% 1- opracowano koncepcje przeprowadzenia badań i redakcji dokumentu 0 - nie podjęto żadnych działań	Jednorazowo, w każdym roku w którym harmonogram zakłada przeprowadzenie inwentaryzacji

	5. Budowa, przebudowa, remonty i modernizacja infrastruktury drogowej zgodnie z WPI	Zaawansowanie modernizacji	5 - modernizacja zakończona 4 - modernizacja zrealizowana w stopniu powyżej 75% 3 - modernizacja zrealizowana w stopniu 50-75% 2 - modernizacja zrealizowana w stopniu powyżej 25-50% 1 - modernizacja zrealizowana w stopniu poniżej 25% 0 – nie rozpoczęto modernizacji	W każdym roku realizacji modernizacji i w latach składania sprawozdań z realizacji Programu
--	---	----------------------------	--	---

Priorytet IV

Świadomość ekologiczna mieszkańców i edukacja ekologiczna

Cele	Zadania	Miernik realizacji	Skala oceny	Częstotliwość oceny
1. Podniesienie świadomości mieszkańców i dostęp do informacji	1. Opracowanie bazy danych o środowisku przyrodniczym gminy	Etap przygotowania/funkcjonowania bazy danych	5 – funkcjonująca baza danych 4 – ukończono prace nad budową bazy danych 3 – rozpoczęto prace nad budową bazy danych 2 – przygotowano projekt bazy danych 1 - opracowano koncepcje bazy danych 0 – nie podjęto działań w kierunku stworzenia bazy danych	W każdym roku realizacji zadania
	2. Opracowanie procedury udostępniania i aktualizacji bazy danych o środowisku przyrodniczym gminy	Stopień zaawansowania opracowywania procedury	5 – procedura wdrożona, pozwala skutecznie aktualizować dane o stanie środowiska 4 – procedura wdrożona, jednak nie pozwala w pełni skutecznie aktualizować danych o stanie środowiska o środowisku 3 – procedura opracowana, jednak nie została wdrożona 2 – zaawansowane prace nad opracowaniem procedury 1 – rozpoczęto prace nad opracowaniem procedury 0 – nie rozpoczęto prac nad opracowaniem procedury	Stopień zaawansowania opracowywania/funkcjonowania procedury
	3. Opracowanie i wdrożenie Gminnego Programu Edukacji Ekologicznej	Stopień zaawansowania dokumentu	5 - dokładnie opracowana, ostateczna wersja programu, program wdrożony 4 – program ukończony w co najmniej 75% 3 - program ukończony w 50-75%	Jednorazowo

			2 - program ukończony w 25-50% 1 - program ukończony w mniej niż 25% 0 - nie podjęto działań w zakresie przygotowania programu	
2. Edukacja ekologiczna młodzieży i dzieci	1. Stworzenie koncepcji i wykonanie ścieżek rekreacyjno-dydaktycznych po obszarach cennych przyrodniczo	Poziom zaawansowania koncepcji	5 - dokładnie opracowana, ostateczna wersja koncepcji wraz z dokumentacją techniczną i przyrodniczą 4 - opracowana koncepcja, częściowo przygotowana dokumentacja 3 - opracowana koncepcja, brak dokumentacji 2 - koncepcja w zaawansowanym stadium 1 - koncepcja w pierwotnym stadium 0 - nie podjęto działań w zakresie przygotowania koncepcji	Raz w roku, począwszy od pierwszego roku wskazanego w harmonogramie jako roku opracowania koncepcji

7. Dokumentacja Programu

Dokumentami Programu są dokumenty opracowane w ramach Programu Ochrony Środowiska na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 - 2011:

- Diagnoza stanu środowiska Gminy,
- Polityka środowiskowa Gminy,
- Księga środowiskowa (w tym plan gospodarki odpadami),
- Protokoły z zebrań zarządu, grupy nadzorczej i zespołu roboczego (dołączone w formie załączników do Programu Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami,
- Zapisy z realizacji Programu.

Oddzielny dokument, bezpośrednio związany w Programem Ochrony Środowiska na lata 2008 – 2011 z perspektywą na lata 2012 - 2015, stanowi Prognoza oddziaływania na środowisko dla Programu Ochrony Środowiska Gminy Ozorków. Został on dołączony do niniejszego programu.

Poszczególne dokumenty powinny stanowić oddzielne części ze względu na różny ich charakter i przeznaczenie.

Dokumenty powinny znajdować się w miejscu ich stosowania. Pełen komplet dokumentów powinien być zebrany w jeden, zwarty wolumen i powinien być przechowywany w jasno określonym, wszystkim wiadomym miejscu. Aktualnie miejscem tym jest Referat właściwy ds. Ochrony Środowiska.

Diagnoza stanu środowiska

Jest dokumentem studialnym. Nie wydaje się konieczne, aby publikować go w większej liczbie egzemplarzy. Nie istnieje konieczność, aby dla potrzeb Programu konstruować monografię środowiska naturalnego Gminy. Poszczególne komponenty środowiska mogą być poddane szczegółowej inwentaryzacji i waloryzacji w ramach realizacji Programu.

Po dokładnym opracowaniu stanu środowiska (w ramach realizacji Programu) można zastanowić się nad opublikowaniem dokumentu w wersji książkowej. Pozycja ta mogłaby mieć charakter naukowy, lub po odpowiednim opracowaniu charakter popularno-naukowy.

Księga środowiskowa

Zawiera w sobie wszystkie elementy niezbędne dla realizacji Programu Ochrony Środowiska. W księdze środowiskowej znajdują się: polityka środowiskowa, cele i zadania środowiskowe, harmonogramy ich realizacji wraz kryteriami oceny. Księga środowiskowa powinna być przekazana wszystkim osobom odpowiedzialnym za realizację Programu. Każda osoba otrzymująca księgę powinna potwierdzić to własnym podpisem. Wszelkie zmiany w księdze środowiskowej mogą być dokonywane tylko przez osobę odpowiedzialną w Gminie za realizację Programu. Jednocześnie o każdej zmianie w księdze powinny być poinformowane wszystkie osoby realizujące Program Ochrony Środowiska.

Plan Gospodarki Odpadami stanowi część Programu Ochrony Środowiska. Zostaje zatem włączony do księgi środowiskowej. Z przyczyn formalnych można go potraktować jako oddzielną pozycję i przygotować jako niezależną część całości opracowania.

Załącznikiem do Programu jest rozdzielnik wraz z potwierdzeniem odbioru księgi środowiskowej przez wszystkich odpowiedzialnych za realizację Programu.

8. Wdrożenie i realizacja

Dla rozróżnienia pomiędzy Programem Ochrony Środowiska, a spisany dokumentem o takiej samej nazwie proponuje się wobec tego ostatniego stosować termin „księga środowiskowa”. Przygotowanie księgi środowiskowej to zaledwie pierwszy etap programu. Zgodnie z modelem spirali Deminga kolejne etapy to wdrożenie, kontrola i ulepszenie.

Wdrożenie

Realizacja Programu wymaga stworzenia odpowiedniej struktury organizacyjnej, zakomunikowania wszystkich ról i odpowiedzialności, jakie poszczególne osoby będą odgrywały w Programie, przeprowadzenia ewentualnych szkoleń, zapewnienia nadzoru nad realizacją zadań, a także przygotowania odpowiedniej dokumentacji z realizacji.

Kontrola

Etap ten to pomiar osiąganych efektów i odniesienie ich do założeń. Szczególnie pomocne na tym etapie są kryteria oceny realizacji celów i zadań, określone na etapie planowania.

Ulepszenie

Założeniem Programu jest dążenie do ciągłych ulepszeń. Osiągnięcie określonych wyników zakłada postawienie kolejnych celów i zdefiniowania następnych zadań. Czteroletni cykl planowania narzucony przez *Prawo ochrony środowiska* określa konieczność przeprowadzania odpowiednich przeglądów środowiskowego w takim właśnie odstępie czasu. Przeglądy powinny wskazywać na potrzebę zmian w polityce środowiskowej i obszarach strategicznych.

10. Finansowanie Programu

Całkowity koszt Programu oszacowano na 21 672 939 zł. Średni roczny koszt jego realizacji to zatem 2 709 117 zł (tab. 41). Większość kosztów pochłaniają zadania podstawowe - 21 597 939 (rocznie –2 699 742,5 zł). Wszystkie działania określone w Programie jako optymalne to zadania beznakładowe. Zadania maksymalne pociągają za sobą koszt w wysokości 75 000 zł (rocznie – 9 375 zł).

Tabela 41. Nakłady na realizację Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ozorków w latach 2008-2011 (zł)

Wyszczególnienie	Wariant					
	Podstawowy		Optymalny		Maksymalny	
	w sumie	rocznie	w sumie	rocznie	w sumie	rocznie
Priorytet I	18 135 300	2 266 912,5	-	-	-	-
Priorytet II	-	-	-	-	-	-
Priorytet III	3 462 639	432 830	-	-	25 000	3 125
Priorytet IV	-	-	-	-	50 000	6 250
Razem	21 597 939	2 699 742,5	-	-	75 000	9 375

Razem Program	w sumie	rocznie
	21 672 939	2 709 117

Źródło: opracowanie własne

W powyższą wartość Programu nie włączono trudnych do oszacowania kosztów likwidacji nielegalnych, punktowych źródeł odprowadzania ścieków do rzek, rowów i kanałów z uwagi na nieznaną ilość punktów i tym samym nieznaną liczbę ich właścicieli, którzy powinni partycypować w kosztach likwidacji. Koszt realizacji zadań: 1.1 i 1.2 z priorytetu 3 (modernizacja kotłowni i termomodernizacja budynków) zależy bezpośrednio do uzyskania środków zewnętrznych stąd nie wliczono ich w powyższą analizę nakładów.

Jako beznakładowe potraktowano wszystkie te zadania, które mogą być wykonane w trakcie bieżącej pracy Urzędu Gminy.

Należy zwrócić uwagę, że największy udział w całkowitych kosztach realizacji Programu mają zadania infrastrukturalne. Są to wszystkie zadania z I i III priorytetu (budowa przydomowych oczyszczalni, sieci kanalizacyjnej, infrastruktury drogowej). Nakłady na te inwestycje stanowią prawie 100% wartości całego programu. W większości zadania te wynikają z zapisów Wojewódzkiego i Powiatowego Programu Ochrony Środowiska oraz Programu Rozwoju Lokalnego i Wieloletniego Programu Inwestycyjnego Gminy Ozorków na lata 2008-2010.

Szacuje się, że udział budżetu Gminy Ozorków w realizacji Programu powinien być w wysokości ok. 30-40 % jego wartości. Pozostałe koszty powinny zostać pokryte przez fundusze ekologiczne, organizacje pozarządowe, dofinansowanie z jednostek wyższego szczebla (w tym budżet państwa). Częściowo koszty powinny być pokryte przez samych inwestorów.

Należy podkreślić, że dane dotyczące finansowania przedsięwzięć mają charakter szacunkowy. Wysokość nakładów i formy realizacji zadań zależą będą w głównej mierze od pozyskanych środków zewnętrznych, zwłaszcza pieniędzy z Funduszy Unii Europejskiej. Zmiana kwot przeznaczanych na realizację poszczególnych zadań nie wymaga każdorazowej zmiany Programu Ochrony Środowiska.

Spis rzeczy

Spis tabel

	Str.
Tabela 1. Sieć osadnicza Gminy Ozorków na tle województwa, powiatu i gmin powiatu zgierskiego	9
Tabela 2. Przebieg dróg wojewódzkich na terenie Gminy Ozorków	9
Tabela 3. Przebieg dróg powiatowych na terenie Gminy Ozorków	10
Tabela 4. Sołectwa Gminy Ozorków wraz z miejscowościami wchodzącymi w ich obszar i liczbą ludności.	11
Tabela 5. Ludność Gminy Ozorków na tle województwa, powiatu i gmin powiatu zgierskiego	12
Tabela 6. Zmiana liczby ludności w latach 2002-2006	12
Tabela 7. Przyrost naturalny w Gminie Ozorków w latach 2002-2006.	13
Tabela 8. Ludność Gminy Ozorków w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym na tle województwa i powiatu	14
Tabela 9. Ludność Gminy Ozorków według grup wiekowych	14
Tabela 10. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Ozorków według płci	15
Tabela 11. Pracujący wg faktycznego miejsca pracy w 2006 r.	18
Tabela 12. Podmioty gospodarcze w Gminie Ozorków	18
Tabela 13. Struktura bezrobocia w Gminie Ozorków	19
Tabela 14. Struktura i powierzchnia gospodarstw rolnych i użytków w Gminie Ozorków	22
Tabela 15. Powierzchnia zasiewów według grup obszarowych powierzchni użytków rolnych w Gminie Ozorków	23
Tabela 16. Powierzchnia zasiewów głównych ziemiopłodów w Gminie Ozorków	23
Tabela 17. Zwierzęta gospodarskie w Gminie Ozorków	25
Tabela 18. Struktura obszarowa indywidualnych gospodarstw rolnych w Gminie Ozorków	25
Tabela 19. Dochody budżetu Gminy na tle województwa, powiatu i gmin powiatu zgierskiego	26
Tabela 20. Dochody budżetu Gminy Ozorków w latach 2004-2007	27
Tabela 21. Wydatki budżetu Gminy Ozorków w latach 2004-2007	28
Tabela 22. Klasy bonitacyjne gleb w Gminie Ozorków – procentowy udział powierzchni	31

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ozorków

Tabela 23.	Struktura użytkowania gruntów w Gminie Ozorków w 2005 r.	32
Tabela 24.	Odczyn gleb użytkowanych rolniczo na terenie powiatu zgierskiego i województwa łódzkiego w latach 1999-2002 (% powierzchni użytków rolnych)	32
Tabela 25.	Potrzeby wapnowania gleb użytkowanych rolniczo na terenie powiatu zgierskiego i województwa łódzkiego w latach 1999-2002 (w % powierzchni użytków rolnych)	33
Tabela 26.	Klasyfikacja jakości wód Bzury w roku 2005 i 2006 w PPK nr 84 Parzyce (122,3 km)	38
Tabela 27.	Aktualnie udokumentowane i zarejestrowane złoże na terenie Gminy Ozorków	47
Tabela 28.	Wyniki selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie Gminy Ozorków w latach 2004-2008	57
Tabela 29.	Ujęcia wód wraz z wydajnością źródeł na terenie Gminy	58
Tabela 30.	Charakterystyka istniejących oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Ozorków	61
Tabela 31.	Ilość odpadów składowanych na składowisku odpadów komunalnych w Modłej i ich nagromadzenie w latach 2003-2007	65
Tabela 32.	Cele, priorytety i kierunki działań proekologicznych Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego.	72
Tabela 33.	Zadania priorytetowe Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego	73
Tabela 34.	Strategiczne cele Powiatowego Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Zgierskiego	76
Tabela 35.	Wybrane inwestycje ujęte w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym Gminy Ozorków	81
Tabela 36.	Skład zespołu roboczego przygotowującego Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ozorków	93
Tabela 37.	Skład rady koordynacyjnej przygotowującej Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ozorków	93
Tabela 38.	Aspekty środowiskowe Gminy Ozorków	95
Tabela 39.	Grupa opracowująca wizję ochrony środowiska w Gminie Ozorków	102
Tabela 40.	Grupa definiująca obszary problemowe w ochronie środowiska Gminy Ozorków	104
Tabela 41.	Nakłady na realizację Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ozorków w latach 2008-2011 (zł)	128
Spis rycin		
Rycina 1.	Struktura wiekowa populacji Gminy Ozorków według grup wiekowych.	15
Rycina 2.	Procentowy udział wykształcenia mężczyzn w Gminie Ozorków.	16
Rycina 3.	Procentowy udział wykształcenia kobiet w Gminie Ozorków	16
Rycina 4.	Struktura gospodarstw rolnych na terenie Gminy Ozorków	22
Rycina 5.	Procentowy udział w ogólnej powierzchni zasiewów zbóż podstawowych w Gminie Ozorków.	24
Rycina 6.	Dochody budżetu Gminy Ozorków na przestrzeni 2002-2004 r.	27

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ozorków

Rycina 7.	Wydatki budżetu Gminy Ozorków na przestrzeni 2002-2004 r.	28
Rycina 8.	Porównanie dochodów budżetu z wydatkami w latach 2002-2004 w Gminie Ozorków	29
Rycina 9.	Klasy bonitacyjne gleb w Gminie Ozorków	31
Rycina 10.	Struktura odpadów komunalnych zebranych selektywnie w 2007 r. na terenie Gminy Ozorków	57
Rycina 11.	Model spirali Deminga	89
Rycina 12.	Schemat programu ochrony środowiska	98
Rycina 13.	Przykładowa tabela harmonogramu realizacji celów i zadań środowiskowych	108

Spis fotografii

Fot. nr 1.	Krajobraz Gminy Ozorków	8
Fot. nr 2.	Łąki w okolicach Leśmierza.	30
Fot. nr 3.	Rzeka Bzura.	34
Fot. nr 4.	Pojemniki do selektywnej zbiórki odpadów.	55
Fot. nr 5.	Składowisko odpadów komunalnych w Modlnej, gm.Ozorków	63

Spis map

Mapa nr 1.	Powiat zgierski z podziałem na gminy	8
Mapa nr 2.	Mapa Gminy Ozorków wraz z wyróżnionymi aspektami środowiskowymi	96